

21
W

NIC. HIERON. GVNDLINGII

I. V. D. ET P. P. IN ACADEMIA
FRIDERICIANA HALLENSI

SCHEDIASMA

DE

IVRE

OPPIGNORATI
TERRITORII

SECUNDVM IVS GENTIVM
ET TEVTONIVM.

VITEMB. ET LIPSIAE

apud Ephraim Gottlob Eichsfeldium
Acad. Typographum

1 7 4 1

12

ИАДАНИЕ
СВЯТОГО ПАВЛА АПОСТОЛА
К РИМЛЯНОМ
СЛОВО ПРОТИВ
ДЕЯНИЯ ГРЕХА
СВЯТОГО ПАВЛА АПОСТОЛА
К РИМЛЯНОМ
СЛОВО ПРОТИВ
ДЕЯНИЯ ГРЕХА

CONSPECTVS DISSE- TATIONIS.

§. 1. 2. Securitatis gratia constituuntur pignora. §. 3. 4. Comparatio pignorum & fideiussorum. §. 5. Vnde pignus? §. 6. Definitio pignoris. §. 7. Pignus con-
stituunt domini. §. 8. Dominii natura in alienatione consistit. §. 9. 10. Quod
explicatur. §. 11. An Imperia Alienari & oppignorari possint. §. 12. 13. 14.
Grotii doctrina de regno patrimoniali & vſufructuario explicatur. §. 15. 16.
Hornii obiectiones solvuntur, & Grotius defenditur. §. 17. Hottomannus refu-
tatur. §. 18. Patrimonialia regna liceat quo quis casu alienantur. §. 19. A-
liud in vſufructuariis. §. 20. In iis domania distinguenda a rebus principi pro-
priis. §. 21. 22. In vſufructuariis quando alienatio procedat? §. 23. De casu necel-
latis differatur. §. 24. - - 27. Quod illustratur exemplis e Gallia §. 28. Au-
berius refutatur. §. 29. Schombergii exceptio, quod metus causa, eliditur. §.
30. Limitantur dicta §. 31. - - 34. In Aristocratiis quis alienet, & pignoret.
§. 35. - - 40. In Democratiis quis. §. 41. Rotundius proponuntur dicta. §. 42.
Applicatio in regnis quandoque difficultis. §. 43. Conringii & Strauchi de regno
Germanico lites. §. 44. Quid obtainuerit Carolingorum Imperatorum & Saxo-
num temporibus. §. 45. Quid Sueorum. §. 46. De responsionibus Strauchi
vſque ad Carolum V. putantis alienationes licitas. §. 47. De opinione Iteri. §.
48. Refellitur Strauchius. §. 49. 50. Quid iuris, si pars alienanda dissentiat?
Grotii opinio expenditur. §. 51. 52. Gronouii responſio probatur. §. 53. Pu-
ſendorffii distinctio inter alienationem & derelictionem reiicitur. §. 54. 55. Iudi-
cium de translatione Belgii Philippo II. facta §. 56. Populi alienandi conſen-
ſus extra necessitatis calam requiritur. §. 57. De cessione Burgundiæ, & paci-
ficatione Bretigniensi. §. 58. An Grotii auctoritas Gallis patrocinetur. §. 59.
Prin-

) o ()

Principum licentia restricta. §. 60. Pignus cur inter gentes maxime obtineat;
 §. 61. Iure Iustinianeo an in pignore dominum translatum. §. 62. De fidu-
 cia. §. 63. Quid fiduciarium. §. 64. Explicatur contractus fiduciae. §. 65. An
 in fiducia mancipatio & remanicipatio locam habuerit. §. 66. Quid mancipa-
 tio, quid in iure cessio. §. 67. An in fiducia translatum dominum. §. 68. Fi-
 ducia distincta a lege commissoria. §. 69. Distincta ab emtione venditione cum
 pacto retrouendendi. §. 70. Distincta ab antichresi. §. 71. Distincta ab illa
 specie, quæ est lin. 16. §. vlt. ff. de pignor. §. 72. Distincta a casu l. i. C. de
 pact. pign. §. 73. An fiducia a Constantino abrogata. §. 74. 75. An a Iustinini-
 ano? fiduciae vestigia in Germanicis gentibus. §. 76. - 79. Objectiones Schil-
 teri, pignus commune cum pacto dominii translatio fingentis. §. 80. Re-
 spondetur eius objectionibus, & ostenditur in pignore Germanico fuisse domi-
 nium translatum. §. 81. Quod ab iniuitate liberatur. §. 82. Hand muss Hand
 wahren ex veteri iure Saxonico. §. 83. Cur penes creditorem pignoratuum
 periculum omne. Imaginaria iniuitas Doctorum. §. 84. 85. Etiam in im-
 mobilibus pignoratis translatum dominium. §. 86. Quod e diplomate Ludo-
 vici & Caroli IV demonstratur. §. 87. Ex oppignoratione Strata montanæ.
 §. 88. E pignoribus Gunthero Schwarzenburgico concessis. §. 89. E feudis
 pignoratibus. §. 90. Exemplis alius. §. 91. Ex fœdere Atrebateni inter Caro-
 lum VI. & Philippum Bonum. §. 92. Ioannis Arragonii & Ludouici XI. §. 93.
 Contractu Guilielmi Raimundi Comitis Ceritanæ. §. 94. Quis in allegatis
 formalis contractus. An retrouenditionis &c. §. 95. Cur in pignore Germa-
 nico & aliarum gentium creditor fractus lucretur. §. 96. Genus huius contra-
 ctus fiducia cum pacto adiecto. §. 97. Pignora contractus retrouenditionis in
 ipsis diplomaticis distinguuntur. §. 98. In oppignorationibus feudorum Im-
 peratoris consensus necessarius. §. 99. Lucrum fructuum ex pacto. §. 100.
 An transeat in pignore superioritas territorialis. §. 101. An etiam oppignora-
 to unico castro. An territorio pignori dato ciuitate excepta exceptum sit sub-
 urbium. §. 102. An ad creditorem appellatio dirigenda. §. 103. An idem
 ius patronatus habeat, ius reformati. §. 104. An impensas repeatat. §. 105.
 Cui alluvio cedat. §. 106. Cui thesaurus. §. 107. Hodie an eiusmodi pignora
 possint constitui.

§. I.

Sea esset mortalium conditio ac natura, ut pactis suis starent, atque promissis, nec fideiussoribus opus foret, nec pignoribus, nec alia cautione aut vinculo, quo constringi eos hodie videmus, qui paciscuntur, aut contrahunt. Sed cum mille sint hominum fraudes, infiniti in animis eorum recessus, is sane valde simplex credulusque foret dicendus, qui res suas ita vellet profundere, nec sponsoribus, nec vadibus, nec pignoribus in securitatem crediti acceptis (*).

§. II. Frequentissimum itaque est, ut creditor i securitatem debiti tradatur, aut adsignetur quæpiam res pignoris vel hypothecæ nomine, quousque istud fuerit exsolutum. Quod in fideiussoribus facit & operatur consensus, ut teneantur pro debitore, & recte conueniantur suo ordine, & sic creditores securi sint; id sine consensu alienæ obligationis suscipienda facit rei pignori obligatæ possessio aut ius quoddam in re, opera, aut hominis facto in me deriuatum; cuius finis

A est,

(*) Illustrationis caussa adiiciam *Martialis Epigramma*:

Cum rogo te nummos sine pignore: Non habeo inquis,

Idem si pro me spondet agellus, babes.

Quod mihi non credis veteri Thelesine sudali,

Credis colliculis, arboribusque meis.

est, (*) ut non solum debitor vrgeatur ad exsoluendum debitum desiderio possessionis rei suæ recuperandæ, aut omni vinculo vacuam habendi, sed & vbi debitum non exsoluitur, habeat, vnde suum nanciscatur creditor, vtque dum pignori incumbit, molestia per actionem debitum extorquendi queat supersedere.

§. III. Et certe si fideiussoris obligatio ad hunc locum pertinet, in quo quærimus, quid præstet creditorem secum; pertinet omnino & obligatio pignoris, genus accessionis & cautionis adeo fideiussoribus simile, & interdum etiam pinguius, vt satis commode, cum de cautione & securitate creditorum quæratur, istud non possit omitti, aut separari.

§. IV. Accipiuntur fideiussores, qui pro alio obligantur, accipiuntur & pignora. Est enim pignus res pro debito obligata (**); itaque vt fideiussor principalis obligationis accessio est, sic & pignus. Accipiuntur fideiussores, vt diligentius creditori cautum sit. Eadem & in pignoribus cautio requiritur. Vnde & numerantur genera hæc cautiōnum duo præcipua, quibus recte caueatur creditoribus, fideiussores, & pignora. Nobis impræsentiarum maxime de pignoribus gentium sermo erit; indeque quærendi occasio nasceretur: Quid sit pignus; an possit à Principibus constitui; an constitui in territorio; quid constitutum contineat; in constituto, quæ sit cautio, quod ius creditoris, quidue ex illo iure sequatur.

§. V. Pignus itaque, siue a πῆγμα Græco, siue a pugno, quæ est Icti deriuatio, descendat, nos parum moratur; Carent

(*) Pufend. de I. N. & G. Lib. V. cap. X. §. 13.

(**) Hanc comparationem instituit Hugo Donellus Comment. de Iur. Civil. lib. XV. cap. 50.

tent de Etymologiis, qui possunt & volunt, nobis magis necessaria occurunt; Potest tamen defendi *Caius*, cum & Græcis eadem caussa ἐνέχυσον usurpetur, quasi manualis hypotheca. (*)

§. VI. Nobis definire placet pignus, quod sit rei suæ traditio a debitore facta creditori, ad fidem seu securitatem debiti huic faciendam. Quo ipso ab hypotheca facile discernitur. Nam utrum inter pignus & hypothecam, si nominis originem spectes, & etiam si ius civile consulas, quantum ad actionem hypothecariam attinet, nihil intersit. Est tamen in aliis hodie differentia. Pignoris appellatione ea propriæ res contineri dicitur, quæ simul etiam traditur creditori, siue mobilis sit, siue immobilis. At ea, quæ sine traditione nuda conventione tenetur, propriæ hypothecæ appellatione contineri notum est. (**)

§. VII. Personæ, quæ pignus constituunt, sunt rerum domini, siue priuatorum in ordine sint, siue in excelso positi, Imperantium vices sustineant. Domini autem requiruntur, quia in pignore aut alienatio est, aut ad alienationem facile detinuntur. Vnde naturam dominii ante omnia cognosci oportet, si de oppignoratione firmum ferri iudicium debeat.

§. VIII. Illius autem certitudo ex eo maxime colligitur, ut illud aut totum aut ex parte possit transferri: eaque causa est, quod quibusdam proprietas per alienandi potestatem fuerit definita. (***)

A 2

§. IX.

(*) Adhibebatur etiam pignoris vox olim de rebus mobilibus tantum, quæ apprehenduntur, & de manu in manum transiunt, quo respicit forte l. 238. de V. S.

(**) Ex §. 7. Inst. de Act.

(***) Citat Grotius lib. II. de I. B. & P. cap. VI, §. 1. hæc Aristotelis verba: ἔργον

§. IX. Postquam enim a rerum communione recessum introductis rerum dominiis, & certa sua cuique adsignata possessio, quisque manet rei suæ, cuius proprietatem iusto acquisiuit titulo, arbiter & moderator, ceteris omni facultate ad illam occupandam, auferendam, aut me turbandum, quamdiu retinendi animum me non exuisse constet, aut etiam si alienare constitutum est, me impediendum, ademta. Quidsi enim quis mihi esse posset obstaculo; haberet vel iuris aliquid in personam, vel in rem. Atqui de libero arbitrio & moderatore, & proinde de eo, qui sui iuris est, nobis sermo est, seruo, filiofamilias, pupillo, minore, furioso, prodigo, iisque personis omnibus hic exclusis, quibus lege, vel pacto quædam iniicitur remora. Si vero in rem alteri iuris quidpiam competit, non plenum apud alterum dominium reperitur; non excludendi omnimoda potestas, quam supponendam esse nemo non videt.

§. X. Ad quod probandum euincendumque nec Antonii de Amatis, nec Deciani, nec Mynsingeri auctoritatibus opus est; Naturalia hæc sunt, rationi obvia, & claram adeo connexionem inter se habentia, vt tam absonum foret citare leges atque Doctores, quam linguam necessarium esse loquendi instrumentum, ex Aristotele aut Galeno probare.

§. XI. Potius inquirendum est, quis in Republica habeatur pro domino pleno, siue ea vnius, siue potiorum, siue plurium imperio regatur. Sicut enim res aliæ, ita etiam imperia alienari possunt, cuius in dominio vere sunt.

§. XII. Mihi semper non displicuit Grotii doctrina, qua Principatus & Regna, quæ Reges in patrimonio habent, ab illis,

τῷ ὀικεῖον εἶναι, ὅταν ἴσθι ἀντρῷ η ἀπαλλοτριῶσαι. Proprietatis definitio est, ubi penses nos est ius alienandi.

illis, quæ vſufructuario iure possident, ſolicite diſtinxit. (*) Quemadmodum enim quarumdam rerum proprietatem iure pleno, aliarum tantum vſumfructum habemus; ita & modus habendi imperii vel plenus eſt, vel magis aut minus diminutus. In patrimonio autem illud dicitur, non tam quod a parentibus in ſe deriuatum aliquis obtinet; quam quod quocumque modo partum pleno dominio poſſidet.

§. XIII. Nam licet dominium proprie in rebus intelligatur; iſtaque præcipue in patrimonio domini eſſe dicantur, qui pro lubitu illis & vti & abuti potheſt: tamen iſdem poſtea accenſeri ccepti ſunt ſerui, quippe quos adeo domini ad ſe pertinere adſeruerunt, vt iſti non tam ſibi, quam dominis ſalui eſſe, aut perire inteligerentur: Circa reliquas personas, vxores e. g. & liberos, idem affirmare non auſi, ut pothe quod ius regendi eos ad eorum quoque ſalutem ſpectaret.

§. XIV. Tandem vero, inquit Puffendorffius, (**) cum ambicio regnantium inter præcipua bona imperium in homines ducre cœpiffet, opibusque ſubiectorum muleendis cupidinibus multi abuti inſtituiffent, iſta quoque regna in patrimonio numerata ſunt, circa quæ pro lubitu alienanda Imperantes diſponendi facultatem acceperant, quod in hoc ſumma dominii vi poſta intelligebatur. Reliqui autem Reges, quibus tanta in regnum ſuum facultas non confeſſa, idem velut personalem aliquam poſſeffionem & iure quaſi vſufructuario obrineri dici ſueuerunt. Quæ quidem vera iſtius denominatio- nis origo eſt; ſed an ſine periculo adhiberi poſſit, non pauci dubitarunt ac diſquisiuerunt.

§. XV. Ioannes Fridericus Hornius (***) rem plenam
A 3 diſcri-

(*) Lib. I. de I. B. & P. cap. III. §. 12.

(**) Lib. VII. de I. N. & G. cap. VI. §. 16.

(***) Lib. II. de Ciuit. cap. 10. Hornius propterea tam ſtrenue ſe huic oppo-

discriminis esse credidit, atque nullo modo huic materiæ conuenire contendit, vt ad sensum iuris civilis explicetur. *Diversissima enim, ait, sunt proprietas in domino priuato, & maiestas Principis.* At vero salua res est. Nam licet fatendum sit, maiestatem Principis & dominium inter se differre, non video tamen, quid impediat, quo minus conuenire possint in vno tertio. Si iure gentium, quæ capiuntur in bello, capientis fiunt, & in dominium redigi possunt serui, ita vt vendi, donari, vel alio quocumque modo alienari possint, quamobrem, quæso, non eodem modo imperium in populum posset adquiri iure belli subiectum, vel sponte sese maioris mali vitandi caufsa dedentem? quamobrem non abdicare illud, non transferre in aliud sicut cetera bona aliquis valeret? Quod si instet Hornius, 'esse hoc maiestati Principis contrarium, considerare eum ut vsufructuarium: vacillaturum hac ratione Principis solium: populo libertatem fore carpendi actiones Imperantis, quod intra modum non stetisset vsusfructus, facile repono, nec hic simile extendendum esse vltra suum tertium, nos comparare Principem cum vsufructuario ratione alienationis, potestatis, dispositionis, arbitrii transferendi imperium, quoquo velit modo. (*) Hanc enim facultatem nemini videri concessam, nisi expresse hæc delationi conditio fuerit adiecta. Simplex quippe imperii delatio nihil aliud videtur inuoluere, quam vt administretur & gubernetur res publica, & prouideatur, ne quid illa detimenti capiat, in ceteris vero relinquatur, vt fuit data & accepta.

§. XVI.

suit distinctioni, ne eius Maiestas, quam immediate Principibus infundi cre-didit, aliquid detrimenti pateretur.

(*) Ergo quasi vsufructuarium non vere vsufructuarium tale imperium, quod patrimoniali opponitur, dici debet; inque hoc potissimum vsumfructum imitatur, quod nihil iuris vltra vitæ terminos producit, nec alienationem inter viuos atque mortuos regulariter permittit. vid. *Hub. de Iure Ciuit. Sect. III. cap. 2. n. 26. 27.*

§. XVI. Qui aliter explicaret *Grotium*, eius sane verba cauillaretur, & præter Viri sagacissimi intentionem, aliquid comminisceretur, de quo ne per somnium quidem cogitauit. Non repugnabimus tamen, ut ad omnes scopulos vivi-
tandos aliquis non patrimoniale appelleret, quod Grotius vsu-
fructuarium sensu non impertinenti vocauit.

§. XVII. Nunc, an detur patrimoniale Regnum, viden-
dum. Quis enim, inquiunt, tam esset insanus; (*) tam ab
omni ratione alienus, ut tantum in se Regi concedere vellet
potestatis, alienandi ipsum pro lubitu, transferendi in aliud,
donandi, legandi? maxime cum hic eligatur dominus, non
alius, & huius potissimum industria expetatur, non alterius?
Sed facile hic etiam nodus soluitur. Quamquam enim in re-
gnis, quæ populi liberrima voluntate deferuntur, id non fa-
cile præsumendum sit, saepè tamen contingere potest, ut
modo alio consensus eliciatur, nec penes populum stet, præ-
scribere Regi conditiones sibi favorabiles. Sic qui iustum
contra populum bellandi caussam habuit, & Martis alea ten-
tata Victor euasit, vix sibi præscribi patietur leges, secundum
quas subiugati sint regendi. Beneficium Victoris erit, quam-
cumque illis viuendi conditionem reliquisse, qui iure belli
vitam, libertatem & omnia bona amiserunt. Imputent sibi,
quod in hunc statum fuerint detrusi iniquum bellum susci-
pientes, & stultitiae suæ pœnas hac ratione luentes. Quod
si nimis graue id oneris videatur, moriantur, licet, pereant,
resistant, vitamque ponant cum gemitu. Eius enim crude-
litatem accusare non possunt, qui libertate personali & do-
minio

(*) Est hoc præcipuum *Hottomanii* in Quæstionibus Illustribus, contra quem
Grotius disputationem: De quo teneas, eum cum ad Monarchomachos inclinet, omnem mouisse lapidem, ne quid absolutæ, ne dicam patrimo-
nialis potestatis Principibus concederet. Reges ei tutores, curatores, nudi-
que administratores sunt.

minio priuato deuictis relieto, non nisi imperium in ipsos ple-
no iure & modo irreuocabili sibi suisque vindicauit. Dein-
de singamus casum, gentem eo esse redactam, vt vel fame
sibi pereundum sit, vel alterius iugum intolerabilius subeun-
dum, an non poterit Princeps vicinus vitæ subsidia conce-
dens, aut in necessitate illa summa auxilia ferens, acceptare
conditionem, vt in posterum sibi Regnum pro lubitu in quem-
cumque transcribere, & modum succedendi pro arbitrio
suo constituere licet? Ego sane iniustitiæ hic nihil depre-
hendo, multo minus aliquid inconuenientiæ: maxime cum
non ipsi homines alienentur, sed ius perpetuum regendi po-
pulum, qua populus sunt, eoque modo, quo alienantis im-
perium approbarunt. (*)

§. XVIII. Ergo nullum dubium est, quin talis, qui im-
perium in patrimonio suo habet, nullius consensu requisito
possit se abdicare iure suo, id concedere aliis, transferre regen-
tem, quam rexit, in alios, oppignorare illam, legare, testa-
mento relinquere, nulla iniustitiæ specie hinc emergente, &
multo magis quædam imperii sui bona alienare, nullo doma-
nialium, vt loquuntur, & patrimonialium rerum discrimine
occurrente &c. Quæ omnia in Principatu, qui iure vſusfru-
etis possidetur, secus se habent.

§. XIX. Hic enim circa alienationem regni ac eius par-
tium manus Principi ligatae sunt. Hic patrimonium popu-
li, hic bona publica sunt, quæ ad ipsam ciuitatem pertinent,
nec tam Regis quam Regni censemur. Fructus autem eo-
rum destinati ad sustentanda reipublicæ aut Regiæ dignitatis
onera

(*) Sophisma videtur: Majestas alienari non potest, nec eius iura. Intelligen-
dum enim hoc est de Rege & summa potestate, qua talis manet. Quoties a-
lienatur populus, toties Rex non manet amplius illius populi Rex; sed alius
summum ius summamque potestatem accipit &c.

onera sunt, de iisque pro libitu disponit Princeps, & si quid inde comparatum sit, priuato eius ad crescere patrimonio, nisi leges regni aliter disponentes, & hic ei nudam duntaxat administrationem reliquerint. Et sane lex ea est generalis & communis fere plerorumque regnorum ac principatum cum ipsis nata, subditorumque ea perpetuo mens censetur, ut res publica defensorem & parentem habeat, non qui alienet. (*) Eiusmodi res dicuntur res domini, dominicae, Francico vocabulo, Demains, de manu, hoc est, potestate ac arbitrio ac dispositione Principis, exclusis ordinibus, restricta tamen, ne alienandi potestatem contineat, quæ Cl. Schilteri (**) obseruatio est.

§. XX. A quibus tamen res Principis propriæ omnino differunt, quas res priuatas appellabant Romani; priuatum ærarium, priuatas largitiones, res Cæsaris; quasque perpetuo a regni Domanio nouimus distinctas. Praeclarum de *Bilderico Francorum* ultimo e Merouingis Rege testimonium est apud *Eginbartum*: *Cum præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ stipendum, quod ei præfectus aulæ, prout videbatur, exhibebat, nihil proprii possideret, quam unam & eam perpayi reditus villam, in qua domum, ex qua famulos sibi necessaria administrantes, arque obsequium exhibentes, paucæ numerositatis habebat.* (***) Hodie tales cum domanio regni saepe coniunguntur, & vniuntur, ut in Gallia in primis; non desunt tamen discrepantiae exempla. Ita *Wilhelmus Angliae Rex* res suas in Germania, Belgio, & alibi sitas, seorsim ab Anglia regno bonisque regiis seruauit, disposuit-

B que.

(*) Quod tamen vt infra limitandum erit, quamdiu nimirum defendi potest, neque extrema necessitas aliud suadeat.

(**) Inst. Iur. P. Lib. II. tit. I. §. II.

(***) Add. Diploma de A. 912. Conradi I. ubi *res proprietatis* sue ad sanctum locum Aberinesburg concessit. Tölner. Cod. diplom. p. 13.

que. Eodem modo Ioannes Poloniæ Rex bona non pauca ex eo, quod parsimonia eiusdem reliquum fecit, sibi suisque comparavit, quæ a coronæ bonis, & regni dote quam diuersa erant, eruntque. Ut alia quotidie obuia omittam.

§. XXI. Hæc an alienari potuerint ceteris paribus, ac sine Ordinum consensu, quibus in ea nihil iuris est, possint, nemo est, qui dubitet; licet de partibus regni, quæ totius populi sunt, & rebus dominicis, quæ bona perpetua, & stabilia Principum sunt, & non huius, aut illius, sed omnium, vnde se aulamque suam possint exhibere, aliud longe sit dicendum.

§. XXII. Sed an tamen illæ plane sint extra commercium, nullo casu, nulloque modo transferri solitæ, inquirendum altius est, operæque pretium videtur. Plerique consentientes subditos, vel eorum nomine Ordines imperii, nullo non tempore requirunt (*). Hæc Francisci Galliarum Regis (**) excusatio fuit, quod promissa Carolo V. non praestaret, plura pollicentis, quam saluo iure Regni potuerit; cuius antiqua constitutio allegabatur, quæ vetabat Guicciardino recensente: *Che si alienasse cosa alcuna appartenente alla corona, senza il consentimento de Parlamenti & de gli altri, appresso a quasi residua l'autorita di tutto il reame.*

§. XXIII. Sed sunt tamen multi (***) non infimæ scalæ

(*) In Gallis maxima Doctorum pars easdem tibias inflat. Allegari possent Petrus Tholofanus, Choppinus, Bacquetus, Cassanus, Puteanus, Auberius, & fere alii innumeri, nisi res nota foret.

(**) Idem maxime, Io. Bodinus de Republ. lib. V. p. 931. virget. Additum, inquit, etiam illud non potuisse Regem Provincias huius imperii, Burgundiam inquam & maximam Belgii partem, sine senatu & populi consensione hostibus prostrittere, id quidem verum est; cetera extra rem.

(***) In Belgia Ioannes Zypaeus, in biam Iacobi Cassani obstructo Cap. VI. In Germania Caspar Zieglerus, de Iuribus Majest. lib. I. Cap. 6. §. 28. Ill. Stry-

scalæ ICti, qui laxiorem Principi facultatem concedunt, necessitatis casum semper excipientes. Quod si enim contingat, ut Rex vel Princeps, tanta felicitate frui non possit, ut omnia & singula regni sui membra illibata conseruet; sed necessitas vrgeat, ut vel alienanda quædam Prouincia sit, vel ipsi in captiuitate pereundum, vel moriendum, manu etiam carnificis, vel nulla umquam pax queat obtineri, an tu manus quæso Principis tanta severitate constringas, ut velis bella esse æterna, & obligare dominum, ut non nisi in utilitatem regni vel principatus pacis foedus ineat, licet ei interim ultima immineant? Quid hoc est, si hoc non constringere Principem est, ut perpetuo felix sit & victoriæ laudibus coruscet? Quod vero cum in manu & potestate eius positum non sit, ad impossibilia illum hacten ratione iri obligatum, nimis manifestum est. Quis autem Rex erit hac conditione, ut si una vice nouercam fortunam sentiat, perpetuis miseriis cumuletur, infelix in carcere tabescat, nulla sibi facultate concessa, pretium redemptionis suæ dandi, aut alienandi quidpiam sine suorum consensu, quod a victore postulatur?

§. XXIV. Intereundum sane Ioanni ab Anglis, & Francisco a Carolo detentis in squalore carceris fuisset, si eorum hostes credidissent, non posse illos Reges seruare promissa, quæ ut liberarentur præmeditate inierunt. Quis enim nisi insanus & bonæ mentis oblitus sic tractaret cum captiuo; & propositas ab eo pacis conditiones accepta-

B 2

ret,

kius in C. C. Seſt. I. Cap. III. §. 13. Werlhofius in dissert. de *Præscripto* inter Gentes liberas §. XL. In ipsis Gallis exceptionem necessitatis admiserre Girardus, Bretius, aliquie apud Limnæum notit. Franc. p. 604. Sed ita, ut consensio statuum Regni nihilominus requiratur. Quod omnino in extrema, quae in oculos, ac sensus incurrit, necessitate ablonum est; ubi sæpe nec moræ, nec deliberationi spatium conceditur; nec etiam ut concedatur necessum est.

ret, si non posset ille implere promissa, nisi utilitate aliqua in se suosque subditos redundantane? (*)

§. XXV. Noui equidem Regni leges limitare posse, arbitrium Principum in alienatione partium Regni ad illud fartum seruandum atque rectum. Sed quis non semper exceptam arbitrabitur tremendam atque ineuitabilem necessitatem? Leges ciuiles priuatis permisere, ut in extrema famis necessitate sanguinolenti (**) venderent, aut op-pignorarent liberos; & tu perire Reges, aut numquam fi-nienda miseriæ desideras addicere?

§. XXVI. Similia sunt ultra tertium non extendenda suum; Reges pupillos esse, sine tutorum suorum consensu nihil alienare valentes: esse indiuidua, vt loquuntur, & ad omnia corporis sui membra retinenda obstricta (***) . Est potius necessitas velut ultimum ac maximum telum, sem-per separatim ponenda, praesumendumque non nisi stupidos, & ab omni ratione alienos subditos, hanc etiam pactis & conuentionibus suis voluisse includere. Chirurgis permit-timus, vt separent & absindant membrum, ne pars sincera trahatur; vt reliqua corporis partes saluentur. Regi non permittimus, cui saepe fortuna deesse potest, licet adsit virtus. Quæ haec crudelitas, qui iniquæ mentis abortus?

§. XXVII.

(*) Est haec ratiocinatio Auctoris Anonymi, qui contra Auberium scripsit *l'Advcat condamné p. 43.* summa eloquentia eius præstigias detegentis.

(**) L. 1. Cod. de Patrib. quilib. suos disrlexer. lege cum Halando & Wissenbachio pro sanguinolentos sanguinolentus, vt hoc referatur ad Patrem, qui τὰ σπλάγχνα & viscera sua, vt loquitur Basilius in sermone περὶ πλεονεξίας, vendere videtur. Occurrunt enim & grandiorum liberorum venditorum exempla.

(***) Plane ineptum est, quod afferunt e Rolando a Valle *Conf. lib. I. n. 126 Vol. II.* Regnum sese habere velut corpus humanum; idque, si vel auriculam amputaueris, monstrosum effici. vid. Klock. de Ærar. lib. 2. c. 49. qui hunc nosculum feliciter in sua prata transtulit.

§. XXVII. Hispanis certe eadem postea licuisset ob-tendere, si cauillari verba, si aucupari quascumque fœderum initorum voces lubuisset, qui non minus quam Gallorum sapiens natio, Regibus prohibuere suis(*), ne quid e patrimonio Regiæ coronæ iniuncto alienarent. Aut i-gitur abstinendum ab eiusmodi male sanis principiis est, aut dicendum, Gallos non possidere iusto titulo Comitatum Ruscinonensem, Artesiam, Burgundiam: (**) quæ cessa tamen sibi, data, tributa omni meliori modo iactantur.

§. XXVIII. Ex quo iudicium fieri potest de infi-cetis Auberit adsercionibus: que les traités solennels quoique confirmes par serment n'obligent en aucune manie-re les Rois de France, s'ils ne sont faits a leur avantage, parce que par la loy (***) salique les droits de cette cou-ronne sont inalienables, & par consequent imprescripti-bles. Nam ut nihil dicam de lege Salica, de cuius forte antiquitate & existentia non inepte aliquis dubitaret, id nunc in primis considerandum esse duco, nihil valitaram eiusmodi legem; quæ naturæ & gentium iura, omnemque humanitatem euertit, Regesque ad id, quod præstitu non est possibile, obstringit.

§. XXIX. Quod cum videret Casparus Schomber-gius (****) Equitum Tribunus, Lemouicensis, Santo-nensis & Engolismensis Pro-Rex consultus ab Abelio Sam-

B 3

mar-

(*) *Vid. C. Hispan. part. V. Conflit. q.*

(**) Quod tamen euitare conantur dicendo, Reges Franciæ has olim pro-uincias iam tenuisse, easque postliminio recuperasse.

(***) Intelligimus lib. I. Cap. III. des justes Pretensions du Roy sur l'Em-pire.

(****) Reperitur illa consultatio ad calcem Libri I. de Domanii Germaniæ Io. Philippi Ringleri.

marthano Regis Ludouici XIII. nomine, ad metum simul confudit, qui Francisco Regi sit iniectus a Carolo, si dem vero vi expressam atque elicitam libertate relaxari & solui respondit. Idem regessisse per Legatos Christianos Principes; videlicet a Principe coacto & inuitu, vel etiam consentiente, neque aeterna sceptri iura commutari; neque regni dominia transferri, neque legitimos bæredes legitima successione priuari, ne subditos iure exteris Principibus mancipari. Quæ quidem fateor si valere debent, non leuis sane rerum in orbe mutatio continget. Romani, si qui adhuc ex illa antiqua gente sint residui, Galliam suam repetent, Merouingis metu relictam: reducent Hispaniam a Suevis, Alanis, Vandalis, & dein Gothis sibi erectam: Frustra agitabuntur pacis consilia; Dani Sciam, Hallandiam, Bleckingam & alia vindicabunt, metum obtendentes ac violentiam, qua sine in concordiam vix redeunt belligerantes: ut de Germanis meis nihil addam, aliisque gentibus, in quibus easdem intendi posse querelas clarum est. Exceptio & actio quod metus caussa in ciuitate, vbi omnia esse tranquilla debent & tuta, & inter priuatos valebit, inter gentes non item, nisi miscere omnia, & nouis tumultibus implere mundum velimus. Non insultabimus tamen Philosophis, si abstractas de iusto & iniusto metu quæstiones excogitent & resolvant; dummodo inutiles quoad applicationem illas agnoscant. (*)

§. XXX.

(*) Hoc volo in abstracto, vt loquimur, determinari potest, quodnam bellum sit iniustum, non vero in concreto. Quis enim est, qui nullam bellum a se suscepit causam possit prætexere. Si dicas, prætexunt, sed ita, vt iniustitia facile possit detegi: repono, tu qui detegis, & detexisse te opinaris, decidere tamen nihil potes; sed aduocatum alterius partis agis; decisio a belli fortuna dependet, nodumque Gordium, qui vtrimeque necatur, gladius fecat &c. Apponam iudicissimi Cti Helmstadiensis Werlhofit verba, dissert, de Pact. liber. gentium §. 24. Habent sane bella summans

§. XXX. Mihi in hoc potissimum Carolus V. pec-
casse visus est, quod Friderici Toletani (*) Albæ Reguli
consilia aspernatus Francisci verbis iuratis facile adeo fi-
dem habuerit, eumque liberum dimiserit, (**) antequam
restituta Burgundia, & pacis conditionibus, quibus sub-
scripserat Franciscus, plenissime satisfactum fuerit.

§. XXXI. Etsi vero exceptionem necessitatis in alie-
nandis rebus regni & dominicis admisisimus; id tamen in-
telleximus & intellectum volumus de ineuitabili necessi-
tate, (***) quæ in adducto apparuit exemplō, non ap-
proban-

*cum iudiciis similitudinem, quippe quibus deficientibus bellum incipit. Quemadmodum igitur in iudiciis dubius rerum euentus gradem caussam a lite discedendi præbet, & proinde iure ciuili transactio quasi de re dubia propter timorem litis valet, ita etiam in bellis pacia propter dubiam Martis a-
leam & armorum metum initia plane firma sunt, siue iure siue iniuria bel-
lum illatum sit. Quod si in Victoris arbitrio plenissima victoria pacis con-
ditiones collocauerit, neque ita necessitatis & metus iniusti prætextum paci-
onibus violandis obtendi licite posse existimabant, qui o summa ratione eas
projectas, uer sine diuina prouidentia fatales eiusmodi calamitates mortali-
bus incumbere meminerunt.*

(*) Refertur huius consultatio a Belcario, Metensi Episcopo, Gallicanis parti-
bus valde addicto, Comment. Rer. Gall. XVIII. cap. 30. Non sicut au-
tem quisquam, qui Regem sua libertati restitutum maiore Burgundia cessa-
rum existimaret, paucis exceptis, nimirum fidebris ipsius auditoribus. Cla-
mabat ac reclamabat etiam Gatinarius Cancellarius, subscribere recusans in
rebus adeo Cæsari pernicioſis, auctoritate, quam Cæsar ipſe dederit, haud v-
surus, siue potius (ut aiebat) haud abusurus.

(**) Neque enim putandum est, Gallos promissa sua fuisse seruatos, Rege
semel liberato, licet omnium ordinum suffragia quam solennissime forent
exquisita.

(***) Vñ vero quidam nimis generaliter de necessitate & utilitate publica
loquuntur, quæ ſepe prætexitur, & iniuste prætexi potest; ita plerique ad
inevitabilem necessitatem, quæ ordinum seu populi suffragia excludit, non
attenderunt, minus aduententes, posse occurrere exempla; vbi aut prin-
cipi suo, qui caput Reipublicæ est, misere foret intereundum, n̄ a consue-
to rigore, Doctorumque iniquis suffragiis stabilito recedatur. Quod con-
tra Sandium, Ictum Fristium, hominem acutum & doctum, obſeruari ope-
ræ pretium est. vid. eius diſert. de prohib. rer. alien. Cap. VI.

probantes eorum doctrinam, qui nimis generaliter de necessitate loquuntur, ac omne populi arbitrium excludunt.

§. XXXII. Iam quid in Aristocratia circa alienationes liceat, inuestigabimus. Vbi considerandum ante omnia est, an ita translatum imperium in Optimates sit, vt multitudo sibi nihil reseruet, neque de summa republica amplius arbitretur; si hoc, populus certe nisi per seditionem alienationi translationique rerum ad rempublicam spectantium se opponere potest. Namque ius amisum & abdicatum, non potest alibi esse, quam penes eos, quibus id populus cessit, datumque voluit, expresse vel tacite saltem videndo & experiendo. Vbi enim esset, si non apud ordinem, quem populus sibi substituit, simpli citer. (*)

§. XXXIII. Dico simpliciter. Potuit enim limitare potestatem Procerum, siquidem ita in animum induixerit suum, potuit sibi reseruare aliquid iuris: quod cum non fecerit, conquerendi, excipiendi, opponendi, cauillandi nullam deinde occasionem habebit ac prætextum.

§. XXXIV.

(*) Ergo eadem potestas est penes istud Concilium, quæ est penes Principem absolutissime imperantem. Reète Hobbesius Element. Philosoph. de Cive Cap. X. n. 4. Sunt, quibus unius regimen eo nomine displicet, quia unius est, quasi iniquum esset, inter tam multos tanta potestate enimere unum aliquem, ut arbitrio suo possit de ceteris omnibus statuere. Hi sunt subtrahere se ab imperio unius Dei, si possent, vellent. Sed exceptioem hanc contra unum suggerit inuidia, dum vident, unum habere, quod omnes cupiunt. Idem iniquum esse censerent eadem ratione, si pauci imperarent, nisi ipsi vel essent, vel esse sperarent ex eorum numero. Nam si iniquum sit, non esse ius æquale omnibus, iniquum etiam est regimen optimatum. Quoniam autem ostensum est, statum æqualitatis esse statum belli: ideoque inæqualitatem introductam esse, consensu omnium, inæqualitas illa non est amplius habenda pro re inqua, ubi plus habet is, cui plus volentes dedimus. In commoda igitur, quæ sequuntur unius hominis imperium, sequuntur hominem, non unitatem.

§. XXXIV. Sic Magnus Venetorum Senatus (*) post dissolutum Cameracense foedus, in sui perniciem initum, solus tractauit cum Iulio Pontifice, Maximiliano, Ferdinandò Arragonio, cessis, quae ad pacem obtinendam cedi debebant, nullo populi vel plebis arbitrio in istis petitionibus interueniente.

§. XXXV. Quibus positis, non difficile erit etiam de alienatione in Democratis interdum necessaria, iustum formare regulam. Forma enim illarum foedus omnium cum omnibus est, cuius summa in hoc consistit, ut quæ consensu maioris partis statuuntur, ea cunctos obligent (**). Valere autem plurium suffragiorum prærogatiua debet, quod alioqui publicis consiliis exitus nullus dari possit. Vnde quod plures voluerunt, id totius populi voluntas censetur; quemadmodum sub Monarchia id, quod Princeps; sub Aristocratia, quod Concilium statuit, pro populi arbitrio habetur.

§. XXXVI. *Dionysius Halicarnassus* (***) auctor est, in Romana veteri republica populum suffragia per centurias tulisse; quarum centum nonaginta duæ erant; Ex his quando nonaginta octo consenserint, reliquas non fuisse rogatas: manifesto indicio maioris partis scitum fuisse totius populi voluntatem, cum non exspectaretur, ut minor pars suam animi sententiam declararet.

§. XXXVII. Etenim in eiusmodi consensionem populi libertatem custodire volentes facile descendunt, quia C norunt,

(*) Vide Belcarium Comment. Rer. Gallic. Lib. XI. cap. 38. 39. seq.

(**) Vnde Hobbesius de Ciu. Cap. VII. §. 5. Due res, constituunt Democratiam, quarum una, (nempe condicō perpetua conuentuum) Δῆμος, altera, quæ est pluralitas suffragiorum, τὸ κράτος, sive potestatem constituit.

(***) Lib. VII. a princ.

norunt, quo tempore ab imperio communi recesserint, neminem salutis suæ fore certum, disinctam multitudinem orituram, non populum, omniaque pessum itura, quod eos minime velle manifestum est. (*)

§. XXXVIII. Nec dubium, quin hoc ea ratione velint intellectum, ut etiamsi commodis ac saluti paucorum aliquid aduersetur, nihilominus ratio plurium vincat utilitatem priuatam; nisi conditiones adiectæ fuerint speciales, quibus omnium & singulorum in quibusdam causis requireretur consensus: quod tamen valde irregularere foret, monstruosamque formam efficeret; communisque salutis consilia valde retardaret.

§. XXXIX. Nec quidquam refert, utrum rectius, an peius maior pars sentiat. Hoc enim casu nihil minori parti iuris relictum est, nisi ad primam confusionem, quæ malorum omnium maximum videtur, redigi debeat dissensu paucorum, vnitus populus, & turba fieri debeat, ac numerus, vinculo reipublicæ, ac primæ pactionis ligamento penitus soluto.

§. XL. Exceptiones hic paucæ occurrent, aut etiam nulla, nisi coitione quadam facta, pars maior id ageret palam, ut reliquos vita bonisque exueret, quod contra scopum societatis foret; (**) omnemque securitatem, quæ tamen sub præsidio publico frui volebant, manifeste euerteret. Qui tamen casus vix concipi, multo minus dari facile potest.

§. XLI. Proinde ut intentioni nostræ conuenienter loquamur; in Regno, quod vocamus patrimoniale, Princeps

(*) Quamobrem Anarchiam aliqui hunc appellarunt statum. Significat enim ea vox, nullum omnino Regimen esse, hoc est, ne ciuitatem quidem esse.

(**) Vid. Huber de Iur. Civit. Lib. I. Sect. II. cap. 2.

ceps vere dominus est; alienandique, & quæ huic similis est, facultatem habet: In non patrimoniali, Princeps cum ordinibus, sola ineuitabili necessitate excepta: In Aristocratis regulari, Optimatum curia: in Democratia maior populi pars, eo modo ac ratione, quam indicauimus.

§. XLII. Alienationis autem iure euicto de oppignoratione nullum occurrere dubium potest; cum omnia, quæ de illo fuere annotata, huc quam aptissime quadrent. In regnis tamen aliquando euenire potest, vt si applicatio instituenda sit, perplexa cooriatur quæstio, an in hoc præcise alienandi potestas Imperantibus fuerit concessa, an minus; quod de Imperio nostro Germanico Strauchi & Conringii scripta satis produnt.

§. XLIII. Ille enim in dissertatione eruditissima de Oppignorationibus Imperii magna exemplorum copia suffulcus, a Thesi XX. vsque ad thesin XXXI. operose adstruere conabatur, ante Caroli V. tempora res Imperii alienare, aut in feudum concedere, in Imperatoris arbitrio positum fuisse. Hic contra aliis argumentis ac rationibus instructus contendit, dudum ante Caroli V. ætatem eiusmodi alienationes Imperatoribus solis fuisse denegatas, doctissimo de Finibus Imperii tractatu cap. XIX. §. 22.

§. XLIV. De antiquioribus temporibus nulla quæstio vel lis inter hos Duumuiros fuit. Nam sub Carolingorum & Saxonum Imperatorum temporibus diploma-ta & scriptores illis coæuos pro alienationum iustitia loqui, fere creditum est. Ego tamen obseruandum omnino arbitror, a ridiculis & elumbibus ad hoc probandum argumentis abstinentum esse, in quibus hæc sunt: Cæsarem esse mundi dominum, ac proinde & alienandi facultate non esse destitutum: Deinde Cæsarem in Italia, Cæ-

rem in Arelatensi Regno alienasse re vera, (*) & potuisse alienare; non enim, si hoc etiam foret euictum ab illis regnis, quæ in pleno Cæsaris dominio esse potuerunt, ad regnum præcipue Germanicum nectere consequentiam libebit.

§. XLV. Sueuorum Cæsarum æuo quid licuerit, & an alienationes sine statuum consensu, an cum eorum approbatione factæ fuerint, magis videtur dubium. Conringius, vir summus, præcipuum sententiæ suæ robur in Ottonis IV iuramento (**), speculo Saxonico (***) & Wenceslai abdicatione ponit, cuius hanc potissimum Electores (****) allegarunt caussam, quod complures urbes terrasque tam in Germania, quam Italia, ad Imperium pertinentes alienauerit, parum pensi habens, ut eas retineret, quod perniciose mutilasset imperium, & mutilum reddi permisisset, dum ex Vicario Imperii creauit Ducem Mediolanensem.

§. XLVI. Addiderunt alii decretum Friderici II in curia solenni Herbipoli A. MCCXVI ex consilio Principum

(*) Quod etiam a Strauchio non distinete satis obseruatum fuit.

(**) *Quod secerat*, inquit Matthæus Parisiensis ad A. MCCX. cum a Papa ad imperium fuerat sublimatus, quod videlicet dignitates imperii conservaret, & iura dispersa pro possibiliitate sua revocaret. Huius sacramenti memor, ipsi deinde Papæ grauis incubuit, iura Imperii, ex obligatione sibi imposita vindicaturus. Quare idem Matthæus Parisiensis responsum Cæsaris Papæ non inficere datum, hoc modo refert: *Si, inquit, summus Pontifex Imperii iura iniusta possidere desiderat, a sacramento, quod tempore consecrationis meæ ad dignitatem Imperialeme iurare compulit, me absoluat, quod videlicet dispersa Imperii iura reuocarem.*

(***) Lib. III. art. 54. *Cum Rex eligeretur, iureiurando Imperio homagium præstet, & iurare debet, sè velle iusticiam confortare, & destruere iniusticiam, & Imperii secundum suum posse iura defendere.* Speculum autem hoc Friderici II. ætate conscriptum esse, Conringius alibi adseruit.

(****) Legantur hæc in sententia exauctorationis apud Vrſſianum Tom. II. & Chronicu Iacobi Kongelhouii translata p. 180. sqq.

cipum emisum: (*) quod non liceat ulli Romanorum Regi, seu Imperatori, Principatum aliquem ab Imperio aliquo modo alienare, sed omnes Imperii Principatus in suo iure & bonore illæsos obseruare.

§. XLVII. Ad quæ dubia pro virili conatus est respondere *Strauchius*, sed ita, ut accuriori disquisitioni reliquerit locum. Namque Herbiopolense decretum ita explicat, vt id ad alienationem Principatus sine voluntate Principis Præsidentis, & pleno eiusdem Ministerialium consensu restringendum putet; Principatu vero vacante, vel feudo ad dominum reuerso, id licuisse credit. Ad locum *Matthæi Parisiensis* responderet, eum non loqui de rebus, quas distraxerint Imperatores, sed quas homines aquari, iniusti, alienorum raptores ad se traxerint: quod & sub Carolo M. iam fuisse factum, Capitulares indicent. Addit, postea, speculum Saxonum nihil probare: Non enim sequi: Qui sacramento adstringitur defendere iura, illius arbitrio non relinquitur alienatio. Defendere hic significare, Imperatorem prouidere debere, ne iniuste alii inuadant possessiones Imperii, occupent aut auerruncent aliiquid.

§. XLVIII. Sententiam exauctorationis vero intactam reliquit πολυμαθίσατ̄. *ICtus*, in quo tamen non nihil roboris situm esse, *Conringius* existimauit. Cui tamen *Ioannes Guilielmus Iterus* (**) occurrit, vir rerum patiarum & publici iuris peritissimus, distinguens, inter potestatem ac officium Imperatoris. Subinde etenim contingere, vt, qui summa in republica potestate gaudet, ita se gerat, & eorum, quæ exsertis Imperii regnique legibus vetita sunt, nihil quidquam admittat, vt cumque forte officii

C 3

(*) Diploma integrum publicavit *Hundius* Tom. II. Metropol. Salisburg. Niedermünster p. 591.

(**) De Feudis Imperii p. 351. seq.

ficii ratio repugnet. Finge enim, inquit, summa quantumuis potestate præditum Principem, qui ad populi salutem moderari Imperium debebat; cuius tamen liberalitati in fundamentalibus Regni legibus nuspam modus positus reperiatur, inconsultis ligationibus nunc aerarium exhaudire, & alia patrare, quæ in detrimentum reipublicæ cedunt, bunc sane, licet in leges fundamentales forte non peccauerit, male tamen administrationi Imperii præfuisse, & subditis quoque iuste conquerendi ansam dedisse, quis neget? Eodem modo Imperator, cum Imperii sui rationes ad ciuium utilitatem atque commodum dirigere teneatur, omnia illa summo studio euitare debet, quibus reipublicæ vives franguntur atque enervantur, aut vincula quoque ciuitatis paulatim laxantur; quod uti distractis, & ab imperio diuissis eius terris, ditionibusque fieri nemo negat, ita Cæsarem, si non diserta sanctione, officiū tamen ratione quondam prohibitum censeo, ne perquam noxiis eiusmodi bonorum alienationibus Rempublicam lacerare debuerit. Adiicit deinde, dubium adbuc inter iuris publici scriptores esse, qua auctoritate, sumta an accepta, Electores nonnumquam folio deiecerint Imperatores; ut ex eiusmodi exauctoratum diplomatis aut nibil liceat colligere, aut saltē non omni exceptione argumentum maius. (*)

§. XLIX. Mea sic est sententia: Exstitisse iam ante tempora Caroli V vel legem expressam, vel consuetudinem rationi valde conformem inualuisse, de non alienandis Imperii rebus. Nimis enim contorta est Strauchi ad Decretum Herbipolense responsio: (**) nimis coacta Speculi

(*) Bœclerus Notit. Imper. lib. IV. cap. I. aliique existimarunt: Exauctorationes omnes rationibus politicis modo huius, modo illius Principis, modo summi Pontificis arcanis consiliis, modo aperta vi subnixas, nullo modo defendi posse.

(**) Quid enim respondere potuisset Strauchius ad chartam Friderici II. quæ est apud Hedam p. 196. de A. 1215. Cum apud Franckensort, inquit Imperator, in curia solenniter iudicio præsideremus, per Principes, qui ibi-

culi Saxonici explicatio: nimis denique laxa a factis alienationibus sine consensu ordinum ad earumdem iustitiam probandam consequentia. Non nego Rudolphum, Ludouicū Bauarum, Carolū IV. Wenceslaum aliosque nulla ordinum mentione iniecta, alienasse s̄ape, oppignorasse, donasse, vendidisse; concedo id multis etiam Principib⁹ valde utile fuisse, qui ad tantum potentiaz culmen alias vix potuissent peruenire: Sed nego tamen, semper id saluis legibus, ne dicam salua officii ratione, fieri potuisse. Leue quippe est, quod vrgetur, Sueviæ ciuitates & quasdam Rheni priuilegiis de non oppignorando vel alienando se muniuisse; Ergo oppignorare istas, ergo alienare sine statuum approbatione Cæsares potuerunt. Vnicum Francofurtensibus a Carolo IV concessum priuilegium (quod est apud Limnæum de *Iur. Publ. lib. VII. cap. XIV. n. 14.*) contrarium persuadet: quo prouisum eis, daß sie vor dem Kayser und das Reich niemand Pfandbar seyn sollen in keinerley Sachen, und daß der Kayser und das Reich keine Pfandbriefe über sie geben, oder die gegebene Kraft haben solten. (*) Hic igitur expressa Cæsa-

dem aderant, talis data fuit sententia, & ab iisdem approbata: quod nullam autoritatem sive Warandiam telonei, in damnum vel praeditum aliquius nostra prestare securitas potuisset. Comes certe Gelensis telonio super Rhenum hoc modo priuabatur. Quid reponere idem vir clarissimus quiuisset, si chartam Friderici I. apud *Fridericum a Sande tract. II.* ad *Consuet. Gelr. p. 96.* legisset, in qua similis sententia in Theodoricum Comitem Clivensem fuit pronunciata. Puto ex eadem causa Electores ad Rhenum non satis sibi cautum putasse, nisi caput illud de concessis oppignoratisque sibi vestigalibus expresse in iurata Cæsaris Capitula referretur.

(*) Addi potest Alberti Argentinensis notabilis locus apud *Vrſif. Tom. II.* p. 161. Et descendit Rex Moguntiam, comportans cum Gerlico Moguntin⁹ & Capitulo potentium, quod restituta sunt sibi *NOMINE IMPERII* Oppenheim, Odertshiem, oppida Imperi⁹ dia super Rhenum cum castris & villis attinentibus, que obligata fuerant Ecclesiæ Moguntinæ pro *XC* millibus florinorum.

Cæsar is & Imperii mentio occurrit, cuius consensus utrum re-
quirendus, ab Imperatoribus tamen sâpe neglectus est, pro-
ut illi vel auctoritate & potentia valde eminebant, vel in E-
lectorum ac Principum fauorem ex Imperii patrimonio
aliquid decerpebant. Sic nemo mussitabat, cum Carolus
IV Imperii vestigalia Electoribus oppignoraret, ut suum
eligerent Wenceslaum (*), licet nemo non obstreperet,
cum Wenceslaus, Galeacum Duci titulo honoratus, ei
simul Mediolanense territorium concederet, venderetque.
Si quæras, quo prætextu has domanii ac ærarii (**) pu-
blici mutationes palliauerint, hic maxime occurrit; non
ullam Imperii partem hac ratione ab imperio iri separa-
tum, sed id, quod donatum & venditum intra summam
imperii iurisdictionem nihilominus substiturum, eviden-
tem ferendi onera reipublicæ rationem, & tuendi Impe-
ratorum splendorem id suasisse. Quæ caussa cum in aliis
non inuálida fuerit iudicata, in Wenceslao tamen illam
ferre noluerunt Electores, cum parum sibi ex illius alie-
nationibus utilitatis affulgeret, aliæque politicæ rationes
iram & auersionem inspirarent. Hodie vero postquam
nihil amplius est, quod oppignorari ab Imperatoribus pot-
est, expressis & claris adeo verbis (***) alienandi licen-
tia

(*) Albertus Argentinensis ad A. 1376. hæc tantum habet: *Anno Domini 1376. feria tertia, infra hebdomadem festi Pentecostes electus est Wenceslaus, filius Caroli Bohemiae Imperatoris in Romanum Regem, patre suo adhuc viuente, & eamdem electionem fieri procurante per omnes Imperii Elec-*
tiores concorditer, non sine magna pecunia: Mutius vero fatus & explicatius incedit Lib. XXV. Chron. p. 155. Incipit cogitare, quo pacto posset
filium suum Wenceslauum Regem Romanorum facere; tentat igitur Princi-
pum Electorum animos numeribus & officiis allucere, ad filium suum eligen-
dum: Sunt autem, qui scribunt, singulis Electoribus Principibus centum
millia floronorum promissa: post electionem vero, cum patri Carolo soluendo
non esset, Principibus Electoribus obligasse pignoris loco vestigalia, oppida
& telonia Imperialia &c.

(**) Promiscue hæc in Franciæ & Germaniæ usurpabantur vocabula.

(***) Vid. Cap. Leopold. & Ioseph. art. XII. Immo etiam consilia sâpe

tia est restricta, ut nemo sit, qui de eo dubitet aut dubitare velit.

§. L. Itaque eo potius adlaborabimus, ut quemadmodum promisimus, exacte inquiramus, an territorium aut integra provincia cum populo possit in alterius cuiusdam nationis manus consignari, tradique: etiam si ordines velint; ac status non dissentiant. Quæstio posset videri Domiciana ac inutilis; postquam concessimus Principi, ut alienet, oppignoret, vendat, transferat quocumque modo, dummodo consensum Procerum suorum, ut pote quorum interest, adhibeat, & secundum ius maioris partis procedat: sed non videbitur credo illis inanis, qui omnia accurate circumspiciunt, & quascumque circumstantias exacte librant. Quid enim, si populus, qui est in territorio seu provincia, migrare in alterius iura nolit? Quid si difficiles moras necat, nec nouum dominum velit, aut creditorem? Grotius (*) certe tanti momenti reputauit hoc dubium, ut quasdam ei soluendo periodos consecraret. Existimat autem ille, in partis alienatione, adeoque etiam oppignoratione, requiri omnino, ut etiam pars, de qua alienanda agitur, consentiat. *Nam qui in ciuitatem, inquit, coeunt, societatem quamdam ineunt perpetuam & immortalem, ratione partium, quæ integrantes dicuntur: unde sequitur, has partes non ita esse sub suo corpore, ut sunt partes corporis naturalis, quæ sine corporis vita vivere non possunt, &*

D ideo

agitata nouimus de reuocandis iis, quæ olim alienata, & pignori obligata fuere. Pertinet eo celebris oratio Iulii Pflugii, de Republica Romana, quam Goldastus Politicis Imperialibus inseruit, & quæ Nicolaus Cusanus lib. III. de Concord. Cathol. cap. 30. differuit. Nec ignota sunt, quæ in Westphalicæ Pacis deliberationibus fuere disputata. Quæ omnia tamen neque in hoc seculo, neque in futuro, hoc est nunquam, effectum sortientur.

(*) Vid. Lib. II. de I. B. & P. cap. VI. §. 4.

ideo in *vsum corporis abscinduntur*. *Hoc enim corpus, de quo agimus, alterius est generis, voluntate contractum scilicet; ac propterera ius eius in partes ex primæua voluntate metiendum est; quæ minime credi debet talis fuisse, vt ius esset corpori partes & abscindere a se, & alii in ditionem dare.* Quæ tamen non ita crude videntur intelligenda. Distinguenda enim & hic ante omnia sunt regna, in quibus Imperatoris solitus utilitas respicitur, ab illis, in quibus & parentium utilitas consideranda. Imperite hic impedit Ferdinandus Vasquis in *Controversis Illustribus* (*), utpote qui pro fundamento quasi omnium disputationum suarum posuit, *Respublicas quascumque coiisse spontaneo arbitrio ciuium in communem utilitatem, quo nihil est falsius aut insulsius.*

§. LI. Deinde etiam in Rebuspublicis melioris ordinis, ut loquuntur, quæ potissimum parentium utilitatem sibi habent propositam, dicta Grotii non sine limitatione, aut vberiori explicatione videntur admittenda. Fac enim perpetuam societatem coiisse populum, & æternō quasi fœdere sui conseruationem fuisse stipulatum: perpetuum tamen & æternū in hoc quidem negotio ita accipendum erit, ne moralis quædam contradictione aut repugnancia suboriatur, qualis resultaret a necessitate pereundi, nisi societate dissoluta, patiatur pars populi sese alienari, aut auelli. Concedit & permittit Grotius parti, ut a corpore recedat, nisi evidenter se aliter seruare non possit, corpori non concedit, ut ob conseruationem sui partem a se abscindat & deserat. Causam, quam allegat verbis Metaphysicis & obscuris, vix capiunt aliqui ac intelligunt. Pottius

(*) Taxat eum propterea Hermannus Conringius de *Fin. Imp. Lib. II. cap. XIX. §. 6.* & Bæclerus ad cit. Grotii locum, qui disputationem eius in hoc argumento ut amnem, in quem multi torrentes incurvant, multa trabere parum liquida scripsit, p. m. 549.

tius ex propriis eiusdem verbis, quæ sensum admittunt, quæque allegauimus, contrarium sequitur. Quoniam enim partes sine hoc corpore viuere possunt, minore religione absinduntur, quam partes corporis naturalis, quæ abscessæ intereunt. Reecte Gronouius (*): *Seruare velle primum ac præcipuum est, quod respicit & Princeps, & corpus, quicumque faciunt partem sui, dein seruare in corpore, ut nunc est. Quod si obtineri nequit, nulla inuidia est, contentum esse priori, & seruandos, quemcumque fortuna dederit, alii mandare potius, quam secum sinere interire, aut sibi licentiam tantam reseruare ad pacta turbanda, iusurandum violandum, ferro & igne saeuendum hoc praetextu, quasi alienare non licuerit.*

§. LII. Ipse Grotius obiectionem, quam sibi formavit, non recte credo remouer. Dum enim sibi opponit, imperium esse in corpore, ut subiecto, ac proinde alienari posse, ut dominium priuati, respondet, esse quidem in corpore ut subiecto, sed ut subiecto adæquato, non diuisibiliter in plura corpora, sicut anima in corporibus perfectis. Quo quid dici posset obscurius, & simul etiam infirmius, non video. Nam maneamus in simili. Anima partem corporis, quamdiu sana est, deserere non potest; sed quid si pars morbo ita esset exulcerata & confecta, ut animam sustinere amplius non possit? annon recipit illa se ad partes, quarum maius robur est, ac maior validitas? an immedicabile relinquendum vulnus? an pars etiam sincera simul trahenda? Rectius anima consultit reliquo corpori, missa parte, non sibi tantum, sed prorsus ea perdita, vel peritura, mortua vel moritura. *Quanto leuius, pergit Gronouius, hoc ferendum in corpore artificiali. De quo quæ separantur, non intereunt, sed in aliud corpus eunt, cu-*

D 2

ius

(*) In not. ad Grotii loc. cit.

*ius spiritu perinde alantur, vt in priore, præsertim si pars sit me-
re subiecta, quæ possit dicere cum asino illo apud Phædrum: Quid
refert, cui seruiam, clitellas dum porto meas?*

§. LIII. Illustris Puffendorfius (*), qui Grotium hic alias acriter tuetur, vim obiectionis sentiens, aliud reme-
dium quærit. Si Rex, ait, *necessitate adactus cum hoste vali-
diore pacem hac lege fecerit, vt ipsi certam regionem concedat,*
*quæ tam en isti cessioni contradixit, arbitramur debere quidem i-
psum ex eadem sua præsidia deducere, & non impeditre, quo mi-
nus victor eius possessionem adprehendat, haud quaquam tamen
eamdem cogere poterit, vt omnino sese in alterius ditionem tradat.*
Hic ego, inquam, iudicium Viri, quod alias non insubtile
est, desidero. Quid enim hoc aliud, quam excogitare pe-
riphrasin, aut quadam vti circuitione, ne alienandi voca-
bulum sit adhibendum? Simile hoc inuentum illi Præ-
toris est, actionem denegare & exceptionem concedere?
abdicare, sed non alienare? derelinquere, sed non trans-
ferre? At ratiocinabimur adhuc paululum. Si æterna
inter populum & Principem societas esse debeat, annon
hic obstrictus erit, vt defendat & tueatur, vt non abdicet
& derelinquit? Non potest, inquis, aliter. Ergo alienet,
regero. Versamur iam intra confinia alienandi & dere-
linquendi. Nec mouet, alienationem videri exceptam.
Videtur enim etiam excepta derelictio. Sed videtur so-
lum. Moraliter enim possibile amplius non est, vt pars
cum reliquo corpore illæsa subsistat. Loquitur Puffen-
dorffius de casu, vbi populus ea adhuc firmitate est, & eius-
modi viribus pollet, seipsum tuendi, adeoque resistere pot-
est. Ipse vero alibi, & nos illum supponimus, vbi o-
mne eiusmodi robur ita ad incitas redactum est, vt aut
pereun-

(*) I. N. & G. lib. IIX. cap. V. §. 9.

pereundum sit parti, & corpori, aut alias imperium subeundum.

§. LIV. In quod discrimen si res deducta non sit, nec ineuitabilis necessitas incumbat, aliter scimus decisio foret formanda; aliter videmus foret respondendum, immo etiam respondemus. Huc tu oculos flectas, Lector, ne alia misceas non miscenda. Sic minime improbamus eorum sermones, qui cum Philippus II. Belgum & Burgundiam in dotem adscriberet Alberto Austrio Archi-Duci, consentientibus filio, suisque Hispanis, sed inconsulis tamen Belgis, data ei Isabella Clara Eugenia filia maiori, præcipue arguebant; *Prauum esse morem, quod libera hominum capita ceu priuatum seruitum in censu ac commercio habentur.* Barbaris certe usitatum, ut imperia donarent, legarentur, quippe ignaris, Dominio Princeps quid intersit: at quibus aliud fas ac nefas, minime his ambiguum, rem esse populi, inde que dici rempublicam, cuius procurationem ut apud alias gentes Comitiis, aut senatu, ita apud plerasque Principi permissem. Nec ullum omnino iustum imperium, nisi ex consensu gentium capisse, quæ tutelam omnium uni aut homini, aut ob turbida suffragiorum familiae crediderint, solo honoris pretio inductis, ut sua posthabita, ciuium utilitati studecent. Quod ut ubique verum, ita in Belgis manifestius, qui nec armis subacti, nec ulro concupita seruitute, sed definitis præmiis & potestate, multa principibus non permiserint; vetito inter prima, ne quam partem fidei suæ commissam abrumperent: itaque filias olim in pecunia, eaque non magna, dotem accepisse: ceteris liberorum præfecturas & minora munerum data. Quibus legibus frustra Regium nomen opponi Belgis incognitum. (*)

§. LV. Quis autem dubitaret, potuisse & debuisse
D 3 etiam

(*) Reperiuntur hæc Hugonis Grotii Histor. Lib. VII. p. 324.

etiam hoc consilium de alienandis & in alium transferendis tot prouinciis communicare Philippum cum Belgarum populo, vtpote quem nec impendens aliqua necessitas, nec imminens quoddam periculum, sed arcana quædam & politica ratio (*) auellendum a reliquo, cui adhæserunt, corpore suadebat? Sane si vñquam Grotii rationes aliquid valere debent, hic maxime valere debuissent.

§. LVI. Ipsi aliquando Philippo (**), aliisque Principibus sanctius consilium constitit, meliorque ratio. In Charta A. 1259 apud Franciscum Guillimannum *Lib. VI Habsburg. cap. 2.* est: Rudolphum Comitem Habsburgicum & Landgrauium Elisatiæ Dietericum, & Slierum vicos vendidisse, non solum suo, sed & *Vasallorum & ministerialium consilio & consensu*. In pactis inter Cæsarem & Ducem Würtembergicum conuenit, ut intra sextam hebdomadam filius huius Christophorus & *populus* ista confirment, & habeant recta (***): immo etiam cum Waldeccenses Comitatum suum serenissimæ Domui Hassiacæ in feudum offerre vellent, Anno 1438. prius egere cum subditis suis (****). Angli vero hac ratione inducti, irritam habuere Regni traditionem, quam Ioannes Rex Pontificis Legato (†) Pandulpho

(*) Eam exponit *Grotius loc. cit. p. 323.* unde sua haust recens Author de *l' histoire de la République des provinces Vnies Tom. II. p. 283.*

(**) Ita publicis Brabantinorum Ordinum suffragiis Austriaco Principi opipidum & territorium Grauiæ venum dedit Philippus II. Guicciardino in *descript. Belgij* teste. Vid. *Io. a Sande de prohibita rerum alienat. cap. 6. §. 2. n. 14.*

(***) Apud Sleidanum *Lib. XVIII. Commentar. ad A. 1547. p. 563.*

(****) Verba talia leguntur apud auctorem der *Waldeckischen Ehren-Regung part. I. cap. 2.* Dahero die Herren Grafen zu Waldeck auss sich genommen ihre Unterthanen zu handeln, zu bitten, und zu heissen, daß dieselbe solches placidire, und zum Zeugniß ihrer Beliebung dem Herrn Landgraffen huldigen und gehorsam seyn solten zu solcher Lehnshafft.

(†) *Waltherus Hemmingford, qui sub temporibus Eduardi III. claruit litteris.*

dulpho fecerat. Scotti excusserunt iugum, quod inuitis sibi imposuerat Ioannes Balliolus (*), ex intempestiuā trepidatione se ac Regnum Eduardo Anglo subiiciens.

§. LVII. Quæ omnia iustitiæ & rationi adeo consentanea sunt, vt Burgundis vitio dare neutiquam vellemus, quod contra Francisci I alienationem & cessionem querelas interposuerunt suas, dummodo probare potuissent, Regem suum sine urgente necessitate hoc quidquid fuit suscepisse. Non enim poterant calumniari aut accusare Principem, qui vt vitam & coronam sibi seruaret, flosculum & partem regni decerpī passus est, prouinciaque se abdicauit, de qua adhuc sub iudice lis est, an illa olim a Ludouico XI legitimis, vt volunt, successoribus erepta, conualidari adeo cum Franciæ regno potuerit, vt ne extrema

ram subiectionis suppeditat in Collect. Thom. Galei Tom. II. p. 554. Ipse vero Ludouicus, Philippi Francorum Regis filius, quem Angli contra Ioannem euocarunt in declaratione sua, inter alias conquestiones hæc habet: *Ad hæc cum Praefectus Ioannes in coronatione sua solenniter, prout moris est, iurasset, se iura & consuetudines ecclesiæ & regni Angliæ conservaturum, contra iuramentum suum absque consilio vel consensu Baronum suorum idem regnum, quod semper fuit liberum, quantum in ipso fuit, Dominio Papæ subiecit, & fecit tributarium &c.* vid. Chron. Wilhelmi Thorn in Collect. Twysden p. 1869.

(*) Vid. Buchananus Rer. Scotic. Lib. VIII. p. 233. & ex Anglis Henricum de Knygthon, Canonicum Leicestriense, Collect. Twysden. p. 2481. Fuit ite Balliolus intercessione Pontificis tandem liberatus, hac tamen limitatione adiecta, ne sine speciali Bonifacii IIIX. concessione, eiusque Nuncij locum mutaret; Legitur adhuc diploma in Codice Iuris Gentium Leibniziano Part. II. p. 276. in quo pœna nomine additum, vt si contraueniret Scotus, omnis bona sua ubicumque sunt, vel essent, deueniant ipso facto in ius & potestatem dicti Domini Papæ; & sint Romanæ Ecclesiæ confiscata, & contra personam suam præcedatur & procedi possit tamquam contra perjurum, contumacem & inobedientem Romanæ Ecclesiæ, & dicti Domini Papæ. Hinc videtur postea Bonifacius Papaius quæsumus prætendisse in Regnum Scotiæ, de quo ad Regem Anglia scripsit, quemadmodum sequentibus diplomatis ac chartis adnotauit & coniecit Illustris Leibnizius.

trema quidem necessitate incumbente Carolo valuerit restituere Franciscus, quo sine nec carceris tenebras effugere, nec vita saluti consulere, nec reliqua etiam regni membra in tuto collocare licuisset. Sed non est cuiquam inexploratum, quam manibus pedibusque obnixe omnia fecerint Franciscus & Silua, Senatus Parisiensis Praeses, ut tot sacramentis ac clausulis confirmata promissa nihilominus eluderent; omneque fas atque ius, ut sua servarent, in exilium mitterent. Idem teneas de pacificatione Bretigniensi, quam Carolus V. cognomine Sapiens, cum Eduardi Angliae Regis contemptu simili calliditate irritam reddidit (*)

§. LVIII. Nec habent Galli, quod sibi gratulentur, Grotium hominem Belgam a suis partibus stare; ipsi enim non ignorant, illum libros de *iure belli & pacis* eo tempore composuisse, cum sibi in Belgis omnia intuta videarentur, isque Ludouici XIII. liberalitate sustentandus esset: quam facile subtrahere, eumque suis curis viuentem relinquere potuisset, si in re tam delicata; tam Gallis periculosa,

(*) Ita Froissardus Lib. I. cap. 246. Engolismenses rebellionis sua caussam allegantes inducit, qu'il estoit ni en l'ordonnance & puissance du Roy de France, n'onques ne fut, qui il les pust acquiter du ressort, sans le consentement des Prelats: Barons des Cités, & des bonnes villes de Gascoigne: qu'il ne l'eussent jamais souffert, ni ne souffriroyent, s'il estoit a faire, d'autant, que ce seroit pour tous iours faire demeurer le Royaume en Guerre. Addit Serranus His. Franc. in Carolo V. p. 183. Protestatus autem hactenus semper fuerat Carolus, se Bretignensem tractatum iniuolatum seruare vellet, sed audita tandem generali illa Statuum, ac particulari ciuitatum ac dominorum resolutione, mutato animo, si viri adhiberet Anglus, defendere subditos statuit. Si Pufendorffius audiendus, derelinquere minimum Carolus, nec succurrere eis, qui olim erant sui, debuisset. Non memini, ullam conuentionem tot sacramentis fuisse firmata, totque litteris, clausulis, chartisque corroborata. Insignem earum numerum in veterum scriptorum Collectione nova Tom. I. part. II. p. 187. concessit Martianus Gallus, Monachus Benedictinus.

losa, & inutili, aliquid veritati dare voluisse. Vnde non
hinc ~~anglicæ~~ doctissimus, quem allegauimus, Gronouius, &
cui etiam nostrum submittimus iudicium, nostrumque
calculum grauissimis eiusdem rationibus commoti addi-
mus. Nescio, inquit, quare tam sollicite ac subtiliter disputet
bæc auctor, ac religionem iniiciat Principibus alienandæ partis
summi imperii vel finium: quasi quisque ad hoc procluis esset.
Vt inam tam facile illos dedocere posset, ne agerent, ferrent, rape-
rent aliena, quam facile obteinebit, ne quid vltro alienent! fru-
stra mouetur bæc quæstio, extra casum necessitatis; alioquin hoc
scio vehementer inculcare duo hominum genera, alterum, quia
privilegia, quæ Principes ac Reges populis ac ciuitatibus dederunt,
atque illis munierunt potentiam suam, irrita reddendi occa-
sionem quarunt: alterum, qui asternos volunt seruare titulos se-
mel adquisitæ possessionis, hoc est, semina bellorum, ut cum Franci
negant Francisco I captiuo ius fuisse Carolo V cedendi Regnum
Neapolitanum, Ducatum Insubriæ, & Prouincias Belgicas, quæ
Regni Galliæ feudum erant. Quam sancte & pie illi faciant, si il-
lud ius summi imperii, quod cum salute inferiorum coniunctum est,
temere minuunt; aut si populos, quos tueri ac defendere debent,
retinendo proiiciunt ac deserunt. At ubi in eam sententiam sunt
redacti, ve nisi aut concedendo aliquid de iure summo, aut alie-
nando partem populi, non possint seruare reliquum, quare minus eis
liceat in partes, quam partibus in simili necessitate aduersus to-
rum corpus, causam non video. Nisi stulti fuerunt illi veteres,
qui magni animi esse putabant, etiam in Principe, dicere de for-
tuna: si celeres quatit pennas, resigno quod dedit: qui
Tyrannorum adscribebant Consiliariis de regno non esse
descendendum, nisi pedibus traharis.

§. LIX. Quæ cum ita a nobis fuere disputata, in
proclui erit intelligere, quod nec pignori dari pars impe-
rii possit, nisi simili consensu: non ea tantum ex causa,
E

quod ex pignoris datione sequi alienatio soleat; sed quod & Rex seu Princeps teneatur populo ad exercendum per se summum imperium, & populus partibus suis ad conservandum hoc exercitium in sua integritate, cuius rei gratia in societatem ciuilem coitum est. Vnde non multum proderit *Klockii* (*) consilium, vt ad rationes ærarii conservandas territoria oppignorentur potius, quam vendantur. Quæ pignoris nomine semel traduntur, raro aut nunquam ad Dominum redeunt. Carolo Burgundiæ Duci inter alias odiorum (**) erga Ludouicum Galliæ Regem cauñas fuit, quod Ambianum, Abbatis villam, S. Quintinum, aliaque a Carolo VII Rege oppignorata oppida reluisset. Idem Sigismundo & Heluetiis iratus fuit, ob Brisacum & Suntgouiam pignoris nexu solutam (***) Sbaudiæ

(*) Lib. II. de Aerar. Cap. XLIX. Observauit tamen idem, quod nos animaduertimus, in notis & observationibus ad *Klockium Illustris Pellerus*; ansamque nobis dedit, vt evolueremus *Forstneri* ad Tacitum notas (Lib. XII. cap. XXIX.) In quibus ampla exemplorum hue pertinentium copia inuenitur.

(**) Philippe de Commines dans ses *Memoir.* lib. I. chap. I. Ces paroles engenderent grand baine du dit Comte de Charolois au Roy avec ce qu'il n'y avoit gueres, que le Roy avoit racheté les villes de dessus la Riviere de Somme: comme Amiens, Abbeville, saint Quentin, & autres, baillies par le Roy Charles VII au Duc Philippe de Bourgogne, par le traité qui fut fait à Arras, pour en jouir par lui & ses hoirs masles, au rachat de quatre cens mille escaus &c.

(***) Idem Commines lib. II. Chap. II. Je vei aussi venir vers le dit Duc, le Duc Sigismond d' Autriche: qui lui vendit la Comté de Ferrete (assise pres la Comté de Bourgogne) cent mille florins d'or: pour ce qu'il ne la pouvoit pas defendre des Suisses. Ces deux Seigneurs ne pleurent gueres l'un à l'autre: & depuis se pacifia Le Duc Sigismond avec les Suisses: & l'a au dit Duc la dite Comté de Ferrete, & retint son argent (*) & en advint des maux infinis au dit Duc de Bourgogne.

(*) Nota tamen ex Annalibus Gerardi de Roo Lib. VIII. p. 305. Sigismundum apud Basileenses pecunia summa numerare paratum, Caroli Præfectis tergiuersantibus depositisse, & tum demum cum repugnassent reddere ditiones pignori datas, vi repetuisse.

baudiæ Duces Nicæam (*) (Nizza) Prouincia Comiti-
bus pignoratam numquam reddere Gallis voluerunt. Su-
periori sæculo Plombino Carolus Cæsar, Cosmus Medices
& Genuenses inhiabant securitatem Italiz, impensarum
necessitatem & promtam mutuo dandæ pecuniz volun-
tatem ostentantes (**) Senas quoque idem Cosmus ea-
dem creditarum Philippo Regi pecuniarum solertia sibi at-
que posteris quæsivit (***) Pignerolum Galli coacta dein
emtione Principi suo extorserunt (†). Germaniæ nostræ
ordinibus ea, quæ ipsis olim fuere oppignorata Cæsaris
Capitula, in perpetuum confirmarunt (††). Nec quis-
quam facile adeo simplex, rerumque suarum oblitus de-
prehenditur, vt tam primum ad reddenda pignora, quem-
admodum Iacobus I Angliæ Rex se ostendat. Hic enim
E 2 nescio,

(*) Vnde apud Iouium Hist. Lib. XXXIV. p. 167. caussam inferendi belli
hanc præferebat, Franciscus, quod Sabaudus Nicæam Prouincia urbem an-
tiquitus à Gallis certa pecunia oppignoratam (*) eripi nollet, ne oppor-
tuna, & manitissima vrbe, quæ Galliam ab Italia disfermaret, exuere-
tur, Rege eam plurimum flagitante, restitutaque pecunia redimere conten-
dente.

(*) Ita quidem Galli, multique ex Italib. Sed diuersum eluet e diplo-
mate, quod exhibetur a Guichenone dans l' hist. Généalogique de la
Royale Maison de Savoye Lib. VI. p. 260. in quo cessa plenissimo iu-
re dicitur Nicæa, non oppignorata, Annadeo VIII. Comiti a Iolantha
Ducis Andegauensis Tutrice & Matre. Quod vero plerique existima-
uerint, subesse pignus, inde est, quod pro sorte certa ex alio capite debita
Sabado ciuitas cum territorio sit relicta.

(**) Vid. Thuanum Tom. I. Oper. lib. V. p. 139. seq. edit. Aurelian.

(***) Thuanus lib. XIIX. Tom. I. p. 157. Tandem in eas leges conuentum,
vt Cosmus ac liberi eius Philippi beneficio Senensem ditionem acciperent, ut
eam ipse a Cæsare Parente acceperat, exceptis Herculis Portu &c. & ita
æs omne alienum tum Cæsari olim a Cosmo commodatum, quam in belli
sumtus factum, quod ipse a Philippo F. debebatur, dissolutum intelliga-
tur.

(†) Astatiam Gallorum detexit l' Autheur de la vie du Cardinal Richelieu
Tom. II. p. 28. seq. & p. 53.

(††) Artic. III. Capit. Leopold.

nescio, quibus avaritiæ, aut ut Angli loquuntur, imprudentiæ stimulis inductus *Brilam*, *Flissingam* cum *Zeburgo* Walachriæ Castello Barnefeldio negotium hoc sagacissime tractante, Batauis reddidit, ingenti pecuniæ summa, quam illi ab Elisabetha Magnæ Britanniæ Regina mutuo accepérunt soluta: quo ipso ut Belgis insigne commodum attulit, ita sibi æternum ludibrium attraxit (*).

§. LX. Sed tempus est, vt nunc tandem ostendamus, quid in pignore inter gentes plerumque transferatur, & an hic contractus legum ciuilium modulo semper sit metiendus. Rem ordine proponemus. Quod si de pignore conuenit, res est tradenda, & quidem eo modo, qui in rebus corporalibus tradendis obtinet, vt sic possessio transferatur. Inter priuatos enim fieri potest, & sâpe fit, vt per conuentionem solam sine traditione constituantur hypotheca, & verum ius in re, vnde non modo in rem scripta, sed etiam solida in rem actio profluit, auctoritate legis accedente. Neque creditoribus difficile est, rem ipsam pignoratam consequi, ni soluatur debitum, atque sic nexus tollatur. At Principes, Republicæ, gentes, tali conuentione vix contenti, firmiori plerumque vinculo securitati suæ volunt consultum. Quid si enim soluere nollet is, cui creditum est? Frustra sane adirent Prætorem, qui hic non est; frustra hypothecariam instituerent aetionem, quæ hic non datur: nisi imperite aliquis excipiat, ad arbitros esse eundum. Fac enim debitorem arbitros spernere, non admittere, aut admissorum sententiam habere flocci? Ergo ad bellum, inquis, procedendum est; extorquenda armis hypotheca; nodusque Gordius secandus gladio.

(*) Vid. *Mercure Francois 1616, Memoires de Hollande par du Maurier dans le portrait de Maurice Prince d'Orunge.*

gladio. Bene, inquam, sed quis tantis se ambagibus patiatur implicari? Cur non statim possessionem rei oppignoratae aliquis vellet consequi? Cur extorquere demum, militarique apparatu vti, & vulnerata caussa remedium querere? In ciuitatibus frequens pignorum usus, & consequendae rei per actionem manumque iudicialem facilitas hypothecas induxit (*); in gentibus pignora maxime recepta sunt, utpote magis certa, firma atque secura.

§. LXI. An vero illa, quam diximus, possessio dominium in re oppignorata inuoluat, an minus, dispicendum est. Et certe, si ex communibus, quae sequimur in foro hodie, Iuris Romani principiis res decidenda foret, nemo non videt, dominium manere penes debitorem, ita ut nec creditori proficit ad utendum, si quidem res mobilis sit, & quae utendo consumatur; furtive eum obliget (**), si praeter contractus fidem, utendi & fruendi facultatem sibi vellet arrogare. Sin autem praedium esset, fundus vel alia res fructifera, non prohibetur quidem creditor, ob pactum antichreos presumptum, emolumenta inde nascentia in usus suos conuertere (***) , dummodo sibi dictum putet, fructus vel in usuras vel in sortem imputari debere, nec dolum modo, sed culpam etiam leuem (†), circa custodiam a se praestandam esse: casus autem fortuitos ad debitorem spectare. Adde debitorem rem pignoratam in tertium translatam vindicare posse. Quae omnia aliter se haberent, & habere deberent, si creditor plenus efficeretur dominus, & in re sua versaretur. Quam enim

E 3

culpam

(*) Vid. Huber. *Prælect. ad Inst. de Action.* §. XII.

(**) Vid. l. 54. ff. de furtis. §. 6. Inst. de Oblig. ex delict.

(***) l. 3. C. de pignorat. act.

(†) l. 5. §. 2. ff. commod. vel contr.

culpam præstaret dominus, qui vti & abuti re sua potest? Cur disputandum de casu, quem nunquam non sentit dominus? Cur rei vindicatio competenteret, si dominium foret translatum? Nec mouet, dominum esse, qui a quo-uis consequi pignus suum, & persequi, vbi cumque inuenit, possit, & vendendi ac distrahendi libertatem habeat, siue ab initio, siue postea, siue etiam de hoc non conuerterit (*). Non enim sequitur: Ius in rem habet, ergo dominus est, si fundus pignoratus venierit, manet cauſa pignoris, quia cum sua cauſa fundus transit (**). Ergo creditor proprietatem rei pignori datæ naectus est. Diversa sunt, ius habere in re, & esse dominum. Alterum etsi speciosius sit, non euincit tamen dominum. Nam si conuenerit ita cum debitore, debitor ipse magis videtur alienare, si nihil conuenerit, sed ipsi tamen antea est denunciatum, immo etiam si pactus sit, ne alienare liceat; & prius tamen ter, vti olim, ei denunciatum est, vt solueret, atque is cessauerit, tacite sane consensisse videtur (***) . Quod laudabiliter omnino constitutum est, quia alias scopus pignorationis, qui est, vt creditori satisfiat, penitus cessaret, si deficiente solutione pignus numquam liceret vendere (1).

§. LXII. At iure XII Tabularum plus quam possessionem, immo temporarium dominium fuisse translatum, inquirentibus patet. Notus erat apud Romanos fiduciæ contractus, realis, bonæ fidei, accessorius, quo creditori a debitore res statim ab initio mancipabatur, & in

(*) l. 4. ff. de pign. act.

(**) l. 18. §. 2. de pign. act.

(***) Immo etiam eius nomine res alienata censetur. Vnde nec ad cuiuslibet teneri creditorem certi juris est l. 10. de distr. pign.

(1) Vid. Hub. prælect. ad Initit. quib. alienare lic. vel non p. 182.

in iure cedebatur, ut eam tam diu haberet, donec debito certo die soluto remanciparetur, aut debito non soluto, si ne prævia denunciatione alii venderetur (*).

§. LXIII. Fiduciarium autem dicitur omne, quod sub lege redimendi, redhibendique alteri concessum. Error enim virorum clarissimorum est, cum fiduciam inde ductam putant, quasi creditor inde fiduciam capiat recipiendæ pecuniaæ suæ, seu debiti recuperandi: quod dilutum omnino, est (**). Generalior significatio, e Nabazanis ad Darium sermone apud Curtium (***) liquet: *Auspicium, inquit, & imperium alii trade interim, qui tamdiu Rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde tibi reddet hic.* Et paulo post: *Compositis rebus, iusto Regi tibi fiduciarium restituet imperium.* Eadem ratione fiduciarius heres dictus, fiduciarius tutor (†), fiduciarius pater (††): quomodo & eum, cui res mancipata, aut in iure cessa est, fiduciarium creditorem possis appellare. An detur fiduciarium feudum, postea videbimus.

§. LXIV. Realem hunc vocavimus contractum, quod re perficiatur, & non nisi re in securitatem creditori data constituatur. Vnde etiam fluit, esse eum accessorium non tantum, quod pignoris species sit, sed quod mutuo aliisque negotiis, vbi cautio desideratur, frequenter acceperit. Bonam fidem vero ipsa eius natura satis indicat,

(*) Vid. Felicis Spizii Icti apud Altdorffinos accuratissimi tract. *de Oppi-
gnorat iur. part. II. cap. IV. §. 2.*

(**) Vid. Iac. Gothofredus ad Tit. C. Thod. de Commissoria Refc. p.
m. 254.

(***) Lib. V. cap. X.

(†) L. 4. ff. de Legit. Tutor.

(††) L. 2. §. 15. ad SC. Tertull.

indicat, ac formula fiduciæ a Cicerone (*) allegata: *inter bonos bene agier oportet.*

§. LXV. Mancipationem & remancipationem locum habuisse in hoc contraetu, sunt qui negant; Petrus Pithœus ad Collat. Leg. Mosaic. Tit. II. plurimum hic hæsit contra expressa Pauli (**), Isidori (***) Boetii (†) verba, quem cœco impetu sedecim circa fiduciam errores errans Salmasius (††) est secutus.

§. LXVI. Mancipatio autem quid fuerit, & in iure cessio, optime ex Vlpiani fragmentis explicat Huberus. (†††) Illa videlicet erat alienatio certarum rerum, quæ mancipi dice-

(*) Lib. VII. Epist. ad Trebattum; *Sed quonam modo ius civile defendes, cum omnia caussa tua facias, non ciuium? Vbi porro erit illa formula FIDUCIAE? ut inter bonos bene agier oportet?* Quis enim est bonus, qui facit nihil, nisi sua caussa? Adde locum ex Oratione pro Roscio edit. Freig. p. 146. Si qua eum sunt priuata iudicia summa exislimationis, & pœne dicam capitis, tria hec sunt, FIDUCIAE, tutela, societatis. Aequae enim perfidiosum & nefarium est, fidem frangere, quod continet vitam, & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit, & socium fallere, qui se in negotio coniunxit. Et in Topicis: *Si fidem præstare tutor debet, si focius, si cui mandaris, si qui fiduciam acceperit, debet etiam procurator.*

(**) II. Sent. XIII. §. 3. Debitor creditori fiduciam vendere non potest: sed aliis, si velit vendere, potest, ita ut ex pretio eiusdem pecuniam offerat creditori, atque ita remancipatam sibi rem emtori præstet.

(***) Lib. V. Orig. cap. 25. *Fiducia dicebatur, cum res aliqua sumendæ pecunia mutuæ gratia vel mancipabatur, vel in iure cedebarunt.*

(†) In 4. Comment. Top. Cic. p. 819. *Fiduciam accipit, cuicunque res aliqua mancipatur, ut eam mancipanti remanciperet: veluti si quis temporis dubium timens, amico potenti fundum mancipat, ut ei, cum tempus, quod suspicuum est, præterirent, reddat. Hæc mancipatio fiduciaria nominatur, idcirco quod restituendi fides interponatur.*

(††) Tract. de Mod. usur. p. 597. *Quod exinde prouenit, quod vir Cl. fiduciari cum pignore & hypotheca vulgari simplici coincidere credidit. Sedecies autem eum circa fiduciam errasse, præclare ostendit Iac. Gothofredus, ICtus summus, ad l. I. C. Theod. de commissoria rescindenda p. 257.*

(†††) Prælect. ad Instit. de R. D. p. 110.

dicebantur (*), conceptis verbis libripende, & adhibitis quinque testibus facta (**), qui ritus aliter Nexus dicebatur. Hæc fuit alienatio rerum tam mancipi, quam nec mancipi facta cessione domini (***) , vindicatione, accipientis, addictione Prætoris.

§. LXVII. In hoc fiduciae contractu dominium fuisse translatum, siores facile concedunt; tamque clare probauit Strauchius (†), ut noctem in oculis circumferat, qui non agnouerit. Salmasii & Mæstertii rationes non sunt tanti, vt propterea sententia, quam e Paulo, Isidoro & Boethio adstruximus, sit mutanda. Hinc enim istæ conclusiones profluxerunt. Creditori fiduciam vendi non posse (††): quia videlicet in eius dominio iam esset: cum contra in pignore simplici id potuerit fieri. Creditorem

F fidu-

(*) Quæ istæ fuerint, ostendit Vlpianus Tit. XIX. nec aliter alienatæ censentur, nisi aut in iure cessæ, aut alteri traditæ essent nexus per mancipationem. Occurrit apud Suetonium in Othono cap. IV. exemplum: *Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti adhibitus arbiter solum a grum redemit EMANCIPAVIT QVE.*

(**) Is, qui mancipio accepit æs, tenens ita dixit: *Hunc ego hominem exire Quiritium meum esse aio, isque mihi emtus est hoc ære, æneaque libra.* Deinde ære percussit libram, indeque æs dedit ei, a quo mancipio accepit, quasi pretii loco. Seruanit hanc formulam ex *Caii Institut.* Lib. I. (rectius legit *Oiselius II.* in not. ad h. I. p. 42.) Boethius in *Lib. III. Topic. Cicer.*

(***) Dabo integrum Vlpiani locum Tit. XIX. *In iure cessio communis alienatio est, & mancipi rerum, & nec mancipi, quæ fit per tres personas in iure cedentes, vindicantes, addicentes. In iure cedit dominus, vindicat is, cui ceditur, addicit Prætor.* Quæ formulæ videantur adhibitæ. *Iacobus Oiselius* in not. ad *Caii instit.* Lib. II. tit. 2. p. 45. seqq. conjecturat. Pudendum est *Salmasii* error, qui cum apud *Isidorum* legeret fiduciam transferri in iure, cessione, de cessione bonorum accepit, quæ a miseriis debitoribus & decocitoribus iure fiebat. *Cessio autem apud Isidorum* est modus transferendi dominii.

(†) *Dissert. de Oppignorat. Imper.*

(††) *Paulus II. Sent. XIII. §. 3.*

fiduciam seu rem fiduciæ datam vni ex hæredibus (†) vel extraneo legare potuisse, debitorem vero extraneo vendere non valuisse, nisi prius remancipasset creditor: item seruis legatis fiduciæ datos non comprehendendi, quia hi in alterius dominio sunt (††).

§. LXVIII. Maximi adhuc momenti quæstio est, an fiduciæ contractus cum lege commissoria idem fuerit. Impegerunt hic famigeratissimi ICti. Ipse *Cuiacius* (a) cespitauit; *Bachouius* lapsus est; *Huberus* (b) dormitauit; non recte attendentes, non distinguentes accurate. Non enim hæc in fiducia lex erat, vt si ad diem debitor pecuniam non solueret, iam tum creditor eam retineret, quantius ea pretii esset, verum vt iure suo sine vlla denunciatione fiduciam vendere posset (c), quod in simplici pignore non obtinebat, utpote in quo denunciatione opus erat. Ratio, quæ clarissimos viros in errorem coniecit, hæc forte fuit: Videbant illi, fiduciam quoque sub lege commissoria

(†) Paul. I. c. §. 6.

(††) Paul. I. c. §. 3. Nec obstat, fiduciarium creditorem, si rem fiduciæ fecerit meliorem, ob ea recuperanda, quæ impendit, iudicio fiduciæ debitori habuisse obnoxium: Quod tamen negandum foret, si creditor fiduciæ dominus esset, & mancipio haberet. Sed facile hoc fulmen auertitur. Nam creditor quidem dominus est fiduciæ, sed non proprie, perfecte, & incommutabiliter, utpote dominio translato, at non & ab alienato prorsus, ut proinde buc iuris regula trahi possit, non videri id cuiusquam proprie & perfecte esse, quod ei casu aliquo auferri potest, verba sunt Iacobi Gothofredi I. cit. Eadem ratio est, quod dolum & culpam prestare tenebatur creditor, vt auctor *Collationis Legum Mosaicarum & Romanarum* tit. X. e Modestino probauit. Sicut enim maritus, inquit Wissenbachius in *Vindic. Thes. de Mutuo.* p. m. 489. dominus dotis prestat dolum & culpam, ita creditor in pignore illo fiduciario utrumque prestat, quoniam dominium utrobique transfertur reuocabile.

(a) Ad Paul. Lib. II. Sent. tit. XIII.

(b) Eunom. Rom. p. 732.

(c) Vid. Paul. Lib. II. sent. tit. XIII. §. 5.

soria potuisse dari (d): Ergo non sine præcipitania concluserunt, in fiducia erat semper lex commissoria (e): Si animaduertissent, quandoque fuisse additam, nulla enata confusio fuisset; sed facile ex hac etiam additione licuisset inferre, fiduciam a lege commissoria esse aliam. Quod enim adiicitur & additur contractui, diuersum omnino est ab ipsa natura contractus.

§. L X I X. Vehementer etiam configitur, an fiducia emtio venditio sit sub pacto reuendendi. Quod quamplurimis complacuit. *Guilielmus Budæus* (f) in hac opinione est: quem *Tiraquellus* (g) & *Wissenbachius* (h) sequuntur. Addit *Schilterus*, vir celeberrimus, in notis ad cap. I V. de *Iure Obsidum* Ioannem *Corasium* (i), sed vereor valde, ut hoc ita se habeat. Non enim hic ait, fiduciam esse pactum retrouendendi, sed magnam solum eiusdem cognationem videri cum imaginaria venditione, quam hodie sub redimendi, redhibendique lege facimus. Quod etiam verum est. Sed in hoc tamen maxime differt, quod fructus creditor lucretur, in ista emtionis & venditionis

F 2 specie,

(d) Hoc Cicero eos docuit pro *L. Flacco* cap. 22. *Is, abduxisti*, inquit, *Tenne Apollonidem pecuniam adolescenti grandi fœnore, fiducia tamen accepta occupauisti: banc fiduciam commissum tibi dicis, tenes hodie ac possides. Eum tu testimoniū recuperandi fundi venire ad testimonium dicendum coegeris.*

(e) Frustra igitur Bachouius exagitat Antonium Fabrum tract. de Pignorib. Lib. I. cap. X V. homo sui interdum oblitus, cum aduersarios, quos ipse querebat, vrgeret, refutaretque. Ipse sepius eas, quas alibi defendit, opiniones ob hoc solum mutauit; ut tanto petulantius insultare Fabro posset. ICto longe doctissimo, contradicere sibi malens, quam cauillandi & liugandi aniam prætermittere.

(f) In annot. ad ff.

(g) ad *Præf. de Retract. Conuent. fin.*

(h) ad leg. 2. C. de pact. int. empt.

(i) *Miscell. lib. VI. cap. IX. n. 5.*

specie, in fiducia non item, quod ex Paul. Sent. Lib. II. tit. XIII. nimis luculenter patet (k)

§. LXX. Ex quo tamen non licet inferre, fiduciam conuenire cum pacto antichreseos. Nam in pignore cum pacto antichreto dominium transferri nemo dixerit: quod sit in fiducia. Deinde illa antichresis demum facit, ut fructus possim percipere, quod in fiducia statim licitum est, licet & hic fructus in sortem imputentur: quod ante fuit estensum.

§. LXXI. Neque tandem fiduciæ species continetur in l. 16. §. vlt. ff. *de pign.* cum videlicet ita pignoris vel hypothecæ obligatio vel datio facta est, ut si intra certum tempus non sit soluta pecunia, iure emtionis possideat (creditor) rem iusto pretio cum æstimandam. Duo hic errores a Doctoribus committuntur. Primo enim existimarunt, pactum commissorum tacite inesse huic speciei (l), quod falsum est. In commissorio enim res debitoris simpliciter committitur, & creditori simpliciter relinquitur; in hoc non item, sed conditionalis venditio est, quanti res iusto pretio suo die æstimabitur: Dass das Pfand nach verlauffener Frist dem Gläubiger vor Marckgängigen Preis solle verfallen seyn: quo casu quantum æstimatione pignoris mutuum excedit, tantum refundendum debitori (m); nec etiam concedi solet creditori retentio pignoris iuste æstimati, si aliis pro eodem pignore plus offerat (n). Secundus error emersit e primo.

(k) *Quidquid creditor per fiduciarium seruum quæsivit, sortem debiti minusit.*

(l) Quod factum est a Carpzouio cum turba forensi, sed quem recte deferrerunt Ioannes Philippi in Eclog. p. 356. n. 13. & Illustr. Strykius in Cautelis Contract. Sect. II. cap. IV. §. 38.

(m) L. 16. ff. *de pignor.*

(n) Menius part. I. Decis. 21.

mo. Dum enim hoc pactum temere commiscuerunt cum lege commissoria, & commissoriam cum fiducia, factum est, ut nouæ nugæ disseminarentur, nouique paralogismi enascerentur.

§. LXXII. Similis error obrepit circa speciem in leg. i. C. de pact. pignor. qua id agitur, ut nisi intra certum tempus pecuniam, quam mutuam accepit, soluerit, cedatur creditoribus hypothecæ venditio. Hanc ipsissimam legem commissoriam voluerunt *Carpzouius* (o), & *Richterius* (p); sed male. Neque enim hoc pacto res debitoris creditori committitur, ac adquiritur; verum id tantum ex primitur cedendi verbo, ut ipse hypothecam seu pignus vendere sine denunciatione possit. In quo etiam cum fiducia conuenit; in ceteris toto coelo differt, maxime quod non transferatur dominium, cuius translationem in fiducia fuisse factam, notissimi iuris est; & a nobis supra demonstratum.

§. LXXIII. Quod tam prolixe hæc deduxerimus, in causa fuit, non antiquitatum Romanarum immodicus amor, non fabularum antiquarum, quas ita vocant, nimia æstimatio, sed quod existimamus pignora iuris Germanici, & inter gentes quamplurimas constitui solita cum Romanorum fiducia fere conuenire, aut originem inde ducere; eamque fiduciam ne apud Romanos quidem fuisse prorsus abrogatam, moribus semel apud nos vero introductam, partim adhuc obtinere, aut obtinere etiam posse. Nos non primi sumus, qui hoc affirmamus. Idem iam præclare obseruat a *Straubio* est, animaduersum a *Spizio*, tentatum ab aliis, ii vero, quibus nulla in his attentio est,

F 3

multa

(o) Lib. V. Respons. 12. n. 18.

(p) Ad hanc leg. n. 5.

multa incongrua admittentes, pluribus erroribus se aliosque inuoluerunt. Namque a vero alienum est, *Constantinum abrogata in pignoribus lege commissoria abolisse etiam fiduciam*: Aberratio inde venit, quod confundent legem commissoriam cum pignore, quod merito ante sustulimus, refutauimusque. Lex. 9. Cod. Theod. de *infirmit. bis quæ sub Tyrann.* ab Arcadio & Honorio lata clarissime eos conuincere potuisset, si tantum sibi otii relictum credidissent, vt legerent & inspicerent, quam propterea dubitantium oculis censemus subiiciendam, quatenus hoc pertinet. *Valeat, inquiunt Imperatores, in integrum restitutio-*nis petrum auxilium; *valeat vindicatio, identidem desiderata tribuatur.* Locatio & conductio inuiolabilem obtingant firmatatem, interdicti beneficia tempora infausta non mutilent, postulata inofficiosi actio, & immodicarum donationum rescissio petita seruetur: beneficia transeant, non titubent; sacramento terminata permaneant, pignoris atque *FID VCIAE* obligatio perseveret. Addi possent loca Ambrosii & Sidonii *Apollinaris*, qui post *Constantinum florentes fiduciae mentionem iniecerunt.* Quod vero in Pande&tas & Codicem nihil a Triboniano sacri Palatii Equæstore relatum est, id non ea ratione factum, quod *Constantinus iam sustulerit*, aut fiduciæ contractæ odium atque asperitas esset, sed quod Iustinianus differentiam rerum mancipi & nec mancipi cum vñ mancipationum aboluerit, recte hoc adnotante *Iacobo Gotbredo inter ICtos τῶ πάντων*.

§. LXXIV. Ex quo tamen minus recte aliquis inferret, hunc contractum a Iustiniano fuisse sublatum; quo inclinare videtur Schilterus in dissert. de *lure retrouendendi Praxi Analyticæ adiecta*: Ritus fuere sublati, & antiqui dominum transferendi modi: Res ipsa mansit, aut durare sine periculo potuit. Sed fac ita & finge, Iustinianum abrogasse

rogasse omnem fiduciam, Teutones, Goths, Longobardi
 Franci, Vandali, Alemanni, Saxones aut ipsi, quia non
 iniqua est, habuerunt, aut recipere tamen eam intra rei-
 publicæ suæ iudicia potuerunt, propagare ad posteros, re-
 tinere, cum nihil asperi foueat, nihilque iniqui. Si quæ-
 ras, quomodo, hoc cape. (q) Prouinciis Romanis ab his
 gentibus occupatis ius tamen Romanum secundum Co-
 dicem Theodosianum a Provincialibus fuit obseruatum.
 Vnicus Gregorii Turonensis Episcopi locus Lib. IV cap. 41.
 ad hoc ostendendum sufficit. *De Andarchio*, ait, *bene institu-*
tus emicuit. Nam de operibus Vigilii (Virgilii) Legis Theodo-
 sianae libris, arteque calculi ad plene eruditus est. Id factum
 sub Regno Sigeberti Regis Francorum, post Iustinianum
 Imperatorem, de quo *capite XXX* egerat. Ante Iustini-
 ani tempora Ostrogothos in Italia, & Vandals in Africa
 legibus Theodosianis fuisse vsos, erudite probauit laudatus
 Gothofredus in *Prolegomenis* ad Cod. Theodos. cap. 3. Vi-
 signothos Breuiarium Codicis Theodosiani ab Alarico con-
 fectum, eiusque interpretationes tenuisse, per Gallias &
 Hispanias late propagasse, idem vir doctus docuit cap.
 5, Burgundionibus eamdem rationem constitisse, initium
 legum Gundebaldi indicat. Francos vero Romanis seu
 Theodosianis legibus locum reliquisse, partim ex Grego-
 rio Turonensi, partim ex denominatione constat, qua se
 Principes & Romanæ terræ Imperatores dixerent, apud
 Andream du Chesne (*de Quercu*) Tom. I. Hist. Fran-
 cice: quæ non Clodouæ tantum, sed & Childerici II, æta-
 te adhuc perdurauit. Nec Longobardos etiam leges Ro-
 manas sustulisse, Luitbrandi Regis lege significatur, quæ ex-
 stat lib. 1. Cod. Longobard. Tit. XXIX. leg. II. *De scribis*
boc

(q) Loquor ad eorum mentem, qui aliquid Romani Germanicarum genti-
 um moribus fuisse immixtum contendant.

hoc prospexit, ut qui chartam scripserit, sive ad legem Longobardorum, quæ aptissima & pæne omnibus nota est, sive ad legem Romanorum non aliter faciant, nisi quomodo in ipsis legibus continetur. Nam contra legem Romanorum aut Longobardorum non scribant &c. (†)

§. LXXV. Quid igitur mirum, si populi Germanici plerique, immo etiam Europa fere tota fiducia Romanæ vestigia ostendant. De Longobardis res clara est, qui Saxonice originis fuerunt, e Volum. II. Legum Longobardicarum. Si quis res suas alii thingauerit, (i. e. donauerit) & dixerit in isto thinx, (donatione) lidolaip (i. e. dono tibi omnia bona mea, sed ea tenebo, quamdiu vixero, vt interpretatur glossator) qui in die obitus sui reliquerit, non dispergat ipsas res, nec ipsis postea doloso animo fruatur, nisi cum ratione. Et si talis euenerit necessitas, vt terram cum mancipiis VENDERE ET LOCO PIGNORIS ponere debeat, illi prius dicat, cui thingauerit &c. tunc si nolit illi subuenire, quod alii dederit, sit illi stabile & firmum, qui acceperit. De Gallia sua hæc habet Budæus (*): Hoc contractu bodie quidam vruntur, qui vectigalia certæ summæ in fundis & possessionibus comparant, quas rentas vocant, quasi reditus. Quod vt conditione meliore faciant, fundos mancipari sibi iubent, tamdiu fruendos, donec vectigalia & pensiones redimant. Apud Saxones vero textus non obscurus est in art. XXIV iuris Provincialis lib. II: Ein ieglich Mann mag seines Guts mit Recht wohl onig und los werde, als ob er es verkaufft, versetzt, oder auss läset. Referunt etiam hic artic. LX libri eiusdem: Welch Mann einen andern leihet, oder setzt ein Pferd, Kleid, oder andere fahrende Haab, zu welcher weis er die aus seinen Geweren läst mit seinen Willen, und verkaufft sie der,

(†) Adde Conring. de orig. iur. Germ. cap. XI. p. 48.

(*) Annot. ad ff. fol. 19.

der, der sie in Geweren hat, oder versezt er sie, oder ver spielt er sie, oder aber wird ihm verschlossen, oder abgerau bet, der ein mag da kein Forderung an haben, ohn us dem, dem er es liehe oder versazte. Vsum huius contractus etiam ad provincias Saxonibus non subiectas se extendisse, e textu iuris Sueuci (*) euincitur: Welch Mann ein Pferd oder ein Gewant, oder andersfahrendes Gut fest oder leihet mit seinen Willen, so hat jener Rechte dran, in des Gewalt es kommt.

§. LXXVI. Difficultates hic quasdam necit vir clarissimus, Ioannes Schilterus, in *Exercitationibus ad Pandectas*, quamvis alibi in nostram fere sententiam descendere. In illis putat, naturam pignoris & commodati in Germanis nostris eam non fuisse, ut dominium in commoda tarium aut creditorem transferretur, sed peculiari pacto hoc demum fuisse adiectum: incertus adeo, quo pedem ferat, quidue amplectatur: In dissertatione autem de *Iure Obsidum*, & in notis praecipue ad cap. IV. de fiducia sermonem iniciens, ita ratiocinatur: *Quod ius (fiduciæ) quum & Saxonibus placuerit, videmus eos non minus prudentiæ Legislatoriæ habuisse, quam Romanos veteres, nec saxeos propterea esse, quod eadem etiam potestate usi fuerint.* Quibus si institisset, dubium sane non est, quin clarius omnia & accuratius fo rent connexa & deducta. At nunc ille pactum aliquod peculiare ponit, quod non omnibus appareret, textus citat, interpretatur, & ad ea, quæ sibi obiici possunt, responderet, seu potius respondere conatur. Caussa, quæ Iureconsultum summum commouit, ut ita statueret, forte hæc fuit. Vedit ille & creditorem & commodatarium (nam & de hoc apud Saxones quæstio est) a doli & culpæ præstatio-

G

ne

(*) Land. N. cap. 226.

ne non fuisse immunes; occurunt enim leges non paucæ, in quibus damni refusio creditoribus vel commodatariis adiudicatur, quibus negligentia vel doli macula adhaerabat. Ibi vero sic argumentabatur, si domini fuissent, ad hæc præstanta obligari non quiuissent. Sed vereor, ut hoc concludat. Neque enim adeo absolum est, ut is, qui dominus fiduciarius seu temporarius est, resarciat damna data, data non sine sua culpa, data sæpe ex προαιτεῖσι. Quo ipso creditoris dominio nihil præiudicii imminet. Supradiximus, maritum esse dominum; & tamen ab eo exigi diligentiam & bonam voluntatem.

§. LXXVII. Quam distinctionem inter dominium temporarium & perfectum non obseruasse satis videatur Senex optimus. Manifestum id est e §. V Exercit. XXV de commodata ad ff. vbi hunc textum iuris Saxonici allegatum videmus: Wer einen andern leihet sein Pferd oder Kleider zu bescheidenen Tagen, hält er sie darüber, und wird darum beklagt, er muß es zu hand wieder geben und bessern, ob er es geärgert hat. Inde probat, dominium rerum commodatarum remansisse penes commodantem; quod persecutionem & vindicationem non amisisset. Quod idem est, ac si quis argumentari vellet, maritum non fuisse fundi dotalis dominum, quia eum vxor ab eius haeredibus recuperare, aut vxoris haeredes a marito possunt repetere. Dominium ad tempus transiisse censendum est, quod cum fuerit elapsum, repetitio non potest non locum habere.

§. LXXVIII. Nec minus fallitur, dum rei vindicationem contra tertium competuisse e sequentibus verbis elicit: Unterwinden mag sich auch wohl ein Mann seines Guts, (wo er es sieht) mit Recht, daß man ihm mit Unrecht

Unrecht vorhâlt über bescheiden Zeit. Rectius glossator: Er mag es bekümmern und auch darauf klagen; vtpu-
ta si in alium non fuit translata, apud alium tamen e. g.
heredes sit deposita (*). Reliqua, quæ adduntur ex Lib.
II. art. 32. §. 3. de diuersissimo casu loquuntur; quem in-
dicat idem Glossator ad lib. II. art. 36.

§. LXXIX. Sed age considerabimus tandem, qua
ratione idem Illustris auctor pactum, quod pignori adiuci
solitum fuerit, producat, educatue. Dabimus integra ver-
ba, vt tanto certius de eius mente constet ac sententia,
quam fingere non est nostrum. Ita vero ille interpreta-
tur & παραφεζει art. 60 lib. II Spec. Saxon. Welch Mann
einen andern Manne leihet oder setzt ein Pferd oder Kleid
oder andere fahrende Habe, hactenus exprimitur contractus
ipse commodati (pignoris) cuius natura per se eadem est, quam
iure Romano hactenus, nec regulariter ex sua potestate concedit
rem commodans, zu welcher weis er die aus seinen Geweh-
ren lässt mit jenes (recipientis, commodatarii, creditoris)
Willen: En pactum adiectum commodato, ut possessio & domi-
nium reuocabile transeat in commodatarium, ut commodans de pe-
riculo tanto securior sit intrea. Und verkaufft sie der, der
sie in gewehren hat, commodatarius & possessor ex pa-
cto, oder versetzt er sie, oder verspielt er sie, oder wird sie
ihm verstohlen oder abgeraubt, jener commodans, der sie
verliehen oder versetzt hat, der mag da keine Forderung
an haben, ohn auf den, der sie verleh oder versetzte. Ra-
zio est in promtu, non ex natura commodati, sed ex pacto peculia-
ri, quod uti mutuo & pignori, ita etiam commodato adiuci consue-
uit:

(*) Huc pertinet, quod est in art. LX. lib. II. Stirbt jener (Commodatari-
us) rechtes oder unrechtes Todes, so ziehe er (commodans) sich zu seinen
Gute gegen den Erben mit Recht, oder gegen den Richter, ob es an ihn ge-
bürthe.

uit: priori autem accedens est pacium retrovenditionis, & transformat pignoris contractum in emtionem venditionem temporariam: posteriori in innominatum &c.

§. LXXX. Audiuisti, Lector, magni nominis Virmum; nunc me etiam, si lubet, eadem benevolentia percipe.

Sæpe etiam est olitor valde opportuna locutus.

Robur omne in verbis: mit jenes Willen ponitur. In his illud celebre pactum latet, aut latere debet, quod nec glossa, nec Latinus interpres, nec Compilator Speculi Sueuici animaduerit, nec tu, nisi aliquis suam paraphrasin infarciat, animaduerteres. Quis dixit Schiltoro, mutanda esse verba mit seinem Willen in jenes Willen? Vnde hæc ei corrigendi emendandique facultas concessa? Necessario, inquis, mutat, qui sensum incommodum & absurdum vult evitare. An quis pignus etiam dare & commodare sine suo consensu poterit? At ego te rogo, quis umquam aliquid accipit sine suo consensu? cui traditur, cui mancipatur res sine sua voluntate? Ea meis Germanis recepta formula fuit: Eam Sueus, eam Statutorum Hamburgensium conditor retinet: eam in aliis legibus positam quam særissime reperimus (*). Dabo infra locum (**), in quo vocem voluntarie ad creditorem non nisi obstina-

(*) Videtur formula mit seinem Willen expressisse, quod hodie dicimus mit gutem und wohlbedachtem Muth.

(**) Lex Alemannica hæc est cap. 86. §. 2. Si dominus voluntarie pignus derit pro aliqua re alicui, & illud pignus, quod datum est, ibi aliquod dominum fecerit, dominus, qui dedit, dominum, quod factum est, simile ei restituat. Nec inde tamen recte contendes, dominium manere penes debitorem. Casus est de pignore dato, in quo iam corruptionis quoddam semen fuit; quod nihil noui est aut peregrini. Nam finge animal ægrum traditum, pone rem vitiosam tibi esse venditam, debet interdum redhibere, debet vendor præstare estimationem, sed quis dixerit in re vendita non transisse dominum? Idem de re vitiosa pignori obligata teneas.

obstinatissimi ingenii homo potest referre. Sed vrges ista: Zu welcher weis er die aus seinen Gewehren lässt, Possem dicere, hæc Sueuum non habere (†); quemadmodum Schilterus contendit, zu welcher Weis in MSt non inueniri. At nolo retorquere. Suppleat e Saxone Sueuum, mutilum declareret textum; erit tamen sic quoque res salua. Aio igitur aus seinen Gewehren lassen, significare translationem possessionis, quæ in quocumque pignore necessaria est, etiam in eo, ubi dominium non transit (*). Hoc si sit, inuita sane Minerua exsculpitur param de transferendo dominio: quod cum naturæ pignoris Germanici insit, peculiari pacto ut transferatur necesse non est. Aliter Latinus Interpres (**), nec is tamen pro Schiltero, cum de omni genere alienationum hoc quidquid est, capiat. Vnde vir doctus quis welche Weis censet exstirpandum: ne pacto suo noceat; quod adiectum pignori ab eo creditur. Ita scilicet vrimus, secamus, cædimus, si quid sententiæ & opinioni nostræ contrarium deprehendatur. Auribus nostris, fateor, hoc durum est, commodatarium & creditorem pignoratitum esse dominum, auribus, inquam, nostris, qui iuris Romani scrinia excutimus, eiusque delicias sectamur. Ergo in forum patrium descendantibus aliter animus auresque consuefaciendæ sunt.

§. LXXXI. Neque hoc ius ita iniquum est, vt vi
G 3 deri

(†) Lego cap. 226. haec verba: Welch Mann ein Pferd oder ein Gewand, oder ander fahrendes Gut setzt oder leiht, mit seinen Willen, so hat jener Recht daran, in des Gewalts es kommt. Contra Schilterum retorsio procederet, quippe qui ius Sueicum Saxonico putat antiquius.

(*) Gewehren est proprie possessionem dare, vid. Land-N. lib. I. art. 45. & 9. vid. ipsum Schilt. de Iure Olfd. cap. IV. in notis.

(**) Qui alii equum vestimenta vel aliquid mobile concederit, obligaueritque, aut quoquo modo res ab eius potestate (cum consensu suo) alienetur &c.

deri primo obtutu possit. Erat hoc in commodantis & creditoris securitatem constitutum. Penes eum nullum periculum erat. Aut enim res incorrupta (*) restituenda fuit, aut dandum pretium æquivalens, ni existaret amplius; nulla fere exceptione admissa. Nec pungit, quod Antonius Matthæi Paræm. V11. n.7. vrget: *Iam contrariatus, inquit, generi humano virilissimos tollit quodammodo e medio, qui bunc rigorem sequi volet: quis commodare amico, si tanti constet, alteri beneficium dedisse? His de causis Saxones, qui Electori parent, recte bunc rigorem repudiaffe puto.* Ego non disputabo, an potuerint tollere Saxones, & abrogare istos mores. Saltem rigorem non agnosco. Habuit commodans commodum, habuit incommodum. Habet & apud nos hodie. Periculum & casus penes eum est. Quod de amicitia additur, non stringit. Cautus esse debuit commodans in credendo, dando, commodando. Seligere, probare, inquirere in amicos debuit. Propriæ imprudentiæ imputandum erat, cuivis credidisse, quem non cognoueris satis, non sis expertus probe. (**) Neque haec tamen a Matthæo obiecta Schiltero patrocinantur: In effectu idem est; siue ex natura commodati dominium abeat; siue pacto adiecto evanescat. In pignore res magis clara est. Natura eius hoc exigit, ut crediti sui sit securus. At num securus redditur rei dominio in se translato? immo hoc magis ei caustum est. Plus enim cautionis in re propria est, eiusque dominio, quam detentione rei alienae. Quid est ergo, quod dominium in re reuocabili præsertim, pignori auctæquitati repugnet?

§. LXXXII.

(*) Refer hoc Land. R. Lib. V. art. 5. Was man aber dem Manne zu gebrauchen leihet, das soll er unverderbet wieder bringen, dem der es ihm leihet, oder soll es nach seinen Würden gelten.

(**) Inde est in Iure Lubecensi Lib. III. tit. II. art. 2. Ein ieglicher sehe wohl zu, wem er das seine ausleihe und vertraue ic.

§. LXXXII. Quibus in tuto positis collocatisque,
non est certe, quod de conclusionibus quam multis valde
simus solicii. Intelligimus iam clarissime, cur contra ter-
tium non data fuerit actio debitori realis, ad res pignori
datas recuperandas. Capimus exacte parceliam & apud
Hamburgenses & Lubecenses visitatam: Hand muß Hand
wahren. Ius enim Lubecense ex veteri Susatenium aut
Saxonum iure profluxit. (*) Torsit se Meuius, ut æqui-
tatem & utilitatem istius consuetudinis defenderet, existi-
mauitque tandem eam fuisse propterea admisitam; ne villa
commerciis remora iniiceretur. Bene! si hoc intelligatur
de

(*) Non enim aliud ius fuit, quod in diplomate a Friderico I. urbi Lubecensi
a. 1188. dato eius ciuibus confirmatur; & a Friderico II. a. 1222. *Iura Su-*
satiæ appellavit Arnoldus Lubecensis, antiquus scriptor, Lib. II. Chron. Slau.
cap. 35. Fuerunt, qui pro *Susatia* legerunt *Holsatia*, quorum sententiam
etiam fecutus est celeberrimus Conringius, & auctoritate sua in ad sensum
traxit Lambecium in *Origin. Hamburg.* tom. I. & Bangertum in *not. ad*
Arnoldum, utrumque virum itidem doctissimum. Verum, inquit Meibomius,
Polyhistor Helmstadiensium, dum viueret, summus, in *Introd. ad*
Hist. inf. Sax. p. 87. quas iusticias dedit Lubecensibus *Henricus Leo*, & con-
firmavit *Fridericus I.* eas, secundum *iura Susatia* fuisse, scribit Arnoldus;
Holsatia vero *iura a Lubecensi* diuersa fuisse, ex loco *Anonymi Continuatoris*
Helmodi supra citato clarum est, cum ab *Holsatorum iure immunitas*
concessa, & Lubecense datum, ut oppida eo melius florarent, memoretur.
Exstat vero diploma *Adolphi IV.* quo a patre *Adolpbo III.* concessum Ham-
burgensibus immunitatem confirmat hac clausula nobilibi: Et in reliquis iu-
re fruantur *Susatensium* & *Lubecensium*. Videlicet adduxit has tabulas
Lambecius part. I. *Orig. Hamb.* p. 101. verum & ibi pro *Susatensium* legen-
dum putat *Holsatensium*. Quanta libertas, quanta Critici licentia! An pro-
babile est in *Arnoldi Codicibus*, & in illo diplomate pariter descriptoris erro-
rem eodem modo intercurrisse, & pro notis vocibus *Holsatia* & *Holsatensium*,
utrobique ignotiores illas *Susatia* & *Susatensium* substitutas? Credat, cui
libitum est: non ego. Mibi propter illas tabulas recte se habere lectio in *Arnoldo*
videtur, exque illis hunc explico, cunque nullam sit *Susatum*, nisi illud
in Westphalia, in illa urbe, iam tum *Leonis* aeo celebri & florente, ius ali-
quod viguisse credo, quod Lubecensi orium dederit. Ostendit postea lau-
datus Meibomius, quomodo e Westphalia in Wagriam remotam ac dissi-
tam ius illud peruenierit. Cui & meos calculos addo, meosque lapili-
los.

de caussa ac ratione, cur recentioribus temporibus fuerit retenta, & alibi etiam introducta. Olim commerciorum fama in patria rara (*). Vnde prioribus a me adlatis rationibus potius insisterem: Simile proverbum Sueci habent, *Hand skal Hand fölgia*, laudatum a Loccenio (**), indicatum etiam a sagacissimo Hertio (†). Quod deinde, ut credo, commerciorum utilitate magis est defensum. Non imprudenter Ludouicus Guicciardinus in Belgii descriptione de Antwerpia: *Quo caute, inquit, & circumspete procedatur in bonorum stabilium emtionibus, optimæ sunt, & comprehendissimæ quædam consuetudines: ita quidem, ut ipsi emtores præstis prius de iure præstandis intra decimum quintum, vel ut longum sit, decimum sextum mensem, sicut verum emtarum securi, nec ullo in posterum tempore concedatur in eas evictio, vel quid aliud tale.* Atque hæ quidem leges efficiunt, ut & venditor statim reperiatur rei suæ emtorem, & emtori legitime cautum sit: nec requirantur, ut in aliis aliquot locis pro re vendita, fideiassores. Videtur itaque & hoc exemplum habere aliquid ex iniquo, quod tamen utilitate publica non tantum rependitur, sed etiam longe euadit æquissimum.

§. LXXXIII. Patet etiam, nec obscurum esse amplius potest, cur creditor in Germania mutuo datam pecuniam amiserit, si res pignori data perierit; siue dolo, siue culpa, siue etiam casu. Est enim ille patro iure dominus pignoris, vsque dum reluatur; aut alii vendatur. Subiiciam tibi artic. 5. lib. III. Spec. Sax. Stirbt aber ein Pferd oder Vieh in der Versakung (ohne jenes Schuld, der das unter ihm hatte) beweiset er das, und thut auch darzu

(*) Quod obseruatum etiam a Georgio Beyero, Doctore Lipsiensi, ad tit. ff. de Commendato n. 8.

(**) Synopsi iuris Sued. dissert. 12. quæst. 5.

(†) Paræm. iur. Germ. lib. I. paræm. 18. §. I. p. 426.

darzu schweren, er gäst es ihm nicht, er hat aber sein Geld verloren, da es ihm vor versezt stunde, ihr Gelübde stünde denn anders. Res ita, nisi fallor, se habuit. Distinxerunt Germani in pignore: an culpa vel dolus creditoris interuenierit, an minus. Si interuenit, non tantum amittebat pecuniam, quam dedit mutuo, sed etiam tantum adiicere debebat, quanti res oppignorata erat, aut venire poterat: Sin nulla interuenit culpa, nullus dolus, pecuniam suam solam amittebat, quod concipi sane vix posset, nisi in pignore dominium penes creditorem stetisset. An durum hoc fuerit, & contra omnia iura mundi, ut loquitur Colerus (*), cuius verba in notis adscribemus, videndum est. Et durum, fateor, id foret, si eadem Germanici pignoris natura, quae Iustiniane esset. Sed pace manum Coleri dixerim, aures eius, etiamsi saepe leges Germanici pignoris natura, quæ Iustiniane esset. Sed pace manum Coleri dixerim, aures eius, etiamsi saepe leges Germanicas crepet, illarum sono aut nondum, aut non satis fuisse adsuefactas. Quid enim? an creditor voluit esse dominus? an voluit sic esse magis certus ac securus? Si respondes voluit; Ergo etiam voluit periculum, quod est domini. An hoc ita inauditum est? an contra iura mundi? Apage quaeso, si Germanicas leges velis pertractare, & inspicere Romanos de pignore conceptus; & nulli tibi lemures apparebunt, nulla spectra; nulla oculos iniquitas feriet; nulla aures contra-

H dictio

(*) Decis. Germanicar. VII. n. 29. Licet autem, inquit, decisio iuris Saxonici sit valde dura, quod creditor probando casum, quod videlicet equus morte naturali, & absque culpa illius interierit, liberetur quidem a restitutione rei, vel eius estimatione, nibilominus autem peccuniam & eius repetitionem amittere debeat, cum istud sit contra omnia iura mundi, quæ dicunt, isto casu securum esse creditorem, & nibilominus personalem actionem debiti repetendi aduersus debitorem integrari habere: Tamen usu in his prouinciis Saxonia contrarium fuit obseruatum, eo quod lex Saxonibus ita scripta est. Badem fere ingeminat Hahnus ad Wesenbeccium tit. ff. de pignor. actionem.

dictio turbabit. Sed demus tamen tibi ex iure Romano similia; ne præpropere nimis cæcos iniquitatis catulos parrias. Fingamus, te emisse fundum cum pacto de retrouendendo, dominium ad te transit, lucraris fructus; sed perit ille; consumit illum incendium; fatiscit terræ hiatu: a quarum insigni mole obruitur, non tantum; sed stagnum fit. An recuperare tibi pecuniam licebit, qui emisti prædiuum? Nulla tua culpa est; omnem hic casus industriam humanam transcendent. Non licebit repetere, dices sine dubio. Amissa est pecunia; fato ereptum est pretium. Idem respondebis, si sapis, creditori. Dominus fuit: Ergo prout alii homines fortunæ interdum ludibrium debebit. Addam aliud, ne titubes. Fundus dotalis marito æstimato datur. Debet ille onera matrimonii ferre. Fert, expedit,

Cultaque diffusis saltat amica bonis.

Sed vide perit fundus. Non semper in melius mutantur, quæ possidemus; raro alluuiio accedit; rarius alluisionis alluuiio. Quis nunc quæso ferat damnum? an maritus? an coniux? Sin coniux,

Nunc quoque nulla viro, clamabit femina, credat.

Sin maritus, iniquum forte videbitur; Tullit onera matrimonii, tenetur quotidie humeros subiicere nouis sumtibus faciendis: & tamen restituere aliquando pretium fundi: etiamsi iam iuerit pessum. Quid ad hæc ICti; marito adiudicant damnum, quia dominus fuit: Teutones creditoris putant damnum, quia dominus factus est: Romani vero in debitorem infortunii casum referunt, quia possessio quidem ab eo, non dominum recessit. Vnde etiam haud difficulter perspicies, cur creditor pignorevtens iure Germanico furtum committere non dicatur; Nulla

la enim hic rei alienæ contrectatio est; quod iure Roma-
no secus.

§. LXXXIV. *Enim vero hæc ita quidem, inquis,*
sese habent, si de mobilibus sermo sit; sed quid iuris tan-
dem erit circa immobilia: an eadem formanda decisio, aut
similis? Eadem aio, si rationem legis ac consuetudinis
sequaris. Doctissimus Meius proverbum suum Lube-
censibus & Saxonibus receptum ad immobilia non ex-
tendit, eo quod immobilium euictio sit præstanta iure Lu-
becensi; quod non nego, si textum illius iuris consulas.
Quod si vero mores Germaniæ; & aliarum etiam genti-
um antiquos consideres, aliud sine dubio erit dicendum:
nec minus in pignoribus rerum immobilium, quam mobi-
lijum aliquid proprietatis translatum animaduerteres. Tex-
tus autem statutorum Lubecensem, & Hamburgensem
me nihil morantur. Fuere in illis quædam ex veterum
sententia retenta, quædam mutata perperam, ita ut ali-
quid contradictionis illis immixtum obseruauerit sæpe a
nobis laudatus Schilterus Exercit. ad ff. XXV. de Com-
*mod. §. 8. *Animaduertendum, inquit, est, contradictioni tex-**
tum implicari. Quum enim dixisset de recipiente rem, v.g. com-
modatum, oder wird es ihm abgeraubet, oder abgestohlen,
mox adiicitur limitatio: woferne derselbige solches mit gu-
ten Titul an sich gebracht, quæ verba tollunt priora, nec si-
mul queunt subsistere. Nec meliori credo fundamento in-
nitiitur ea, quam Colerus Decil. VII. n. 7. excogitauit li-
mitatio; dum monet, tum demum contra tertium non
competere actionem realem, quatenus scilicet tertius ille
est in bona fide, secus enim esse, si in mala fide versetur,
& sciuerit rem in se translatam esse commodantis.

§. LXXXV. Itaque relicta ista confusione, illud po-

H 2 tius

tius probandum suscipiam, etiam in pignoribus rerum immobrium dominium fuisse translatum. Textus plures e Speculis Saxonico, & Sueuico non habeo, putoque propterea nihil de rebus immobilibus fuisse memoratum, quod facilis extensio sit, & ubi eadem ratio, ibi etiam eadem legis dispositio credatur. Exemplorum autem & formularum abunde est, e quibus id, quod volumus, aperire licet colligere.

§. LXXXVI. Dedit iam Strauchius (*) segetem; dedit *Actorum Lindauiensum* Collector, nos spicilegium colligemus, ostensuri, quid obtinuerit inter Principes ac gentes, de quibus potissimum, ut simus solliciti, nostrae intentioni ac scopo conuenit. Diploma eius generis apud *Albertum Miraeum* (*) occurrit, in quo Carolus IV a. 1348 Guilielmo Iuliacensi Vesaliense, Durense, Werdense, Bopardiense, & alia oppida a certis Romanorum Regibus & Imperatoribus Praedecessoribus & Progenitoribus (sic verba se habent) oppignorata confirmat. Ita enim pergit: *Spondentes & firmiter promittentes pro nobis nostrisque in Regno & Imperio successoribus, quod praescripta pignora prefato Marchione Iuliacensi & suis heredibus non auferemus (**), nec ea cuicunque alteri*

(*) Lib. I. cap. 94. Quod amplius firmatur e charta Ludouici Bauari, quam e 10. Isaaci Pontani Lib. VII. Hist. Gelric. iudicium Wilhelmo data attulit præstantissimus Hertius de Superiorit. Territ. §. 66. p. 328. quamvis ille cum aliis pactum putet de retrouendendo &c.

(**) Hec adduntur propterea, quod ante Carolum IV. sœpe Statui Imperii facultas dabatur ab Imperatoribus pignoratum territorium rediunendi, donec ab hoc redemptore Imperium rursus rediumeret. Vnde clausula scripta in oppignorationibus addita, ne alii, quam is, qui pignori subiecit, sua pecunia redimat, aut oppignorantis Imperatoris successores. Quod e Charta Caroli IV. quo Moguntiae Imperii ciuitati, Oppenheimium, Schwaebesbergam aliaque oppida pignoris nexus A. 1356. obtulit, nimis manifestum est: Auch versprechen wir, inquit Cæsar, uns an diesen Brief, daß wir solch verpfand gut, als wir der vorgenannten seyen Stadt zu Meng ver-

alteri personæ obligabimus, vel absoluendum villatenus committemus: immo ea nos, vel nostri successores, cum poterimus, debemus absoluere, & pro nostra & Imperii nostri propria pecunia liberare.

§. LXXXVII. Dabimus aliud exemplum de Strata montana, (der Berg-Strasse) quæ Friderico Rheni Palatino Anno 1461 ab Archiepiscopo Dieterico pro C. Mil. Floren. & quod excedit, ob præstitum sibi auxilium, & sumptus belli fuit oppignorata. Ea in dominio Palatinorum usque ad pacem Monasteriensem extitit; cuius favore Moguntinus Pontifex soluta sorte id, quod olim ad Ecclesiam suam pertinuit, recepit. Non poterit esse dubium illis, qui harum rerum gnari sunt, quin dominium fuerit translatum. Chronicon MSCt. Palatinum, quo Tölnerus usus est, vir clarissimus, modum & rationem illius

H 3 trans-

schaft haben, als vorgeschrieben steht, niemand von ihr ersüßen lassen lösen, wann wir oder unsere Nachkommende an dem heiligen Reiche mögen es lösen mit unsren eigenen Gut vor die Summa Gelbes, als vorgeschrieben steht, ohne Gefehrde, und was sie davon Neuges oder Velle aufgehoben hant, darum ersüßen wir oder unsere Nachkommen an dem Niche in den voraengandten Summen Geldes nicht abschlagen, und ihn darum nimmer zugesprenchen ohne Gefehrde. Diploma reperitur in Codice Diplomatico Palatino Caroli Ludouici Tölneri, viri longe doctissimi, cui Deus vitam & otium concedat, continuandi quod cœpit Historia Palatinæ opus, cui dictus Codex melioris probationis causa est adiectus p. 110. Easdem ciuitates cum Carolus regisisset, Rupertas Imperator demum oppignorauit Ludouicò Palatino Rheni filio suo, eiusque Coniugi Banchie. Als des Heil. Röm. Reichs Städte und Schlösser und Dörfer, mit Nahmen Oppenheim, Odernheim, Schwabisburg, Nierstein, Ingelheim und Ingelheim, und Winterheim, und Luttern, und andere Dörfer, die dazu gehören, vor 10000 gute Rennische Gulden Anno 1402. mit wohlbedachtem Muthe, rechten Wissen und Römischer Königl. Macht, Vollkommenheit, nach Rate unsers Raths, Fürsten, Graven, Herrn und Getreuen, inne geben und inne gesetzt. Remisit homagium, vt vocant, demum Anno 1407. quo Imperio tenebantur, quod alias ab initio statim, vt mox demonstrabimus, fuit remissum. Vid. Schilt. Inquit. I. Pabl. p. 334.

translationis exakte exponit, cuius verba adscribemus. (*)
 A. 1461 risthe Dieterich von Nsenburg Erz-Bischoff, und
 Graff von Kazen-Ellenbogen zum Pfalzgraffen Friedr.
 und klagten ihm, wie daß der Pabst und Kayser Frie-
 drich ihn entsezt hätten von dem Bishum, dazu auch
 das Capitel wider ihn was, und baten den Pfalz-Graf-
 sen, daß er ihn by Recht behielt, und in byständig wär, und
 ihm zu recht hielß, so wolte er ihm geben die Bergsträß mit
 Nahmen Starckenberg, auch die Städte Bensheim,
 Heppenheim und Merlenbach, und der Dörffer, die dar-
 zu hören waren 23. und was der Bischoff von Menz in
 der Bergsträß hatte, der Pfalzgraff war zu Rath mit sei-
 nen Räthen, und sagten den Bischoff zu, ihm zu helffen zu
 recht, und was Graff Adolph von Nassau dem von Nsen-
 burg hätte abgenommen, daß wolte er ihm helffen wie-
 der gewinnen, indem rieht der Bischoff von Menz dem
 von Nsenburg mit seinen Räthen, auch der Pfalzgr. mit
 seinen Räthen, in die Bergsträß, da zehlte der Bischoff von
 Menz die vor genandte Städte und Schlößer und die
 Dörffer alle ihr Gelübde und Ende ledig, die sie ihm und dem
 Stift zu Menz gethan hatten, und solten von baser dem
 Pfalzgrafen hulden und schweren, als sie auch thaten, und
 hielt der Bischoff von Menz mit seinen Räthen auf einer
 Seiten, so hielt der Pfalzgraff mit seinen Räthen auff
 der andern Seiten, und also schwuren die vorgemelte
 Stätte, Burger und auch das gemein Buer Volk in den
 Dörffern an der Bergstrassen dem Pfalzgraffen, seinen
 Nachkommen und der Pfalz zu ewigen Tagen getreu
 und hold zu seyn, auch ihn von ihren Herrn zu han, und
 nimmer von ihm zu weichen, und von der Pfalz, bis daß
 er oder seine Nachkommen oder Pfalz, der sie ihres Eids
 ledig

(*) loc. cit. p. 69.

ledig zehlten, auch ihm wäre dann voraus gemacht, hundert tausend und zwanzig tausend Gulden ic.

§. LXXXIX. Eodem pertinent, quæ in historia Guntheri Schwarzenburgici in Regem Romanorum electi occurunt. Hic enim veneno, quod Fridankius Medicus propinavit, infelicitate hausto, & animo & corpore infirmum se sentiens Imperium in favorem Caroli IV æmuli hac conditione resignauit, ut sibi belli sumtus bona fide restitueret, quorum æstimatio XX M. marcarum argenti erat, exceptis MCC. (*) marcis, quæ pro impensis in electionem factis deberet. Carolus vero, qui soluendo non erat, ei in pignus offerebat Burgum & ciuitatem Gelnhusam, Mœni vectigal, & ciuitates Northusam ac Goslariam, vna cum annuis prouentibus oppidi Mulhusini, qui Imperatoribus alias pendebantur. Nec mora: acceptauit illa Guntherus; sed dum ultima sibi imminere sentiebat, op-pignoratasque ciuitates mandatis Caroli adhuc refragantes animaduertebat, petiti ab Imperatore, ut sibi Friedbergam & redditus, quos Francofurtenses debebant, vna cum ipsa eorum ciuitate pignoris vinculo obligaret (†), vsque dum

(*) Hinc vir Illustris Huldericus ab Eyben, Cameræ Adsector meritissimus, in *Annotationibus ad Syntagma Fritschii Historicum de Gunthero Schwarzenburgico obseruavit*, quosdam XXIIM. marcarum imperite posuisse, contra expressa diplomatis verba: für zwenzig tusend Mark lötiges Silbers. Confundentes alias MII. marcas, & commiscentes cum istis XXM. De quibus in sequentibus diploma: Auch geloben wir in Truuen um die zwölf hundert Mark lötiges Silbers. Die wir in gen ihren Werten ze Frankensart fullen und wullen entrichten und ledigen.

(†) Debemus omnia celeberrimo Titzelio, qui ipsum diploma, literasque, quas allegauimus, communicatas sibi ab Immanuele Webero Secretis Archivii Schwarzenburgici olim praefecto, vidit atque inspexit. Illius ergo fide hæ scriptimus. Scopo nostro apprime inferuentia inuenies in *Colloquiis mensuris Anno 1696. Mens. Jul.* Nec prætermittendum eundem virum doctum Anno 1694. *Mens. Aug.* e rarissimo chronico MSt. Pauli Iouii, e cimelii Arnstadiinis fidei sua concredito excerpta dedisse, in quibus multa

dum sibi de reliquis secure foret prospectum. Ita enim transactionis verba: Auch sezen wir ihn zu rechten Pfande für die Stet Northusen Goslar. und die Nuß ze Mühlhusen. als obgeschrieben stet. und um daz wir im dieselben in antworten sullen. und wollen Friedwerch die Stat mit allen Sturen. Nutzen. Gulten. Diensten. Zinsen Rechten und Gerichten. und allen Zugehörungen. die daz Reich daselbisch hat. und dieselben Burger ze Friedwerch sullen in hulden und schweren ze einen rechten Pfande. Auch sezen wir in ze einen rechten Pfande. aller unser und des Reichs Guld und Stur. di wir und daz Riche haben ze Franckensfurth. Et paullo post: Und wann wir in sinen Erben und sinen oft genandten Freunden geendet haben. um die Stat Northusen und Goslar. und um die Nuze zu Mühlhusen. als vorgeschrieben stet. So soll Friedwerch und die Nutzung ze Franckensfurth. von in ledig und loz sin. Magis hoc firmant literæ Caroli eodem Anno 1349. Moguntiaz datæ Henrico Comiti Guntheri Regis filio die S. Vici. Wir Carl :: tun kunt. daz wir dem Edlen Henrichen :: Stadt Friedwerch :: und alle Gulte. Stur Nuze zu Franckensfort ic. zu rechten Pfande versetzt haben. unz an die Zeit. daz wir in die zwu Stet Northusen und Goslar zu rechten Pfande ingeantworten :: und auch geschaffen. daz die Burger zu Mühlhusen in geloben in guten Treuw, in mit Gerichten. Velle :: gehorsam und wartende sie sullen. Und wenn wir das gethun. so soll die Stadt zu Friedberch (*) und

occurrunt singularia. Id maxime laudandum in Tenzelio est; quod diplomata antiqua sicuti fieri potest, eo quo scripta sunt idiomate referat; quod a plerisque neglectum deprehendimus; sua s̄epe obtudentibus, dum prisa reformant vocabula, & constructiones veterum in nouum dicendi genus transmutant.

(*) Eo fine Carolus in peculiari diplomate huic ciuitati Anno 1340. dato ad.

und die Gulde und Nuße zu Franckenfort ledig und los
sin. Inde de pignoribus clare constat. An vero ipse ob-
tinuerit, & dominium, quod ipsi promissum fuit, accepe-
rit, nondum ad huc usque erui potuit (*). Adsunt tamen
literæ non paucæ a Carolo IV. exaratæ, quibus Northusæ
præcipue, quæ omnium acerrime repugnabat, ceterisque
ciuitatibus seuere iniunxit, vt Gunthero eiusque heredi-
bus velut dominis suis fidelitatis iuramentum præstarent;
data etiam Ernesto Duci Brunsuicensi potestate, vt repu-
gnantes vi ad officium cogeret.

§. LXXXIX. Quemadmodum vero in rebus pi-
gnori traditis sæpe dominium plenum, reuocabile tamen
transit; ita etiam exempla non desunt, vbi dominium utile
alteri per inuestituram collatum est. Feudum pigno-
ratitum Doctores vocant, distinguendum a feudo fidu-
ciæ (†). Chartam notabilem dabo, quam'e MSCt. Schilee-

I

1115

fecit clausulam, ne quid mutaret Guntherus in ea ciuitate, quæ ad breuissi-
mum tempus concedenda videbatur, bis ihn mit den Städten Nordhausen
und Goslar, und mit den Renten und Gefallen zu Mühlhausen vollendet und
verrichtet wird. Vide integras literas apud Limnaeum Iur. publ. Lib. VII.
cap. 17. n. 7.

(*) Gelnhusæ compos factus est, quam Henricus Comes partim Hanouensi
Comiti Reinhardo dotis loco, partim Ludouico Electori Palatino denuo
oppignorauit, qui solus etiam excluso Hanouensi possessionem nactus est.
Vnde non mirum, Palatinos exemptionem vrsisse, & iure etiam tentasse.
De quo vid. Bericht von des H. Reichs Stadt Friedberg Stand und Rega-
lien, part. I. n. 221.

(†) Ipse Schilterus primo non distinxit, vt videre licet e Rubrica Codicis
Feudalis Alemanniæ cap. XCVII. sed correxit mentem, mutavitque in Com-
mentario titulum. Differentia hæc est. Feudum fiduciæ restituí inter-
dum debet pro certa summa, vel alia quadam re concessa, etiam si nullum
creditum antecessit, aut mutuum. In quo aliquid irregnare deprehendi-
tur. Non enim licet domino renunciare vasallagio, & dominium utile re-
cipere ex natura feudi. Præter exempla a Schiltero allata, quæ aliquid ad-
huc obscuritatis habent, clarissimum inueni in Comitatu Astensi, Sabaudia
Comiti hoc pacto concessio: Diploma Henrici VII. e Scriniis Archivii Tag-

rus hausit, e Schiltero Tölnerus. Sine Hochwerdigen
Fürsten Ruprechte von Gotts Gnaden Pfalzgraff by
Rine und H. zu B. und allen den die diesen Brief schent
und hörent lesen, Tun ich Heinrich der junge Herre zu
Chrenberg kunt. Den Turn und das Backhus, das dar-
ane stet und des Egils Hus, und der alte stal, der hinter
des Egels Hus lieget, das mir Herr Heinrich der alde
min Oheim H. zu Chrenb. versetzt hat und mir Pfandes
stet, und die Mur von Herrn Einuz Hus, die unser beider
was, die er mir erblich gegeben hat, und des wir Briefe
undir ein han: das sol ich Heinrich der jung vorgen. zu
lehen haben und halten, von mine Herrn den vorschriben
Fürsten als min ander Gut, das ich von im zu lehen han,
als lange bis daß der vorgen. H. Heinrich der alte min
Oheim oder sin Erbin dasselbe gut gelosent, umb mich oder
mine

runensis extraxit ingentis diligentia & iudicij vir Samuel Guichenon dans
son histoire Genealogique de la Royale Maison de Savoye Lib. VI. p. 139.
Verba huc potissimum spectantia Lectoris oculis subiicio: Post cuius mor-
tem ad liberos masculos ipsius Mariæ & dicti Comitis natos, vel eis non ex-
stantibus ad alios dicti Comitis legitimos liberos feudum huiusmodi denoluatur,
verumtamen si postquam ipse Comes rebus humanis fuerit exemptus. Nos vel
aliquis successorum nostrorum imperatorum & Regum Romanorum ciuita-
tem & Comitatum praedictos vellemus redimere, & ad manum nostram re-
ducere, Mariæ, liberi & heredes prænominati. & quilibet eorum per modum
superius expressum, nobis & cuicunque successorum nostrorum praedictorum,
pro ducentis millibus florenorum auri, dictos ciuitatem & Comitatum, cum ca-
stris, villis, terris, possessionibus, territoriis, districtibus, iurisdictionibus &
pertinentiis praedictis libere ac expedite restituant, ipsaque ducenta mil-
lia florenorum extra Comitatum Sabaudie, quem propter supra vel in-
fra scripta a seruitiis de ipso, Imperiali culmini debitis, in nulo penitus
exonrare intendimus, in entione terrarum & locorum aliorum adscendentium
ad valorem annum viginti millium florenorum auri totliter conuer-
tant, & easdem terras & loca, praefati Comitissi, liberi & heredes modo
prælibato in feudum perpetuis temporibus ab Imperio recognoscant &c. In
feudo pignoratio vero semper creditum est, & cautionis loco inuestitura
dominium utile creditori conceditur, usque dum in reali solutione debi-
tor vinculum istud sustulerit: quod ex ante allegata charta non potest nun
esse manifestum.

mine Erbin. Das dis veste und stete sy und bliebe, so han ich H. der junge vorgen. min Insigel an diesen Brief gehangen. &c.

§. XC. Sed nolo lectorem pluribus obruere diplomatis & exemplis. Patet ex his satis, qua ratione antiquus in Germania pignora integra territoria affecerint, licet non fore difficile ostensu, eodem modo Egranam ciuitatem (*) Bohemis fuisse obligatam, eodem vinculo

I 2

Ottoni

(*) Pignorauit hanc ciuitatem Ludouicus Bauarus Ioanni Bohemiæ Regi, quod ipsius auxilio peruererit ad Imperiale fastigium. Ea vero iam ante sub clientela & protectione Bohemorum Principum agebat, quippe cui suos praefectos, ut est in veterum memoriis, Bohemi dederunt. Integrum diploma authenticum vix exstat; fortuito incendio illud periisse, ex litteris Gerlaci Archiepiscopi Moguntini euincit Balbinus Epit. Hist. Bohem. p. 311. Balduinus tamen Archiepiscopus Treuirensis e litteris, (quas vidimus, vocant, seu transsumtum,) hac inter alia recitat in charta, cuius tenorem idem Balbinus exhibit: *Obligamus sibi (Ioanni) pro decem millibus marcharum Argenti, terram Egensem, & castra Flosz & Parckstein, cum omnibus Regalibus, Dominiis, iuribus &c. datum Colonie secundo Nonas Decembri Anno 1340.* Eamdem oppignorationem probant litteræ Gerlaci Archiepiscopi Coloniensis Anno 1353. Spiræ conscriptæ; quod prefata Egensis ciuitas cum suo territorio, nec non castra Flosz & Parckstein, Regno, & corona Bohemiæ, pro quadraginta millibus Marcharum puri argenti quinque florenos (agnosce in summa differentiam) cum dimidio Florentini ponderis pro Marcha qualibet computandis a S. R. Imperio rite fuerint obligata. Et progenitores ac predecessores sui Reges Bohemia illustres in possessione prefatorum pignorum fuerint & ipse Dominus noster predictus (Carolus) eadem pignora rite possideat in presenti. Infirmae Knipschildii rationes sunt, Eram ciuitatem pro libera Imperiali adhuc venditantis, quod Ludouicus Imperator expresse sibi relutionem reseruauit; & Ioannes Rex iis priuilegia & iura reliquit, & imposterum relinquenda promisit. Knipschildii enim tempore, quo tractatum de iuribus Imperialium ciuitatum in publicum emisit, haec valere amplius non poterant: ob Cæsar's capitula, in quibus pignora Electoribus confirmantur. Iura autem ciuibus suis relinquere res meri arbitrii, aut nouum priuilegium est. Plane vero nescio, quid alii in mentem venierit, qui Bauaris ius quoddam in Egranam ciuitatem adscribunt. Obligauit eam Ludouicus Bauarus, non ut suam, sed ut Imperii ciuitatem. Dicere vero, olim eam pertinuisse ad Bauariam, hoc est dicere, Italiae partem olim pertinuisse ad Oliscos & Valscos.

Ottoni Austrio (*) Schafhusam, Rheinfeldam, Neoburgum & Brisacum fuisse concessa: eodem nexus dimidium Ladenburgi (**) Palatino fuisse datum, ut alia fere innumeram inuoluam silentio.

§. XCI. Potius nunc videamus, an etiam in aliis gentibus, quam Germanis, eiusmodi pignoris obligatio comprehen-

(*) Apponam locum ex Annalibus Gerhardi a Rœ Lib. III. p. 98. *Is, inquit, Ioannes Bohenus medium se quasi arbitrum bonorarium interponens Ludouicum Cesarem, & Austriacos in concordiam reduxit, & Cæsar Ottoni pro helli sumtibus viginti aureum nunquam millia pacis, quatuor Imperii ciuitates pignori tradidit, Schafbusam, Rheinfeldam, Neoburgum & Tigurum. Cum vero Tigurini reclamarent, & ne ab Imperio DIS TRAHERENTVR, maiorum sibi privilegiis indulsum demonstrarent, Brisacum Ottoni pro Tiguro datum, qui paulo post Augusti in verba Imperatoris iurauit. Quod si nimis recens videatur Gerhardus, Alberti Argentenensis verba brevia & barbara lege de rebus gestis Bertholdi Episcopi Argentinensis apud Vrsls. Tom. II. p. 171. Ecce Dux reformatus est cum Domino Ludouico sibi Brisaco Neuenburg, & quibusdam aliis munitionibus pro certis pecunie quantitatibus adsignatis.*

(**) Acriter hic decertarunt Wormatiensis Episcopus, & Palatinus Elector. Rusdorfius in *Iustitia causa Palatinae* pro dimidia parte Ladenburgum voluit venditum, testibus litteris authenticis, quarum tenorem simul exhibere tentauit. Quibus vehementer iam ante contradixerunt Wormatienses; ipsam pignoratitiae conventionis formulam producentes, & reuersales, ut vocant, litteras Electoris Philippi A. 1181. Episcopo data: quas pro suppositiis plane habere ipse noluit Rusdorfius; hoc tantum addens, ante ducentos fere annos de pignore reluendo forte fasce actum. Electores autem se manifesto pro Dominis gessisse, vendidisse, in dotem deditisse, leges & statuta condidisse, religionem mutasse, scientibus & videntibus Episcopis cum Capitulo. Quæ omnia certa quidem satis sunt: exinde tamen nollem concludere, Ergo fuit emtio venditio: Habebunt semper Palatini, quo relutionem impediunt, ut ex infra dicendis clarum fiet: pignus licet concedant. Consequuntur enim omnes, quos Rusdorffius recensuit, effectus, etiam ex pignore Germanico: ad quod nisi respiciatur, facilis cum emtione & venditione confusio oritur. Nobis, quæ inter istos Principes fuerint disputata, valde grata sunt, atque accepta; cum translatio dominii in pignore evidentibus signis exinde elicatur, ac elici possit. Litteras interim pignoratitiae vide apud auctorem *Vindictum contra Wildfangiatum Palatinum*, & etiam in *Diario*, quod appellant, *Europæ Part. XII. Append. p. 218.* Cui simul Rusdorffii *Iustitia causa Palatinae* est adiecta, quam consule. p. 550. sqq.

prehendatur: Quod ut fiat, euge producamus pauca exempla; ne nimium excrescat nostra dissertatio. Executiamus ergo, si lubet, Atrebatense fœdus, quod inter Carolum VII & Philippum Bonum Burgundiæ Ducem a. 1431 fuit initum, e quo verba sequentia probe censemus notanda(*) Que le Roi baillera & transporterera a mon dit Seigneur le Duc de Bourgogne pour lui, ses boirs & aians cause à touiours, toutes les Citez, Villes, Forteresses, Terres, & Seigneuries apartenans à la Couronne de France, dessus la Riviere de Somme de l'un côté & de l'autre, comme S. Quintin, Corbie, Amiens, Abbeville, & autres, ensemble toute la Comté de Pontbieu, deçà & delà la dessus dite Riviere de Somme, Dourlens, S. Riquier, Crevecœur, Arleux, Mortaigne, avec les apartenances & dependences quelconques, & toutes autres Terres, qui penuent apartenir a la dite Couronne de France, depuis la dite Riviere de Somme inclusuement; comprenant, aussi au regard des Villes entrans du coté d' Artois, de Flandres, & de Hainaut, tant du Roiaume, comme de l' Empire, en y comprenant aussi au regard des Villes feans sur la dite Riviere de Somme du côté de France, les banlieues & échaumaiges d' icelles Villes, pour en iouir par mon dit Seigneur, le Duc de Bourgogne, sesdits boirs & aians cause à touiours, desdites Citez, Villes & Forteresses, Terres, & Seigneuries, en tous profits, & revenus, tant en Domaine comme des Aydes ordonnées par la guerre, & aussi Tailles & émolumens quelconques, & sans y retenir de la part du Roi, fors les foi & hommages de souveraineté (**). Et lequel transpor & bail se fera, comme dit est, par le Roi au rachapt de la somme de quatre cens mille écus d'or vieux de soixante-quatre au marc de Troyes, buit once pour le marc, &

I 3

d' aloi

(*) Leonardi Recueil des Traité Tom. I. p. 10.

(**) Ne te turbent verba: fors les foi & hommage de Souveraineté, obserua: Carolum VII sibi supremum tandem dominium reseruasse: non omne; filio ICtis familiariter id vocaremus directum.

d' aloi a vingt-quatre Karas, & vn quart de Karat de remede,
 & autre monnoie d' or courant; à la valeur duquel rachapt de
 mon dit Seigneur le Duc de Bourgogne, feront baillées Lettres bon-
 nes & suffisantes, par lesquelles il promettra pour lui & les siens,
 q're toutes & quantes fois qui il plaira au Roi, & aux siens faire
 ledit rachapt, mon dit Seigneur de Bourgogne & les siens, feront
 tenus en recevant la dite somme d' or, de rendre & laisser au Roi,
 & aux siens, toutes lesdites Citez, Villes, Forteresses, & Sei-
 gneuries comprises en ce present Traité tant seulement. Et sera
 content en ouvre mon dit Seigneur le Duc de Bourgogne de recevoir
 le paiement de quatre-cent mille écus d' or à deux fois; c' est à
 savoir à chacune fois la moitié, pourvû qu'il ne sera tenu rendre
 lesdites Villes, Citez, Forteresses, Terres & Seigneuries ni au-
 cunes d' icelles, jusque a-ce que ledit paiement soit accompli, &
 qu'il ait recù le dernier des quatre-cens mille écus d' or. Et ce-
 pendant seront à mondit Seigneur le Duc de Bourgogne les frais
 siens de toutes lesdites Citez, Villes, Forteresses & Seigneuries, tane
 des Domaines comme des Aydes, & autrement, sans en rien de-
 diire ni rabatre du PRINCIPAL. (*)

§. XCII. Alia nec huic tamen dissimilis conuentio inue-

(*) Quam acerba acciderit relutio Carolo Burgundiae Duci, ante e Cominæ ostendimus. Hic tamen prætermitti non debet, totum negoti-
 um ab Arschotanis Fratribus, qui Philippum senem lusionibus suis ad
 reddenda pignora inducebant, fuisse perfectum, ingenti sui, siorum-
 que postea bonorum detrimento. Audiamus atque semel Cominæ-
 um Lib. I. de ses Memoir. cap. I. Je ne scay bonnement comment cela se
 mena: toutes fois, le dit Duc est ant en sa vieillesse, furent tellement con-
 ductis tous ses affaires par Messieurs de Croi & de Chimay, freres, &
 autres de leur maison, qu'il reprit son argent du Roy, & restitua lesdites
 terres, dont le Comté son fils fut fort trouble. Car c' estoient les fron-
 tieres & limites de leurs Seigneuries: & y perdirent beaucoup de bonnes
 gens pour la guerre. Il donnoit charge de ceste matiere a ceste maison de
 Croy: & quand son pere fut venu a l' extreme vieillesse (dont ia estoit
 pres) il chassa hors du pays tous les dits Seigneurs de Croy, & leur osta
 toutes leur places, & choses qu'ils tenoyent entre leur mains.

inuenitur inter Ioannem Arragoniæ & Ludouicum XI. Franciæ Regem: cui vltimo Comitatum Ruscinonensem & Ceritanum pignori tradidit Arragonius, pecunia sibi & copiis deficientibus ad subditos rebelles coercendos, Regiamque dignitatem contra tumultuantes tuendam. Summo studio pignoratitias tabulas conquisiui: nec potui tamen inuenire, necab aliquo inuentas noui. Habeo interim argumenta satis grauia, e quibus concludendem existimo, etiam in hoc pignore dominium indubitato fuisse translatum. Ioannes Mariana (†) Scriptor Hispanus hæc refert: *A. 1462. pridie Idus Aprilis ea lege Olii fœdus factum est, ut Gallus septingentos cataphractos equites auxilio mitteret, ducenta aureorum millia in stipendum. Dum ab Arragonio rediderentur, Ceretani Ruscinonesque pignoris loco essent in Galli poestate, neque pro vectigalibus tamen annuis, quæ pendere consueuissent, aliquid deduceretur de capite. Immo ipse Carolus VIII cum imprudens (*) redderet Ferdinando Catholico, & Elisabethæ eius coniugi hos populos; non destituit tamen in ipsis fœderis tabulis aliquid de iure suo (**)*
præfari

(†) Hist. Lib. XXIII. cap. IV.

(*) Non dissimulant hanc imprudentiam ipsi Galli, ostenduntque, Carolum scationibus Sacerdotum, quos Ferdinandus corrupisset, flammisque infernalis ignis, quas diserte ei ante oculos posuissent, eo esse permotum; vt pecunia etiam non recepta restitueret deuinetas sibi terras, optimo iure Coronæ Gallicæ iungendas. Vnde non mirum Meteranum (Meceray) Sammarthanos, Varillasum acuisse calamos, vt fraudes Hispanorum viuide depingerent, & Caroli Regis spe Neapolitanum Regnum iam deglutiuentis conscientia mollitiem ac teneritatem riderent. Quæ vero Varillasus de præscriptionis titulo ad illas terras retinendas addit, inepta sunt, ignorantiamque Scriptoris quamplurima fingentis produnt. Vid. Hist. de Charl. VIII. p. 151.

(**) Leges apud Leonardum Tom. I. p. 375. has voces; *Est conuentum & concordatum, quod licet nos dictus Rex Francorum finis in bona possessione, usque & titulo sufficienti ad tenendum Comitatum Roffilionis & Ceritanæ, quo possessione Carissimus Dominus, & Genitor noster, defunctus Ludovicus Rex Francorum, cuius animæ propitietur Altissimus, & nos usque hunc gauisi sumus &c.*

præfari, atque titulo, quo retinuit interea, & retinere illas prouincias posse. Exstant etiam *Consulum Perpinienium* (*), & *Vice Comitis Rodensis* litteræ, e quibus luce meridiana clarius elucescit, Francos se ut dominos gessisse; Céretanos vero Ruscinonesque vixisse subiectos imperio ac dominio Ludouici, ac Caroli; nec sine insigni eorum indignatione ab hoc subiectionis vinculo fuisse liberatos.

§. XCIII. Sufficerent hæc a me allata: nisi instrumentum quasi aliud agenti fuisset oblatum clarissimum, & intentioni meæ admodum aptum. Est illud charta *Guiltielmi Raimundi Comitis Ceritanæ*, de duabus villis in valle Confluenta sitis pignori obligatis monasterio Canignensi. Promittit in illa Comes, se soluturum pecuniam post annum; deinde si destinato termino fieri id non possit, concedit, ut vtantur, fruantur pignore his verbis (**): *Quod si ad hunc terminum destinatum, ut supra dictum est, haec pecunia minime fuerit restituta, sine via reservacione vel fraude Sancto Martino & Tibi Petro Suniarii Abbatii & Monachis eiusdem loci liberam in Dei nomine habebatis licentiam, omnia hæc allodia supra dicta possidere & retinere, & exfructuare, sicuti alia allodia vestri Monasterii sine aliqua inquietudine, & est manifestum. &c.*

§. XCIV.

(*) Ita enim illi ad Barbowiam Ducem: *Plaïse vous sauoir, que nous vous enuyons les doubles des lettres: qu'il a plu au Roy notre Sire nous ecrire, & le double de celles, que à present lui envoions, à fin, Madame, que vous soyoz informée de notre intention, comme voulons être, & demeurer perpetuellement BONS SVIETS du Roy, & de sa Couronne, & vivre & mourir sous la SVIETION d'icelle; comme pluseurs fois, Madame, vous en avons avertie. Avec ce de present, Madame, serez informée de ce qu'il plu au Roy par ces lettres nous declarer, comme il nous tient bons sviets, & nous defendra contre tous.* vid. Leonardum p. 383.

(**) Euolue integrum chartam de a. 1084. in *Marca Hispanica*, quæ Auctore Illustrissimo Viro Petro de *Marcus Archiepiscopo Parisiensi* prodidit Parisiis 1688. p. 1147.

§. XCIV. Reliquis e Daniæ (*) Succiæque Regnis petendis iure supersedeo, in illam potius disputationem descensurus, qua alios, non pignoratios contractus, ex his, quæ hactenus a nobis fuere in lucem educta, exsculpare tentarunt Doctores. Valde enim dubitant Iurisprudentes de genere illius contractus, quem e tot chartis atque diplomatibus præbuimus conspiciendum. Fridericus Martinius (**) peculiarem voluit conuentionem, quæ vocetur impignoratio. Nec dubium, aliam esse & diuersam a contractu pignoris Iustiniane: quem semper in mente atque in ore habent illi, qui non nisi Romanas ac Iustinianas formulas sibi ediscendas crediderunt. Et fateor, me ipsum hæsitasse primum, cum viderem Wesenbecium (**), Zasium (†), Wehnerum (††), Besoldum (†††) Heiderum (‡), aliasque tales contractus pro venditionibus cum pacto retrouendendi habuisse: Sed deprehendidemus, id ea ratione ab illis esse factum, quod concipere non potuerunt, in pignore transire dominium: de quo tamen vel Romanorum fiducia, vel textus iuris Germanici certiores reddere eos potuissent. Ego vero primum id urgeo, quod formulæ conceptæ tinniunt (‡‡), quod i-

K

psæ

(*) Vide tamen *Pontanum*, qui Huitfeldius Latinus est, *Rer. Danic: Lib. VII.* pag. 454.

(**) De *Censi cap. I.* n. 177. Videtur ex eo firmando Martinii sententia, quod in diplomatibus, & chartis perpetuo fere vocabula impigiorandi & impignorationis occurrant.

(***) *Part. I. Respons. II.* n. 90.

(†) *Consil. XII.* n. 17.

(††) In *Obseru. Pract.* verbo *Pfandschafft*.

(†††) In *Thebasur. Pract.* rubr. *Pfandschilling*.

(‡) In *Aet. Lindauiens* p. 344.

(‡‡) Nam licet non nesciam, fallere interdum hanc Doctorum assertionem, vbi ex aliis clausulis contractus conjecturæ contraria resultant: non puto tamen in formulæ, quas allegamus, eas posse ostendi.

psæ partes clare expreſſerunt; & litterarum figura oſten-
dit. Vbi enim venditionis, quæſo, ac emtionis facta est
mentio? Ibi, inquis, præſumitur merito, vbi dominium,
licet ad tempus a debitore recedit. At euelle, ſi placet,
ex animo inueteratum præiudicium, de non transferendo
in pignore dominio, & euaneſcet obiectio. Deinde hæc
tibi dicta puta. Ille contractus, qui initium capit a mu-
tuo, aut debito (*), & in quo etiam creditum memora-
tur; nec aliquid de prædio, vel territorio (**) venditio
adiicitur; ſed illud (***) potius ſecuritatis gratia pro for-
te concessum affirmatur, non niſi imperite dicitur emtio
venditio cum pacto reuendendi. Quis enim statuit u-
quam emtionem & venditionem eſſe contractum accession-
rium? Hoc ſcio, ſæpe ſubstitui contractum retrouen-
ditionis loco pignoratitii communis, quia in illo conditio
creditoris euadit pinguior (†): Sed tum de cautione, ſe-
curitate, mutuo, aut forte, quæ datione pignoris extra pe-
riculum conſtituitur, altum eſt silentium. Nec stringit,
neminem in re ſua hypothecam habere poſſe. Hæc enim
Brocardica partim ex Iure Iustinianeo petita ſunt: cum
quo impræſentiarum nihil nobis eſt commercii; partim
loquuntur de rebus, in quibus plenum & irreuocabile do-
minium naeti ſumus; ut omittam dubia, quibus robur il-
lorum axiomatum facile liceret conuellere.

§. XCV. Vnum, quod me valde torsit, hoc fuit: In
illis, quæ recenſuimus, pignoribus creditores fructus ſuos
feciffe; quod neque in Romanorum fiducia fuit: de qua
ſupra

(*) Confer. Carpz. Part. II. Conſlit. I. Def. 2. n. 10.

(**) Illuſtr. Stryk C. C. Sect. II. cap. IV. §. 33.

(***) Berlich. Part. II. Conclus. I. n. 63.

(†) Illuſtr. Stryk Cauz. Contr. Sect. II. cap. IV. §. 25.

supra (*), neque etiam in pignore Iustinianeo. Neque mihi dubium hæret, quin etiam ex ICtis plurimi sic propterea induxerint mentem, ut crederent, se videre & animaduertere in antiquis istis tabulis pacta de retrouendendo. Quam rationem dubitandi, nisi fallor, apud *Compilatorem* Tom. III. Sympb. Gymann, (**) etiem obseruare licet: sed qui tandem ita se inde expedit; Nec obstat, inquit, daß es schein keine appignoratio, sed venditio, ex eo, quod in pignoratione possessor non faciat fructus suos l. 1. 2. 3. C. de pign. Denn es hat eine andere Meinung in diesen hypothecis, da Schloß, Land und Leute verpfändet, die dem creditori frey, mit aller Nutzung, Obrigkeit, Herrlichkeit und Gerechtigkeiten zu handen geben werden. Optime sane, dummodo res tota clarius fuisse dedueta, atque exposita. Faciam itaque ut possum. Germanorum pignus in plurimis cum Romanorum fiducia conuenit. Est illud contraetus realis, est accessorius, est bona fidei: Transfertur dominium, sed reuocabile; potest vendi, si reluitio non fit; potest amplius relui, si fuit retentum, nec venditum. Obseruatur etiam interdum simile quidpiam mancipationi & remancipationi (***) . In hoc solum differentiam conspicimus, quod creditor fructus lucretur. Quid ergo? An hoc pactum adiectum illud transformabit in emtionem & venditionem? Non putem. Est enim adhuc aliquid discrepantiae. Crediti atque debiti hic mentio fit; in venditione non item. Est in nostro contractu accessio & cautio; quæ non aequa reperitur in emtione venditione. Potest semper relui res pignorata, nisi vendiderit creditor;

K 2

quod

(*) Voc. Reluitio p. 200.

(**) Non diffiteor, valde similem reddi hanc conventionem emtioni & venditioni cum pacto de retrouendendo. Sed omne simile est etiam dissimile.

(***) Vid. Schilt. de iure retrouendendi p. 186.

quod in pacto de retrouendendo saepe locum non habet, si tempus retrouenditioni additum fuerit elapsum. Porro etiam recte concluditur: nec *Αντίχειστον* adesse. In hac fructus in sortem imputantur: In hac dominium a debitore non recedit. Nec pignus videtur cum lege Commissoria adiecta; nam nihil committitur, ubi reluitio non cessat: quamuis non sit negandum, posse Principes liberos tale commissorium pactum adiicere (†), quod in priuatis usurariæ prauitati obiecta lex non admittit.

§. XCVI. Itaque hic contractus quoad rem idem est cum fiducia Romana adiecto pacto, ne fructus in sortem imputentur (*). Quod ob eam rationem videtur factum, partim ne diu de usuris foret disquirendum ac disputandum, partim ne rationum redditio, & calculi subtraactio iis multum negotii faceſſeret, qui pecunia sua vti fruique sine eiusmodi onere sciunt, partim etiam, quod penes ipsos tanquam dominos periculum eſſet. Nec est, quod di-

cas,

(†) Agnouit hoc Puffendorffius de I. N. & G. Lib. V. cap. X. §. 14. Asperam hanc actionem Constantinus vocavit, cum commissoriæ in pignoribus memoriam aboleret. Sed cur? vide. Miser debitor re sua abrupte priuabatur, post diem solutioni adlapsum. Id eos maxime vrebatur, quorum res angusta domi fuit. Captionem summam & ξηριαν βλαβην pauperes sentiebant. Quæ asperitas cum cresceret, nec facile aliquis reperiaretur, qui sine hac lege vellet credere, debitorèsque passim rebus suis carissimis iniquo pretio accepto emuneti, ad summam inopiam redigerentur, non sine ratione Constantinus auctoritatem suam Imperatoriam interponendo omnem eius in pignoribus usum Edicto ad populum urbis Romae emiso, in perpetuum abrogavit. Sed quid hoc ad Principes edictum, quibus nulla a Constantino lex poni potuit, quique fauori renunciare suo libere queunt. Vid. Iac. Gothofred. ad Cod. Theodos. de Leg. Comiss. rescind.

(*) Quibus non absimile, quod apud Gylmannum Tom. IV. part. I. vot. 41. n. 14. traditur: Secundum consuetudinem Germanie receptum esse interueniente pacto, de lucrandis fructibus pignoris, maxime, ubi Caſtra & Ciuitates pignoratae sunt, eosdem cedere creditari. Exemplorum & formularum latus ante allegauimus. Adde consentientem L. B. de Lyncker Diff. de Super. Territ. p. 67.

cas, id valde futurum iniquum, cum fructus saepe legitimas crediti usurpas excedant. Nam in ciuitate fateor tua illa ratio concludet, in liberis gentibus non item; quia contractuum suorum leges ipsi constituunt, illisque ab alia potestate superiori, quam in illis terris non agnoscunt, constituitur nulla.

§. XCVII. Nec tamen negamus etiam, emtiones & venditiones cum pactione de retrouendendo a Principibus Germaniae (*) fuisse celebratas: sed has a pignoribus distingui necesse est: cum ipsa instrumenta & diplomata (**) distinguant. Occurrunt etiam oppignorationes cum pa-

Eto αντιχεγγέσεως (†)

§. XCIX. Quæ cum ita sint, non immerito forte quæri potest, an Principes Imperii Germanici territoria sua oppignorantes, & dominium saepe temporarium transferentes, consensu Imperatoris & Imperii, vt pote feudi domi-

K 3 ni,

(*) Comparent eiusmodi fiduciariæ venditiones apud Thuan. lib. Hist. VII.

(**) Apponam e Broweri Iesuite *Trenirensibus Annalibus* diploma Ludovici Imperatoris Balduini Archipræstali Trenirensi datum: *Ludovicus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Pro gratissimorum obsequiorum tam per suam personam studiis bellicis pro defensione Regni Romani & Reip. viriliter insistendo exhibitione, quam per suos nostris servitiis attentius inuigilantes, ipsi Balduino concessimus & concedimus, indulsumus & indulgemus, ut omnia bona & singula dependentia ab Imperio, quæ inuenta fuerint impignerata, vel sub spe redēctionis vendita, in casis fortalitiis, oppidis, munitionibus fidelibus, ministerialibus, & hominibus cuiuscumque sexus aut conditionis existentibus, iurisdictionibus altis & bassis, mero & mixto imperio, terris, fundis: emere & redimere, quandocumque & quotiescumque voluerit, & prout detentores, seu possessores tenebant, eadem bona tenere & habere, atque etiam administrare valeat, atque possit. Verum licebit nobis & successoribus Rom. Reg. eadem summa ab eodem emere, redimere &c. Datum Bacharaci feria quartæ post adunctionis beatæ Mariae Virginis, anno Domini MCCC XXI. regni vero nostri anno VII.*

(†) Vid. Anton. Matth. de Nobilit. part. I. p. 265.

ni, opus habeant? (De allodiis enim nullum dubium est, extantque exempla apud *Herrium de Super. Territ.* p. 327.) Si Longobardici iuris principia forent consulenda; immo etiam Alemannici (†), affirmando videretur quæstio. Sed hæ & similes leges apud nos hodie priuatis dicuntur dicitæ & latæ. Est hæc recepta, aiunt, in Teutonibus consuetudo, ut non implorent illum, aut diu exquirant; quam siue laudent (††), siue taxent, est, inquiunt, recepta. *Franzkius* eam ex sublimi territorii iure defendit; cuius responsum insigne exhibet *Strauius in Syntagm. I. F.* (*) Olim non licuit (**); iure superioritatis nondum adeo conspicuo. Et sunt etiam hodie, qui inter modicum & magnum (***), distinguunt. Rectius forte distingueret aliquis inter feudum pignoratitum & oppignoratum.

§. XCIX. Reliquum est, ut iura creditoris e tali pignore resultantia consideremus. Fructus ut lucretur, a pacto venit, in quo mihi lapsus videtur *Strauchius*, ICtus maximus: non quod existimem dominum, etiam temporarium, non facere posse fructus suos; sed quod hoc dominum cum fiducia comparauit, & etiam conuenire scripsit; in qua tamen fructus & redditus in sortem fuisse imputatos, certum est.

§. C. Exercitium vero omnium Regalium recte a dominio creditoris (des Pfandes Inhaber, ut aiunt vulgo)

(†) Cap. XXVI. §. 3. Niemand mag sein Lehn versetzen (noch verkaussen) an seines Herrn Hand, das es Krafft habe ic.

(††) Zasius de Feudis P. IX. 22.

(*) Cap. XIV. art. XXIX. quem sequitur Illustris Rhetius ad I. Feud. p. 189. docente Hertio.

(**) Vide Schilterum Comment. I. F. Alemann. cap. XXVI. §. II.

(***) Iterus de Feud. Imp. cap. XXIII. §. 5. quo etiam Responsum ICtorum Wittebergenium apud Ziegler de Iur. Maiest. p. 105. restringendum putat.

go) deducitur, in cuius manus territorium traditur, dummodo aliqua eo loci fuerint exercita, aut potuerint exerceri ab eo, qui pignoris vinculum necit. Vnde subditi iuramentum fidelitatis præstant, principem ut dominum venerantur, magistratibus ab eo constitutis parent, leges recipiunt, ab eo puniuntur, priuilegia accipiunt, iura, immunitates; vectigalia recepta soluunt; onera ferunt, quæ imponit, contribuunt; immo & accisas, ut loquuntur, ad præscriptum pendunt, nulla exceptione valente, se olim sub antiquo domino his contribuendi modis non fuisse ad-suetos. Nam nouus dominus alios mores, aliam vitam, alia onera licite inducere potest, quia dominus est: & libera-m administrandi facultatem in re temporarie sua nactus est. Quod tamen ita volumus limitandum, ni addatur, ut eodem modo, quo debitor rexit, regat & creditor, aut et-iam Ordinum Prouincialium consensu in illis, quæ nomi-nauimus, sit ex pacto adhibendus. Sed quid, aiunt, an territorii iure concessio, statim ad superioritatem, & Regalium cumulum erit concludendum? Ita puto: nisi illa ex-presse sint excepta. Territorio enim regulariter inhæret superioritas: superioritati iuncta censemur iura, iuribus in-est summa illa in imperii terris vigens potestas; nisi quidem inferiori aut subdito ista fuerit concessio facta; nam tum aliter cum doctoribus (*) responderemus, de quo tamen casu nobis nulla est cura.

§. CI. Est & hoc quæsum: An is, cui oppignoratum vnicum castrum aut vicus, cum circumposito territorio fuit, superioritatem habeat. Immo etiam illud: An terri-torio oppignorato, sed Metropoli excepta, etiam eius ci-vitatis

(*) Vid. Ruland. part. I. Commiss. Lib. III. c. 17. n. seq. Sixt. I. de Régal. c. V. n. 3. seq.

uitatis suburbium videatur exceptum. Ad quæ distincte respondere fas est. Nam licet circa primam quæstionem non nesciam, Doctores in alienatæ regionis particula superioritatem (*) non ponere; existimo tamen illorum, rationes de subditis ac priuatis, non de Principibus, qui superioritatis non sunt incapaces, ut §. præcedente ostendimus, intelligendas esse. Illis enim, qui subditi sunt, atque priuati, aliquod impedimentum iniicitur, ne habeant aut exercant, quod eos extra circulos subiectionis constituat. Quod in eo cessare omnino credendum est, qui ipse Princeps est; nullo obsequii vinculo alias constrictus. Quæ obseruari merentur contra illos potissimum, qui regulas, quas imbibere suas indistincte applicant, parum solicii, Tros fuerit, an Rutulus, de quo queritur. Pari ratione etiam creditori Principi vias publicas & flumina (**) adiudicamus, cui sub pignoris nexu datum territorium est: etiamsi de illis nihil fuerit dictum, immo ne $\gamma\epsilon\upsilon$ quidem. Alterum quæsitum plus in recessu videtur habere: nec tamen exacte decidi potest, nisi de Suburbiis aliqua submouerimus. Vrbibus in Germania multis Episcopi, Ecclesiae, ac Monasteria occasionem ac ortum dedere; circa quæ cum consideret ingens hominum copia, & vndique etiam dissentium numerus conflueret, factum tandem est, ut belli formidine circumstrepente cogitarent sacerdotes, atque etiam Principes, de circumducendis moenibus, ne ingrantium hostium furori, & res sacræ, & etiam totiarum aliarumque cum ipsis degentium animarum salus foret exposita, & tot ab Imperatoribus in illis locis exstru-

Eta

(*) Vid. Carpz. de leg. Reg. cap. XIII. sect. III. n. 17. Zieg. de Iur. Maiest. Lib. I. cap. 29. §. 40. &c.

(**) Quod alias a Zieglero Lib. II. de Iur. Mai. cap. 17. §. 30. Schiltero Exerc. Theor. Pract. XVII. §. 43. ac Struvio Syntag. Feud. art. 33. & Leo. pold. de Concurr. iurisd. negatur.

Eta palatia deuastationibus barbararum gentium paterent. Ad quod cum accederet commoditas, & varia luxuriæ instrumenta inualerent, opificia augeſcerent, maiorque in oppidis securitas constaret, ac mercatura ad opes parandas valde idonea videretur, euenit tandem, vt agris fere solitudo indueta, quiuis reliquo aratro in vrbes, seu ad vrbes commigragret. Auxit hoc studium innumera libertorum copia, qui cum nihil proprii haberent, alibi quam in ciuitatibus, vbi diuicii parandis non vna occasio, vitam tolerare non poterant (*). Quam felicitatem cum alii, qui adhuc sub seruitutis iugō inter pecora & operas seruiles agentes gemebant, animaduerterent, mirum sane non est, quam plurimos cristas attollentes ad phalas (**), quæ militum receptus turribus circa ciuitates communitos notabant, quoque variorum hominum colluuies interdum accedebat, confugisse, certaque conditione liberis se ciuitatibus adscribi fecisse, frementibus dominis, qui hac ratione proprietorum hominum ingentem iacturam inuiti patiebantur. Vnde horum ad Imperatores delatae quærelæ, varia eis decreta expresserunt, vt homines proprii in oppidis matrimonia contrahentes, aut sub eorum protectione & clientela degentes, nihilominus seruilis conditionis censerentur. Allegabo infra chartas (***) . Ex quo profluxisse

L arbitror

(*) Consule Conringii dissert. de Vrbibus.

(**) Est hæc eruditissimi Hertii conjectura diss. de Subi. territ. §. 20. De colluicie quod diximus locus Witechindi Corbeiensis firmat Lib. II. Rex Henricus cum esset satis seuerus extraneis, in omnibus cauiss erat clemens Ciuiibus: unde quemicunque videbat furem, aut latronem manu fortens, & hellis aptum a debita pena ei parcebat, collocans in suburbano Mersenburgorum, & datis agris atque armis iussit ciuibus quidem parcere, in barbaros autem, in quantum auiderent, latrocinia exercerent.

(***) Pertinet huc Henrici Roman. Reg. de a. 1231. pro Monasterio Maulbronnensi lata, sententia, vt ecclesiistarum homines proprii in ciuitatem aliquam se conferentes, & sine herede decedentes, ipsam ecclesiam heredem

arbitror denominationem Pfalburgerorum, qui non alii erant, quam quos hodie appellamus die Vorstädter (*), a Burgenibus seu ciubus mœniis distincti, & ruricolis accessiti. Nec scio, an non ratio parceret inde constet: Bürger und Bauer, scheidet nichts denn die Mauer. In sequentibus deinde temporibus contigit, ut his ipsis Pfalburgeris ad societas, colligationes, confraternitates, coniurationes vterentur ciues, ad Episcoporum & sibi Imperantium iurisdictionem elidendam, quod ex pluribus diplomatibus clarum reddi posset, si expatriari, & digredi nobis liceret. Nec negamus tandem recentioribus seculis illos etiam Pfalburgerorum nomine venisse, qui relictis ciuitatibus in alias inuitis dominis suis concedebant, & sub umbone alienæ protectionis tumultus agebant. Cui peruerso mori atque consuetudini obuiam iuit in Aurea Bulla Carolus IV, de cuius sensu multa quidem, sed valde inficeta attulerunt auctores; de quibus alibi forte dicetur. Quibus præmissis inquirendum demum est, an suburbicarii iisdem iuribus gauisi fuerint, quibus ciues intra mœnia degentes. Quod indistincte affirmandum neutrquam credent illi, qui confusionis omnis speciem evitare intendunt. Vidimus enim in Germanis Burgenses & Pfalburgeros fuisse diuersos; imo videmus adhuc hodie, subur-

barent. Ita apud Browerum Annal. Trenir. Lib. XV. n. 120. a. 1200. Fridericus II. statuit, ut fugitiuus, & ecclesiis quouis seruiti genere obstrictus nullus in Imperii urbibus receptus esset. Alia de a. 1267. charta docet, voluisse Rudolphum Palatinum Tubingensem, ut proprii homines in oppido Blaubeuren habitantes, vel ibi matrimonium contrahentes, nihilominus seruili conditionis onera ferrent. Est & vna apud eundem Browerum Ludouici IV. in qua prohibet, homines ecclesie Treurensis in ciuitatibus & oppidis Imperatoriis recipi pro ciubus, quos Pfalburger appellant.

(*) Ita adhuc hodie in Saxonia vocantur. In Ordinat. Polit. Elect. Saxon. a. 1612. edita, est. Pfalburger, so ausser der Stadt wohnen. Quibus alia adde ab Hertio allegata l. c. in not.

suburbicarios aliquando suum habere Scultetum, & cum pagorum incolis sub præfecturæ iurisdictione quiescere; quemadmodum olim Iudex Prouincialis, non ciuitatum magistratus in suburbii habitantibus ius dixit: manifesto iudicio, discretos ut plurimum suburbicarios & muris & iure fuisse. Quæ consideratio eo me inducit, ut adseram, distinguendum esse omnino, an suburbia magistratui urbano sint subiecta, an minus. Prius si sit, & ciuitas in pignore sit excepta expresse, exceptum etiam videtur suburbium; Posterius vero si obseruetur, suburbium pertinebit ad territorium; utpote quod ciuitatis potestati exemptum est, nec iisdem iuribus, iisdemque oneribus subditum cernitur. In dubio vero ab allegante ciuitate (*) probandum est, sibi aliquid iuris in eos etiam competere, qui muris mœnibusque disiuncti agunt; nec uno corpore cum ciuibus suis concluduntur. Quo ipso tot a Frieschio in suo de *suburbiis* tractatu occurrentes ambages facile evitamus (**).

§. CII. De appellatione quid sit dicendum, & ad quem spectet, non inepte disquiritur. Mihi duo videntur casus secernendi. Aut enim Rex oppignorat Regi territorium, Hispanus Gallo, Suecus Dano, aut Princeps Germaniæ, aut olim Imperator alii Principi, qui ius habet de non appellando. Sin istud dubium sane non est, quin

L 2 recte

(*) De quibus lege Dattium de Pace publica Lib. I. cap. 14. n. 7. sqq.

(**) Vid. Schilt. Exerc. ad ff. III. §. 8. vbi recte culpat Carpzonii decif.

Illustr. II. in qua tenere patriis consuetudinibus neglectis omnia e Romani juris latifundis deducuntur, & deciduntur. Inqua tamen multis est Regis Galliæ petitio visa, cum cesso sibi Nouiomagi, Chirensi Comitatu, relictis munitionibus Lucemburgi Hispano, ius suum ad portas usque Lucemburgicas extenderet: suburbio sibi attributo, quod operibus maxime robustis fuit circumdataum. Conf. Libellum, cui titulus: *La Cour ducale de France* p. 48. in quo viuide depictam Gallorum iniustitiam deprehendes.

recte subditi appellant ad eum, cui res est oppignorata; velut ad dominum, licet temporarium. Si reuertatur, & reluatur pignus, reuertitur etiam dominium, redit appellatio. In Comitatu Ruscinonensi & Ceritanio Ludouico XI pignori dato id legimus obseruatum. Appellabant enim ad Borbonium, qui administrabat Longam Gothiam. Scania Holsatis a Christophoro II Daniæ Rege in pignus data, ius ac iudicium omne penes illos stetit. Vnde etiam Scani, cum nullum sibi e Dania auxilium esset, ad Magnum Suecorum Regem se receperunt; ut sub illius Imperio lenius tractarentur (*). In nostris vero Germaniæ Principibus quid obtineat, res altioris est indaginis. Sed si tamen Carpzouii (**), aliorumque doctorum sententia vera est, priuilegium de non appellando ad omnes illorum prouincias etiam postea adquisitas extendendum esse, non video sane, quid obstet, quo minus illud etiam ad prouincias pignoris vinculo constrictas trahatur, subditisque ac ciuibus interdici queat, ne amplius ad Imperii iudicia peruoient. Intelligas hoc de terris Electoratu*i* iniunctis. (†) Nam illæ, quæ separatas ab eo rationes suas pacto vel lege habent, libertatem appellandi ad Cameram, quam habuerunt, tuentur ac seruant: Neque tamen absolum est, proponere ciuibus, ut vel ad supremum Electorale tribunal, vel ad Cameram prouocent; (quemadmodum in Episco-

(*) Audi Pontanum Rer. Danic. Lib. VII. p. 454. Itaque cum animaduerterent indigenæ Christophorum iam totum ære granatum, se quasi in prædam exposuisse, & ipsum nuperrime etiam cladem insignem passum, sibi defendendo parem hanc esse, capto in arena consilio de Magno Suecorum Rege adsciscendo cœperunt agere. Soluit Suecus Ioanni eam, quam dedicit pecuniam.

(**) De Leg. Reg. cap. IX. sect. IV. n. 1. 2. 3.

(†) Similiter distinguit Limnaus ad Aur. Bull. cap. IX. §. 3. Obseru. 6. p. 380.

Episcopatibus Naumburgensi & Martisburgensi (a) id incolis liberum est) aut etiam cum consensu Ordinum prouincialium statuere, ne quis ad Imperii summa iudicia appellaturus abeat, nisi quidem Imperator, cuius est iudicium ~~annuit in duobus~~ indulgere, pronum se atque facilem ostendat. Quod consilium ministros Cæsareos Electori Brandenburgico Friderico Wilhelmo gloriosiss. memoræ bene cupientes dedisse, Pufendorffius auctor est (b). In illis vero, quæ vnum cum Electoratu corpus constituunt, non opus credo tantis ambagibus est. Producit Strauchius (c) e Palatinatu præjudicia, vbi ipsi Camerales appellations ab incolis terrarum oppignoratarum interpositas, ad supremum Electoris Tribunal remiserunt.

§. CIII. Res maioris facilitatis est attribuere domino pignoratio ius patronatus, quod in eo consistit, ut illi, qui in fundis suis templa pii officii causa construxerunt, & amplissimis redditibus dotarunt, vicissim aliquid iuris retineant, veluti exercitæ pietatis monumentum, ministros sacrorum nominent & offerant. Sane enim, si universitas bonorum emtores (d), conductores, vsufructuarii illud licite exercent, non potest credo sine insigni iniuria idem denegari creditoribus pignoratiis, qui domini vices sustinent, & plus iuris quam usufructuarii ac conductores nanciscuntur. Nec dubito, quin ipse creditor in terra sibi pignorata exstruere & fundare ecclesiam seu monasterium queat; maxime cum videamus id aliis in alieno territorio potentibus fuisse concessum (e). Quæ ex iure Canonico

L 3

nonico

(a) Carpzou. de Saxon. non appell. iur. cap. V. §. 56. sqq.

(b) Lib. XIX. rer. Brandenburg. §. I.

(c) De Oppignorat. Imper. §. 46.

(d) Vid. cap. ex litteris 7. cap. 13. de iure Patron. cap. 2. de locat. X.

(e) Ex Charta adhuc inedita de Anno 1377. exemplum affert. Anton. Mat-

nonico obiiciuntur, accurate dissoluit *Strauchius* (f). Puto tamen creditorem patronum Protestantium Confessioni deditum suæ religionis hominem Ecclesiæ Romanæ exhibere, aut, ut loquuntur, præsentare non posse & retro (g), nisi quidem ipsam religionem mutauerit Princeps creditor, aliamque induxit consentientibus ciuibus. Damus enim & hanc ei merito facultatem. (h) Ius sacrorum e territorio fluit; territorium autem penes creditorem est; omnisque, quæ inde dicitur territorialis potestas, cuius præcipua pars est ordinare religionem, eamque dirigere ad *εὐταξίαν καὶ εὐχημοσύνην* externam, immo etiam reformare in totum, nisi subditi repugnant. Qua ratione si explicetur vulgatum verbum: Cuius est regio, eius etiam est religio, periculi sane nil subest (i). Ladenburgi actu mutarunt Electores Palatini religionem, aliisque in locis, quæ sibi erant oppignorata. Nec dubium est, quin iure id potuerit fieri, quidquid ogganniant *Dillingenses* (k), quos etiam e Protestantibus nonnulli inepte sequuntur (l). Quæ omnia non tantum in allodiis, sed & feidis obtinent, ut potestate in quibus per inuestituram territorialis potestatis dominium

thæi Manut. ad *Ius Canon.* lib. II. Tit. XII. §. 20. ubi Albertus Dux in proprio preddio concessit alteri petenti potestatem ædificandi & dandi cœnobium de Eemstein. Nos vero, inquit, *buiusmodi supplicationi annuentes d'c.* Attentis præmissis, auctoritate nostra, ut conuentum seu monasterium in loco dicto Eemskerk uobis subdito fundare, dare & bona de Eemstein sub suis pertinentiis d'c. ad hoc dare, seu quæcumque alia bona valeatis d'c. plenam concedimus facultatem d'c.

(f) *Dissert. de Oppignor. Imper.* §. 47. 48.

(g) *Hert de Superiorit. territ.* p. 222.

(h) *Illustr. Coccei, I. P. cap. XVIII. Sect. I.* §. 29.

(i) Quod obseruandum contra Meium est, in *Prælim.* quæst. *ad ius Lubec.*

(k) In *composit. pacis cap. VI.* quæst. 39.

(l) *Besoldus Thesaur. Pract. rubr. Pfandschilling.* Knipschild de *Iure & priuilegiis Ciuit. Imper.* Lib. IV. cap. I. n. 5. 6.

minium utile transfertur (m). Amplius etiam hoc sequitur. Suspensa in territoriis Protestantum Pontificis iurisdictione, aut rectius redintegrato Ordinum (n) iure circa sacra, quod iniuste a Pontifice fuit detentum; redintegratur quoque in terris pignori subiectis ius illud regium (o), ius Annatarum pallii, mensium papalium, primariarum precum; saluis tamen Imperatori suis iuribus (p) & salua in his omnibus dispositione pacis Westphalicæ, quam velut reipublicæ nostræ palladium merito intuemur. (q)

§. CIV. Sed iustum est, ut inquiramus, an creditori domino ius retentionis competit, si rem sumtibus magnis multo auctiorem fecerit, melioremque: donec debitor impensarum, quæ factæ sunt, estimationem præstet. Et non dubitamus hoc adserere. In fiducia, cui noster contractus tantum non similis est, si quid in melius esset mutatum, creditor debitorem sibi habebat obstrictum. Alias enim plus restituere debuisse, quam accepit ipse. Est quoque in pignore Iustiniane statutum, ut creditor non tantum necessarias impensas, sed utiles repetat (r), quantum non ignorem, aliam in fiducia, quam pignore caussam subfuisse. Nec nocet hac ratione difficilem redditum iri relui-

(m) Vid. Strauch. l. cit.

(n) Illust. Cocci cap. XVIII. sect. I. §. 27.

(o) Vid. Illust. Stryk de iure Papali in terris Protest.

(p) Vbi ea exercuit olim. In Marchia non exercuit: nec exercet. Immò Palatinum lego per Diocesim Wormatiensem & Spirensim idem primaria rum precum ius habuisse, a Wenceslao sibi concessum.

(q) Videlicet, ut terminus A. 1624. & quæ de illo deposita sunt, exacte obserueretur, nec alia in Germania, quam quæ tribus religionibus exacte congruit, inducatur. Vnde de Anabaptistis, Molinistis, Quietistis, Labadistis disceptationes. Sunt, qui distinguunt inter tolerantiam aliarum sectarum, & earum introductionem, ac plenam approbationem.

(r) l. 25. ff. de pignorat. act. Illustr. Stryk C. C. Sect. II. cap. IV. §. 43.

relinctionem, creditoremque nimis onerosum debitori futurum atque grauem ad recipiendum. Cur enim pacto sibi non prospexit, ne quid in aliam transformaretur speciem? cur sibi stipulatus non est debitor, ut, quæ necessario impenduntur, nec ullam moram ferunt, cum fructibus aliquando compensentur? De creditore sane conquerendi ansam vix habebit, qui quod domini, viri boni, & patrifamilias officium est, fecit; qui propterea aliquid summum effudit, ut fundus, terræque pignoris nexu affectæ præstantiores euaderent. Vnde supra monuimus, vix eam felicitatem obuenturam esse Wormatiensibus, vt dimidium Ladenburgi reluant, siquidem impensæ ac sumtus Electori Palatino prius sint cum sorte restituendi. Quibus hoc iniquum paret, existimant, sumtus eum repetere non posse, qui pro summa sæpe leui tot deglutierit fructus, tantumque lucri sit adeptus, ut illud sortem quam longissime vincat. Principes temporaria pecunia angustia minori pretio respectu relinctionis aliquando facienda terras suas pignori dedisse, quibus vt nunc penitus careant, aut ingenti pretio, quod non acceperunt, redimant, non esse ferendum. Ad quæ pauca repono. Nobis hodie sortem videri leuem, quæ olim cum tempora non essent pecuniosa (s), sat grandis fuerat; deinde fructus creditori in compensationem obiici non posse, quippe exceptos, aut usurarum loco concessos. Non autem Principibus vt priuatis usurariam prauitatem opponi, consuetudine iis patrocinante. Postremo rem meliorem esse, iisque nihil iniqui inferri, qui quod stramineum dede- runt,

(s) Vnde etiam Schilterus ad Cod. I. F. Allemann. p. 132. ostendit illis seculis in una sæpe libra feudum fuisse constitutum. Libra vero significat viginti solidos (20. fl.). Imo legimus, aliquos minus quam libram accepisse: Erant feuda quinque Schillingorum; viginti Schillingi constituebant libram.

runt, lateritium, & quod lateritium, marmoreum recipiunt.

§. CV. Aliud vero dicendum erit, si naturæ beneficio, per alluisionem forte, augmentum ceperit territorium pignoratum. Tum certe non nisi iniquissimus exigere illius accessionis aestimationem. Quomodo enim pereret? An quia fundum solum restituere tenetur? Atqui alluio pars fundi est, ei vñica, & vnius quasi substantiæ. An quia sumtuosa fuit adiectio terræ alienæ? Atqui gratis obuenit: naturæ dono data est. Ergo gratis reddat, gratis restituat, hoc contentus, quod fructus interim in rerum suarum loculos conuerterit. Periculum creditoris, quod aliquis vrgere posset, & quod ille sustinuit, huc non pertinet: quia dominio satis est compensatum. Non morabimur tamen alios, ut cum Antonio Thessauro (*) contrariam opinionem credant, sicut Euangeliū. Nobis, quæ Berlicio (**) notata sunt, arrident. Alluio vero an dari inter gentes queat, sunt qui dubitant. Nos non item. Non enim agris semper limitatis sua discreuerunt territoria, sed arcifiniis (***) saepe. In nostro Imperio hoc tanto magis obtinet, cum certum sit, olim ab Imperatoribus non nisi per vniuersitatem regiones esse designatas, quarum fines successu temporis varie mutauerunt (†).

§. CVI. Curiose etiam nouimus propositum: An thesaurus spectet ad creditorem pignoratitum, an minus. ICti Romani thesaurum dicunt non esse in fructu (††).

M

Posset

(*) Decis. 140. Cuius etiam sunt in textu allegata pulcerrima verba.

(**) Part. II. Conclns. II. n. 54.

(***) Grot. Lib. II. de I. B. & P. cap. 3. §. 6.

(†) Hertius de Superiorit. Territ. §. 36. p. 322.

(††) Vid. lex 7. §. 12. ff. soluto matrimonio. Creditor Thesaurum tollit iure territorii quod tenet: suum vero facit, & fructibus quos lucratur im-

Posset aliquis coniicere: Ergo etiam creditor thesaurum tollere non potest. Recte, inquam, si creditor merus ususfructuarius esset: Sed est ille dominus; est eius ius maius atque pinguius, quam Emphiteutæ, nobilius interdum, quam Vasalli, est dominus territorialis. Dominus autem territorialis iure Teutono, & plerarumque etiam gentium moribus thesauri partem minimum trahit: exclusis quadantenus priuatis, ut in suo prædio atque fundo inueniant. Quod quidem legibus Iustiniani (*) rursus contrarium, sed Germanorum (**), ac Francorum (***) admodum est conueniens. Tricas hic dede- runt Saxoniæ Doctores, quos merito refutandos sibi sum- sit Schilterus (†). Nec iuuat, thesauros olim pertinuisse ad Cæsarem, aut Regem. Hodie in Germania quilibet Princeps in suo territorio Rex est, Cæsarisque in iura iu- stissime successit. Idem de metallifodinis teneas, aliisque Rega-

putat ex pacto. Distinguimus enim semper inter exercitium regalium, eorumque emolumenta ac fructus.

(*) Dico Iustiniani. Nam quorundam Imperatorum temporibus ante Nerviam & Hadrianum; & tempore intermedio ante Carum & Carnum thesaurus cessisse fisco, ex Eclogis Calpurnii non tantum, sed etiam alius coniecturis declarat Iacobus Gothofredus ad l. i. C. Theod. de Thesauris. Quod mutatum deinde & reuocatum interdum, prout Cæsares fisci sui commodis magis aut minus erant obnoxii. Constantinus M. alterum tantum fisco adscriptis. Theodosius inuentores in suo re- pertis letari rebus permittebat. Alii aliter.

(**) Spec. Sax. Lib. I. art. 35. Ullerhand Schatzes unter der Erden ließt dann ein Pflug gehet, der gehört zu der Königl. Gewalt.

(***) Capitularis III. Karoli Magni Anno 789. in append. apud Baluz. Tom. I. p. 246. hic tenor est: *Etsi aliquod Langobardus aut qualibet ho- mo propria spontanea voluntate capauerit, & aliquis ei dominus dederit in propria sua quarta portione, exinde tollantur. & ille vero tres portiones ad nos perueniant, & de verbo nostro ut nullus praesumat aliter facere.* Adde quæ collegit acutissimus Hertius de Superior. Terr. §. 48. p. 246.

(†) Exercit. ad ff. 45. §. 27.

Regalibus, quæ territorio nostra tempestate solent cohædere.

§. CVII. Vnus adhuc nodus soluendus est; qui non sine ratione negatur. Quarit Schilterus, an si adhuc hodie voces Pfandschilling, verpfänden, talesque formulæ occurrant, illæ sint interpretandæ, ut illæ antiquæ, de quibus haec tenus; an respiciendum simpliciter ad Ius iustinianum. Referendarii Camerales apud Gymnum (*) eo merito inclinant, vt putent, obseruandas esse Germaniæ consuetudines, secundum quas Principum contractus & pacta sint dijudicanda. Schilterus (**) contra. Ecce vero? Quia ius iustinianum, inquit, semel in Germania est receptum. Nolle haec viro famigeratissimo excidisse. Vbi, vbi enim est receptum abrogatis patriis consuetudinibus? Cui bono & fini in Teutonicis consuetudinibus eruendis ipse quæso sudavit, & adhuc sudat? Credo eum talia scripsisse, cum nondum in profundum patrii iuris descendisset, & communibus adhuc opinionibus duceretur. Occurrit exemplum eiusmodi pignoris ab ipso Maximiliano cum Lindauensibus contractum, cum iam pulpita & fora iuris ciuilis crepitacula personarent (***)- Ipse ex hoc somno tandem emersit. Prouocamus igitur, a Schiltero male informato, ad rectius informatum. Dum tamen de Compilatione iuris Longobardici loquitur, in haec tandem meliori luce collustratus erumpit verba (†). Postea auctoritate publica collectio decima fuit facta, & eamdem communem auctoritatem

M 2

adepsa

(*) Tom. IV. P. I. Vot. 41. n. 14.

(**) Dissert. de Iur. re rouend. p. 187.

(***) Vid. Acta Lindauensia p. 503.

(†) Praefat. ad Anton. Mincucc. §. II.

adepta est, quam obtinuit totum ius Iustinianum in Orbe Europæ, saluis scilicet legibus, & consuetudinibus cuiusque reipublicæ. Loquimur autem, ut facile potes coniicere, de casu dubio. Nam vbi partes expresse secundum leges Romanas pignus contraxerunt, disputatio cessat, & altercationes omnes præscinduntur: Postemus adiuc aliiquid de oneribus creditoris adiicere, sed illa e dictis abunde intelliguntur. Etenim

Sat prata biberunt;

Finienda, quam cœpimus, dissertatio est; ne nimia, quæ ex positis semel principiis fluunt conclusiones, Lectorem obtundant, eidemque aliiquid fastidii ingerant.

155053

8

HB 155053

KL 468 nd

DIS
JUR
VOL

RON. GVNDLINGII
ET P. P. IN ACADEMIA
ERICIANA HALLENSI
HEDIASMA
DE
IVRE
GNORATI
RRITORII
OVM IVS GENTIVM
TEVTONICVM

TEM. ET LIPSIAE

raim Gottlob Eichsfeldium
Acad. Typographum

1741

12

